

LUTSK
NATIONAL
TECHNICAL
UNIVERSITY

Луцький національний технічний
університет
Кафедра міжнародних економічних
відносин

Sumy
State
University

Сумський державний університет
Кафедра міжнародних економічних
відносин

ВНЗ «Національна академія
управління»

Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

Науковий центр інноваційних
досліджень (Естонія)

KIRIKKALE
UNIVERSITY

Університет Кіріккале (Туреччина)
(Kirikkale Üniversitesi Yahşihan Campus)

МАТЕРІАЛИ

IV МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО- ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

«Сучасна парадигма міжнародних економічних відносин в умовах глобальних трансформацій»

*«The modern paradigm of international
economic relations in the context of global
transformations»*

15 травня 2024 р.

Луцьк 2024

УДК 339.9–044.922

Матеріали IV Міжнародного науково-практичного семінару «Сучасна парадигма міжнародних економічних відносин в умовах глобальних трансформацій». Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2024. 194 с.

Редакційна колегія

Національний склад:

Олена ЛЮТАК, д.е.н., професор, ЛНТУ (головний редактор).

Олена БАУЛА, к.е.н., доцент, ЛНТУ (заступник головного редактора).

Юрій ПЕТРУШЕНКО, д.е.н., професор, Сумський державний університет.

Наталія ГАЛАЗЮК, к.е.н., доцент (відповідальний секретар), ЛНТУ.

Ольга ЗЕЛІНСЬКА, к.е.н., доцент, ЛНТУ.

Павло КРАВЧУК, к.е.н., доцент, ЛНТУ.

Леся КОРОЛЬЧУК, к.е.н., доцент, ЛНТУ.

Оксана УРБАН, к.е.н., доцент, ЛНТУ.

Юлія КОСТИНЕЦЬ, д.е.н., професор, проректор з міжнародного співробітництва, ВНЗ «Національна академія управління» (м. Київ).

Валерія КОСТИНЕЦЬ, д.е.н., професор, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

Міжнародний склад:

Ірина МІГУС, д.е.н., професор, директор Наукового центру інноваційних досліджень (Естонія).

Реджеп ЮДЖЕЛ, д.н., професор, Університет Кіріккале (Kırıkkale Üniversitesi Yahşihan Campus) (Туреччина).

У збірнику представлені матеріали IV Міжнародного науково-практичного семінару «Сучасна парадигма міжнародних економічних відносин в умовах глобальних трансформацій». Призначений для науково-педагогічних працівників, аспірантів, здобувачів вищої освіти, практиків.

Рекомендовано до друку вченою радою Луцького національного технічного університету,
протокол № 12 від 25.06.2024 р.

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент Олена БАУЛА;
к.е.н., доцент Наталія ГАЛАЗЮК.

Колектив авторів, 2024

UDC 339.9–044.922

Abstracts of the 4th International Scientific Practical Seminar «The Modern Paradigm of the International Economic Relations in the Context of the Global Transformations». Lutsk: IPD LNTU, 2024. 194 p.

Editorial Board

National Team:

Olena LIUTAK, Doctor of Economics, Professor, LNTU (Editor-in-Chief).

Olena BAULA, Ph.D., Associate Professor, LNTU (Deputy Editor).

Yurii PETRUSHENKO, Doctor of Economics, Professor, Sumy State University.

Natalia GALAZIUK, Ph.D., Associate Professor (Executive Secretary), LNTU.

Olga ZELINSKA, Ph.D., Associate Professor, LNTU.

Pavlo KRAVCHUK, Ph.D., Associate Professor, LNTU.

Lesya KOROLCHUK, Ph.D., Associate Professor, LNTU.

Oksana URBAN, Ph.D., Associate Professor, LNTU.

Yulia KOSTYNETS, doctor of economics, professor, vice-rector for international cooperation, National Academy of Management University (Kyiv).

Valery KOSTYNETS, doctor of economics, professor, Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman.

International Team:

Iryna MIGUS, doctor of economics, professor, director of the Scientific Center for Innovative Research (Estonia).

Redcep YÜCEL, Ph.D., Professor, University of Kirikkale (Turkey).

The Collection presents Abstracts of the 4th International Scientific Practical Seminar «The Modern Paradigm of the International Economic Relations in the Context of the Global Transformations». It designed for research and teaching staff, students, graduates, stakeholders.

Recommended for publication by the Scientific Council of Lutsk National Technical University, Protocol № 12 dated 25.06.2024.

Responsible for the issue: Olena BAULA, Ph.D., Associate Professor;
Natalia GALAZIUK, Ph.D., Associate Professor.

Team of authors, 2024

ЗМІСТ

Бабій М.Ф. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ПОСИЛЕННЯ АЛЬТРУЇСТИСТИЧНИХ НАМІРІВ	11
Баула О.В. ПОЗИЦІЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ	16
Баула О.В., Мозолюк В.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ	20
Баула О.В., Тендюк В.М. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО МАЙБУТНЬОГО ЄВРОПИ	23
Баула О.В., Щербаков В.І. ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СВІТОВИМИ НАФТОГАЗОВИМИ КОМПАНІЯМИ	26
Березна І.П. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ВПО У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	29
Галазюк Н.М. РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК	33
Галазюк Н.М., Маркевич М.В. РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАЛУЧЕННІ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	37
Галазюк Н.М., Усік Н.І. СУЧАСНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ РИНКІВ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	40

Гараздовський А.М. КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК	44
Гобод О.М. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВПО У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	46
Грачевська Т.О. ПРОВІДНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВИ КУВЕЙТ)	49
Жук О.М., Артисюк І.В. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПО У ВОЛИНСЬКОМУ ОБЛАСНОМУ ЦЕНТРІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ	53
Жук О.М., Рябченко Д.О. ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ЯК СОЦІАЛЬНА КАТЕГОРІЯ	57
Зелінська О.М. ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ІНТЕГРАЦІЇ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	61
Zelinska O., Galaziuk N., Redcep Yücel INNOVATIVE PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE GLOBAL TECHNOLOGY MARKET IN GLOBALIZATION	65
Зелінська О.М., Лакодей Є.В. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	68
Зелінська О.М., Пархомчук Н.В. ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	72

Зелінська О.М., Сулім Ю.В. ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УКРАЇНІ	75
Корецька Т.К., Сидун В.В. ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ, ЗАСНОВАНИХ НА ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	78
Корольчук Л.В. СУЧАСНІ РЕАЛІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПО	82
Korolchuk L. ANALYSIS OF THE EU ENVIRONMENTAL POLICY PERFORMANCE INDICATORS	86
Korolchuk L., Burchak V. DIGITAL MARKETING AS A JOB OPPORTUNITY FOR IDPS	88
Korolchuk L., Horbatiuk V. EMPLOYMENT IN DIGITAL MARKETING: OPPORTUNITIES FOR FORCED DISPLACED INDIVIDUALS	91
Korolchuk L., Kurlishchuk A. EMPLOYMENT IN SMM IS A MODERN WAY TO ADDRESS THE PROBLEM OF UNEMPLOYMENT AMONG INTERNALLY DISPLACED PERSONS	94
Korolchuk L., Sulim Yu. CROSS-BORDER COOPERATION: THE KEY TO HUMANITARIAN SUPPORT FOR INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN TIMES OF CONFLICT	97
Korolchuk L., Fliachynskiy H. RESEARCH ON THE LEGAL BASIS OF INTERSTATE COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND POLAND TO A FULL-SCALE WAR	100

Кравчук П.Я., Дзюбинський А.В. ПОНЯТТЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА	103
Кравчук П.Я., Корнейко Л.М. ОСНОВНІ ТИПИ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	106
Кравчук П.Я., Кравчук О. МІЖНАРОДНІ СЛУЖБОВЦІ ТА ІНСТИТУТ ПОСТІЙНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ДЕРЖАВ ПРИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ	108
Кравчук П.Я., Шегинський О.В. ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВІ ПАЛАТИ ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	111
Куцин А.М. МЕХАНІЗМИ СПРИЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	114
Lisovska L., Terebukh A.-O. CURRENT TRENDS IN THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE HOLOBAL INTERNATIONAL SPACE	117
Лютак О.М. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	120
Лютак О.М., Грицай О.В. СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ БАГАТОСТОРОНЬОГО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	123
Мігус І., Зелінська О. МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА ТА ТЕРОРИЗМ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	125

Морохова В.О., Бойко О.В. МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖНАРОДНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	129
Соколова З.С. ПІДСИЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТО- СПРОМОЖНОСТІ ГВІНЕЇ ЧЕРЕЗ ІНВЕСТИВАННЯ У ЗАЛІЗНИЧНО-ПОРТОВУ ІНФРАСТРУКТУРУ	133
Стеблюк Н.Ф., Норка А.А. МІЖНАРОДНА І НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ	136
Стеблюк Н.Ф., Пришедько В.О. ІНВЕСТИЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ	140
Урбан О.А., Гулюк В.Р. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	146
Виноградов С.А. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИДАТКАМИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОСТКРИЗОВОГО ПЕРІОДУ	149
Гуменюк Є. РОЛЬ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	153
Демченко Д.А. ГОСТИННІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР РОЗВИТКУ СЕРВІСНИХ ПІДПРИЄМСТВ	156

Жидик А.І., Товт Ю.М. ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	158
Іванцов С.В. ПІДТРИМКА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ З БОКУ ЄС	162
Кіях Р.Б. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ГНУЧКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИНАМІЧНИХ ЗМІН СЕРЕДОВИЩА ГОСПОДАРЮВАННЯ	165
Колот О. СЦЕНАРНИЙ ПІДХІД ДО ПЛАНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	169
Лисенко В.В. ВИКОРИСТАННЯ ФОРМИ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕЛИКИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ	172
Лобов Г.А. ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНО-КООПЕРАЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ	176
Павлов В.В. ВПЛИВ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ НА РОЗВИТОК ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	179
Погуляйко Ю.М. ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПРИКОРДОННИХ З ЄС РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	183

Svynarenko D. M.	186
THE STRATEGIC GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN THE EU	
Скоробогатова А.О.	190
КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНOSTІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СПОЖИВЧОМУ РИНКУ	

Бабій М.Ф.

Луцький національний технічний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ПОСИЛЕННЯ АЛЬТРУЇСТИСТИЧНИХ НАМІРІВ

Під альтруїзмом ми розуміємо систему ціннісних орієнтацій особистості, при якій центральним мотивом й критерієм моральності є безкорисна, спрямована на інтереси інших людей особливість, що супроводжується специфічними альтруїстичними переживаннями.

Сам термін «альтруїзм» був запропонований французьким мислителем Огюстом Кантом (1798–1857) для того, щоб виразити поняття: «Живи для інших».

Потреба в альтруїзмі витікає з об'єктивної необхідності людей мати правильне уявлення про суспільство, в якому вони живуть, про різні соціальні явища. Проте в умовах роз'єднаності інтересів (особистісних, групових або інституційних) цей принцип порушується.

Про існування дійсного альтруїзму, при якому задоволення власних бажань, інстинктів, імпульсів немає взагалі. Г. Фрейд висловлював сумнів. Варто зазначити, що психоаналітики взагалі схильні будь-яку поведінку описувати швидше як егоїстичну. Як відомо, З. Фрейд сформулював так званий принцип задоволення, згідно якому потрібно прагнути до задоволення своїх бажань. При цьому бажання ніяк не можна назвати альтруїстичними вони всі пов'язані із задоволенням життєвих потреб організму. Але все це протиставляється принципу задоволення. Принцип реальності, згідно якому спонукання повинні контролюватися Его, теж, в контексті психоаналітичного підходу, навряд чи можуть бути істинно альтруїстичними. Загалом, у класичному психоаналізі дуже мало залишалось місця для «піднесених» понять – таких, як «любов», «дружба», «альтруїзм» і тому подібне – вони так чи інакше підводяться

під загальну детерміністичну парадигму психоаналітичного напрямку. Проте, варто зазначити, що сам З. Фрейд погоджувався, що в любові є ірраціональна частина, що не піддається аналізу й детерміністському поясненню [1].

Відчуття любові є, чи не найяскравішим проявом альтруїзму. Коли людина любить, вона вся віддається об'єкту любові, велика частина спонукань так чи інакше пов'язана з нею [1].

Під альтруїстичною поведінкою, загалом, варто розуміти поведінку, направлену на благо іншої особистості або соціального об'єднання, не пов'язану з якими-небудь зовнішніми заохоченнями У зарубіжній психології разом з цим терміном широко використовується поняття просоціальної поведінки, яка носить достатньо загальний характер і охоплює різні форми поведінки, здійснювані на користь того або іншого «соціального об'єкту» (іншої людини, колективу, громадській організації і тому подібне) на протигагу поведінці, що переслідує суто особистісні цілі. Альтруїстична поведінка може розглядатися як окремий випадок просоціальної [2, с. 94]. Альтруїстична орієнтація носить загально гуманний характер і здатна виявлятися в найрізноманітніших життєвих ситуаціях, не будучи жорстко пов'язаною з приналежністю суб'єкта до тієї або іншої спільності. Суб'єкт може надавати допомогу і підтримку незнайомій людині або діяти на користь групи людей, реальним членом якої він не є [3, с. 76].

Західна теорія емпатійного альтруїзму пояснює людський альтруїзм в термінах розділеного страждання. Згідно цієї теорії, ми допомагаємо тим людям, які цього потребують, щоб позбавитися від власних страждань, викликаних співпереживанням. Таким чином, соціальна емпатія – це механізм соціального сприйняття (соціальної перпеції), який являє собою емоційне співпереживання іншій людині.

Найбільш значна спроба дати визначення альтруїстичної особистості була здійснена дослідником Бірхофом і його колегами. Вони розглянули декілька типів особистості, виділених в попередніх просоціальних дослідженнях, і порівняли кількість людей на місці події, які надали чи не надали першу медичну допомогу до приїзду „швидкої допомоги”. Ці дві групи були співставленні з точки зору статі, віку і соціального становища, потім їх порівнювали за особистісними параметрами. В результаті було виділено п'ять компонентів альтруїстичної особистості:

1. Для тих, хто надав допомогу, важливою частиною «Я» – концепції була емпатія. Люди, котрі надали допомогу, також описували себе як відповідальних і комунікабельних, з високим рівнем самоконтролю, з бажанням справити хороше враження, схильних до компромісу і терплячих.

2. Ті, хто надав першу допомогу, вірили в справедливість світу. Люди вважали, що надання першої допомоги є правильною дією і що людина, яка надає допомогу, отримає від цього користь. В цілому, вони сприймали світ як справедливий і передбачуваний і вірили, що хороші вчинки винагороджуються, а погані – караються і люди отримують те, на що заслуговують.

3. Соціальна відповідальність також диференціює тих, хто надає допомогу, а хто – ні. Людина з високим показником цієї характеристики переконана, що всі повинні намагатися допомогти оточуючим.

4. Альтруїстичні особистості характеризуються як люди з внутрішнім локусом контролю. Це означає переконання в тому, що людина може поводити себе так, щоб звести до максимуму позитивні результати і зменшити до мінімуму негативні, – що людина не покладається на успіх, долю чи інші неконтрольовані сили.

5. Люди, які надали допомогу, мали низький показник егоцентризму. Ті, хто не надав допомогу, були в більшій мірі зосереджені на собі і більш схильні до суперництва.

Цікаво, що одні й ті ж п'ять змінних виявилися характерними для людей з різних європейських країн, які брали активну участь у врятуванні євреїв від переслідувань фашистів.

Вчений Бернштейн провів метаналіз 23 досліджень і показав, що чим більше жертва залежить від допомоги інших, тим більшою є вірогідність того, що їй дійсно допоможуть. Для надзвичайно залежної жертви схожість чи відсутність схожості з людиною, яка надає допомогу, втрачає значення.

Коли людина відчуває емпатію, вона звертає свою увагу не стільки на власний дистрес, скільки на страждання інших. Істинне співчуття дає мотивацію допомагати іншій людині в її власних інтересах, причому така емпатія виникає природним шляхом.

Щоб відділити егоїстичне прагнення до зменшення власного дистресу від альтруїстичної емпатії, дослідницька група вченого Бейтсона провела дослідження того, що викликає емпатію. Потім дослідники звернули увагу на те, чи будуть стривожені люди зменшувати свій власний дистрес шляхом ухилення від ситуації чи вони прийдуть на допомогу іншій людині. Результати послідовно свідчили про одне: емпатія людей в цьому випадку зростає, вони зазвичай йдуть на надання допомоги.

Дослідження підкреслювали аспекти ситуації, які збільшували чи зменшували вірогідність просоціальних дій. Загалом люди з більшою вірогідністю надають допомогу, якщо володіють необхідними знаннями чи здібностями (наприклад, надання першої медичної допомоги). Окрім того, деякі люди більш, а інші менш схильні надавати допомогу: деяких непокоють будь-які нещастя, які відбуваються з

оточуючими, а інші видаються зовсім байдужими до чужого горя.

Психологи вважають, що готовність допомогти визначається багатьма факторами. Люди, які мають велику потребу в схваленні, з більшою ворогідністю допомагають іншим, можливо тому, що їм приносить особливе задоволення висловлення вдячності. Їх готовність допомогти виявляється з більшою очевидністю, якщо раніше їх вже нагороджували за подібну поведінку [3, с. 11 – 12].

Проведений аналіз літератури дозволяє зробити висновки, що існує достатня кількість різноманітних теоретичних уявлень про альтруїзм і його виникнення. Можна виділити три пояснювальні принципи даного поняття, які не є взаємовиключними. Згідно першому з них, альтруїзм є наслідком емоційної реакції емпатії, при цьому остання розуміється як афектний зв'язок з іншою людиною, як здатність долучатися до емоційного життя іншої людини, розділяючи її переживання.

Згідно другому принципу, альтруїзм виникає в результаті дій на суб'єкта суспільно-моральних норм. Вони представлені людині головним чином у вигляді очікувань інших людей щодо його можливої поведінки. Вони є нерозривно пов'язані з суспільством, суб'єкт навіть у відсутності спостерігачів поводитиметься відповідно до прийнятих норм поведінки.

Згідно третьому принципу, альтруїзм мотивується так званими особовими нормами, під якими розуміється недостатньо чітко окреслена реальність, що постає то у вигляді самоочікувань суб'єкта, то у вигляді засвоєних соціальних норм, то у формі ціннісних орієнтацій або соціальних установок [3, с. 15].

Таким чином, згідно уявленням, реалізація альтруїстичної поведінки здійснюється через смислові альтруїстичні установки, які виявляються найвиразніше в

заданих людині невизначених ситуаціях, де їй надається можливість вибрати найбільш специфічні для неї способи реагування. Логічно припустити, що оскільки невизначена ситуація релевантна проєкції різних установок, то в цих умовах і відбуватиметься актуалізація установок, відповідних альтруїстичному мотиву, тобто альтруїстичній смисловій установці, що реалізовується у відповідній альтруїстичній діяльності, під якою ми розуміємо гуманістично орієнтовану діяльність суб'єкта по наданню допомоги людині, що потребує її, спровокована безкорисливою мотивацією, таку, що погоджується з інтересами інших людей (групи, всього суспільства) і що супроводжується специфічними альтруїстичними переживаннями [1, с. 23 – 28].

Список використаних джерел

1. Кейсельман (Дорожкін) В. Р. Грани альтруїзму. Київ: Фенікс, 2016. 320 с.
2. Foulkes S. H. Introduction to Group-Analytic Psychotherapy. London: Heinemann Medical Books, 1948. 213 p.
3. Rushton J. P., Sorrentino R. M. Altruism and helping behavior: Social, personality, and developmental perspectives. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1981. 277 p.

Баула О.В. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

Конкурентні дії на внутрішніх та міжнародних агропромислових ринках зумовлюють історичне зіткнення між експортерами країн у змаганні за збут сільськогосподарської продукції. Блокування експорту на зовнішніх аграрних ринках України призводить до

надлишковості експорторієнтованої рослинницької продукції та збитковості аграрних підприємств. Це спричиняє ескалацію глобальної продовольчої кризи через дефіцит та коливання цін на зернові та інші сільськогосподарські продукти, а також викликає національну продовольчу кризу з регіональними наслідками: нестача продовольства, його низька якість та обмежена доступність в окремих населених пунктах України, особливо в зонах бойових дій.

Україна володіє одним із найбільших аграрних потенціалів у світі: значні обсяги родючих чорноземів, а також менталітет українців, які традиційно спрямовані на сільське господарство, і накопичений господарський досвід в цій галузі. З цими перевагами, держава має можливість зайняти високі позиції на світовому ринку аграрної продукції.

Підписавши Угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі Україна отримала можливість максимального наближення до європейських стандартів у сфері менеджменту та стратегічного планування розвитку різних економічних секторів, в тому числі і аграрного бізнесу. Однак, використання потенціалу європейської інтеграції потребує значних зусиль у трансформуванні агропромислового сектору базуючись на інноваційно-інвестиційній моделі.

Базовими гравцями у сучасному агробізнесі України є великі агрохолдинги, багато з яких співпрацюють з європейськими партнерами.

Ринок агропродовольчої продукції доцільно розглядати як економічну систему, яка підлягає регулюванню у кількох аспектах:

в першу чергу, як інституційно-організаційну єдність виробників, споживачів та інфраструктури;

по-друге, як сукупність відносин, де держава відіграє регулюючу роль між її складовими;

втретє, як економічно-соціальну інституцію, яка характеризується циклічністю усіх стадій

сільськогосподарського виробництва включаючи розподіл, обмін та споживання агропродукції.

У відміну від інших галузей економіки, використання досягнень генної інженерії та втілення концепцій екологічно безпечного та традиційного розвитку сільського господарства призводять до існування різних систем управління сільськогосподарським виробництвом, які співіснують та відображають унікальні аспекти втілення аграрної соціально-економічної політики.

Агросектор України володіє повноцінним потенціалом щодо позиціонування на світовому ринку. Однак можливості забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної агропродукції значно нівелюються через військову агресію РФ.

У зв'язку з важким економічним становищем в Україні складно досягти потрібного рівня конкурентоспроможності аграрних виробників. Наразі лише сільськогосподарська сировина є найбільш конкурентоспроможною, проте враховуючи кризові явища в економіці, цей рівень постійно знижується.

Внутрішній ринок не може в повній мірі забезпечити належне середовище для опрацювання продуктів сільського господарства задля підвищення їхньої конкурентоспроможності на світовому ринку. Надважливо спрямовувати державну економічну політику на поліпшення підприємницького середовища та стимулювання різних джерел розвитку бізнесу.

Позиціонування країни на світовому ринку безпосередньо залежить від ситуації на національному рівні. Серед найважливіших факторів конкурентоспроможності на макrorівні варто відзначити продуктивність та кваліфікація персоналу, технології виробничих процесів, інвестиції, розвиток інфраструктури, використання науково-технічних досягнень і т.д.

Важливим завданням у процесі забезпечення конкурентного позиціонування вітчизняного аграрного бізнесу на світовому ринку через реалізацію інноваційно-інвестиційної моделі його розвитку є підбір оптимальних та адекватних джерел фінансування [1, с. 33; 2; 3, с. 83-84].

У європейській практиці використовуються прямі дотації аграрному сектору, що концентруються на підтримці належного рівня платоспроможності господарств. Дотації практично ніколи не спрямовуються на розвиток активів агропідприємств. Також корисним є досвід ЄС щодо компенсації вартості запроваджених програм модернізації активів аграрних підприємств. В основному це стосується нематеріальної частини. Компенсаційні виплати прив'язуються до гектарів сільськогосподарських угідь, а не до вартості модернізованих активів. Очевидним є те, що європейська аграрна політика спрямована на збільшення доходів агропідприємств через нарощення продажів власної продукції на національних та світовому ринках.

Найкоротший спосіб запровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрного бізнесу в Україні можливий у транскордонних регіонах, оскільки вони найбільш дієво та мобільно здатні реагувати на відповідні зміни ЄС. Тут можна реалізувати пілотні проекти у сфері сільського господарства, які результати згодом екстраполювати на всю країну.

Список використаних джерел

1. Марина А. С., Юр О. С. Інноваційні технології в забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2023. №2(91). С. 28 – 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2023-2-3> (дата звернення: 26.04.2024).

2. Чала В.С., Ротко А.О. Вплив економічної глобалізації на експортний потенціал агропромислового комплексу

України. *Економічний простір*. 2020. №163. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/163-12> (дата звернення: 27.04.2024).

3. Камарчук І. М., Шопський Ф. І., Шевченко О. В. Змістовнотеоретична характеристика міжнародної конкурентоспроможності підприємства. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences*. 2022. № 66. С. 78–84.

Баула О.В. к.е.н., доцент

Мозолюк В.В. ст. гр. МЕВ-21

Луцький національний технічний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Посилення глобалізаційних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності в сучасних умовах, зокрема через військово-політичні чинники, вимагає від українських експортерів оперативності у прийнятті стратегічних рішень щодо переорієнтації виробництва та надання послуг. Ці зміни мають сприяти задоволенню потреб споживачів на принципах високої якості, доступності та технологічності.

Незважаючи на тенденцію до поступового зниження темпів глобалізації в торгівлі, міжнародна інтеграція вітчизняних виробників у глобальні ланцюги доданої вартості та вихід на світові ринки з готовою продукцією вимагає від них підвищення конкурентоспроможності у світовому торговельному просторі. Основні завдання включають адаптацію виробничих процесів до нових умов, удосконалення якості та доступності продукції, а також вдосконалення маркетингових стратегій для успішного конкурування на міжнародних ринках.

Глобалізаційні процеси, які виступають локомотивом зростаючих можливостей, одночасно породжують ряд загроз для підприємств і регіонів. Серед цих загроз можна виокремити наступні аспекти [1]:

1. Прискорений розвиток експортоорієнтованого виробництва: занепад підприємницької активності у сферах, орієнтованих на внутрішнього споживача.

2. Порушення ланцюгів виробництва та реалізації товарів і послуг через військові дії в Україні. При інтернаціоналізації виробництва, порушення в одній країні може суттєво вплинути на виробництво у всіх державах, що залучені до спільного виробництва.

3. Витіснення з внутрішнього ринку малих та середніх вітчизняних товаровиробників більш конкурентоздатними світовими корпораціями, що відбувається через лібералізацію торговельної діяльності.

Ці тенденції вимагають від підприємств і регіонів гнучкості, адаптації до нових умов та розвитку стратегій, спрямованих на зменшення ризиків та забезпечення стійкості у глобальному середовищі.

Вихід України як самостійного та повноправного гравця на європейську економічну арену визначає принципи чесної та прозорої конкуренції для суб'єктів підприємницької діяльності як на зовнішніх, так і внутрішніх ринках. Цей вихід зобов'язує учасників гри обирати стратегії та напрями діяльності, враховуючи необхідність та конкурентоспроможність на європейських та світових ринках. Крім того, він спонукає підприємців приймати участь у конкуренції, щоб вдосконалювати свої продукти та послуги, навчатися від європейського та світового досвіду як у технологіях, так і в бізнес-підходах [2].

Підвищення експортного потенціалу та розвиток експортної діяльності визначаються як стратегічно важливі завдання для удосконалення функціонування великого та

середнього підприємництва. Вирішення цих завдань стають потужним інструментом для зміцнення конкурентних переваг економічно активних суб'єктів. Покращення експортного потенціалу підприємства також є ключовою передумовою для розширення ринків збуту, збільшення обсягів виробництва та покращення якості продукції. Це сприяє створенню стійкої та надійної основи для конкурентних позицій фірми як на внутрішньому, так і на міжнародних ринках [3].

Враховуючи поточну ситуацію в Україні та її ключову роль на світових ринках, міжнародна спільнота повинна зосередити максимальні зусилля на відновленні експортного потенціалу країни та всебічній підтримці української економіки після закінчення війни. Українські підприємства самостійно не зможуть відновитися, тому важливо, щоб уряд України та міжнародне співтовариство спільно діяли, надаючи підтримку вітчизняному бізнесу та відновлюючи порушені ланцюги поставок.

Лише колективні заходи можуть сприяти поліпшенню поточної ситуації та сприяти вирішенню проблем світової продовольчої безпеки. Міжнародна спільнота повинна виявити солідарність та готовність співпраці, щоб допомогти Україні відновити свою економіку та відновити стабільність у глобальному продовольчому ланцюзі.

Отже, на сьогодні стан правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності можна оцінити неоднозначно. З одного боку, на законодавчому рівні було розроблено значну кількість нормативно-правових актів різної юридичної сили, спрямованих на регулювання відносин у відповідній сфері. З іншого боку, існує низка прогалин і недоліків у відповідному законодавстві, які вимагають уваги та вирішення. Зокрема, чинний Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» вважається застарілим та непридатним для відповіді на сучасні реалії та виклики. Потребується подальше опрацювання та

удосконалення нормативно-правового базису для відповіді на поточні вимоги оптимального регулювання зовнішньоекономічних відносин в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Жабинець О. Особливості функціонування експортних підприємств України в умовах глобальних змін світової торгівлі та війни з росією. *Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу*: III міжнародна науково-практична конференція 27–29 червня 2022 р., м. Луцьк, Україна. С. 189-190.

2. Лаптева В.В. Експортний потенціал суб'єктів підприємницької діяльності України в координатах глобальної економіки. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні: тези XI Міжнар. наук.- практ. конф.* (Київ, 19–20.05.2021р.). К: КНТЕУ, 2021. С. 77-79. URL: <https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/96657baf3787753f0a0ae2cd45be06af.pdf> (дата звернення: 03.04.2024).

3. Задорожна І., Задорожний А. Теоретичні підходи до формування механізму управління експортним потенціалом лісогосподарського підприємства. *Економіка та суспільство*, 2022. (35). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-25> (дата звернення: 08.04.2024).

Баула О.В. к.е.н., доцент

Тендюк В.М. ст. гр. МЕВм-11

Луцький національний технічний університет

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО МАЙБУТНЬОГО ЄВРОПИ

Для майбутнього країн Європейського союзу високопродуктивні обчислення розглядаються як основа для створення інновацій і є стратегічним ресурсом.

Суперкомп'ютери, здатні продукувати високопродуктивні обчислення з високою обчислювальною потужністю, здатні вирішувати складні завдання та ефективно використовувати зібрані великі набори даних.

Європейська комісія виступає із пропозицією Цифрового компасу (Digital Compass) для здійснення цифрових амбіцій ЄС до 2030 року. Розвиток відбувається за чотирма траєкторіями (рис. 1).

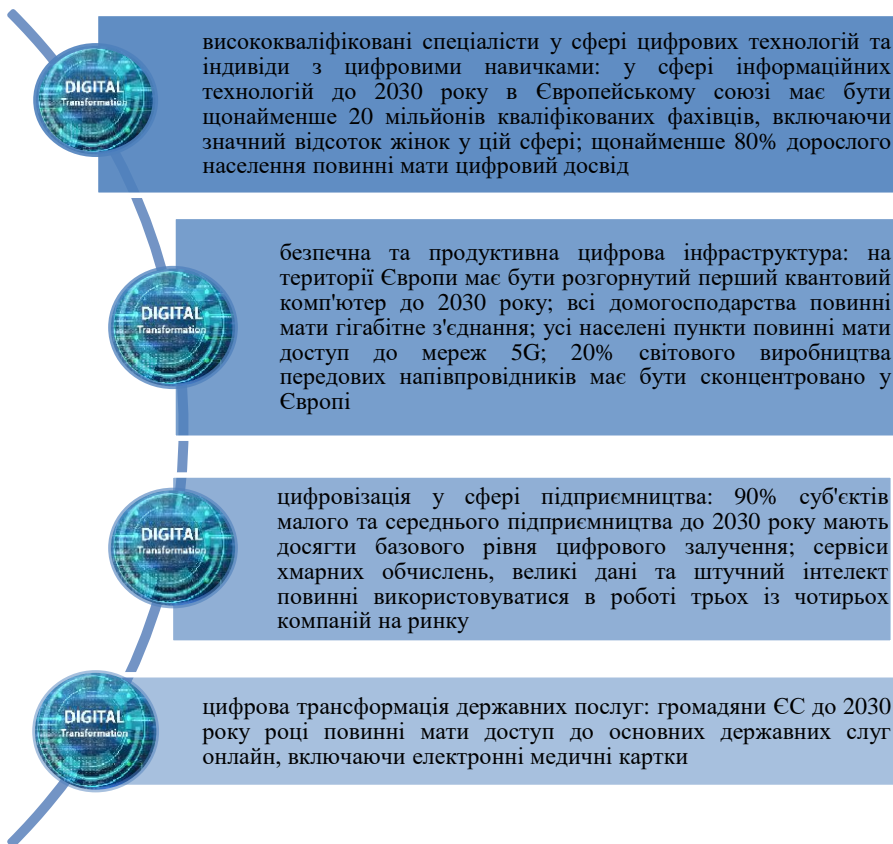

Рис. 1. Траєкторії цифрового розвитку ЄС до 2030 р.
Джерело: складено за [1].

Цифровий компас Європейської комісії забезпечує дорожню карту для спільної діяльності для всіх держав-членів ЄС, встановлюючи систему моніторингу та звітності на щорічній основі. Вищезазначені цілі мають бути закріплені в політичній програмі Європейським парламентом.

Проекти за участю кількох країн планується розвивати насамперед у сферах обробки даних, розробки нового покоління процесорів, тим самим створюючи загальноєвропейську пов'язану інфраструктуру. Європейська комісія планує розвивати стратегічні можливості країн Європейського союзу не лише за рахунок проекту за участю кількох країн, а й залучати інвестиції підприємств держав-членів. Щоб краще усунути прогалини в критично важливому потенціалі ЄС, Комісія сприятиме швидкому запуску багатонаціональних проектів, поєднуючи інвестиції з бюджету ЄС, держав-членів і промисловості, опираючись на Фонд з відновлення та стійкості та інші джерела фінансування ЄС.

У своїх планах відновлення та стійкості країни-члени зобов'язуються виділити щонайменше 20% на цифровий пріоритет. Можливі багатонаціональні проекти включають загальноєвропейську взаємопов'язану інфраструктуру обробки даних; проектування та розгортання надійних процесорів з низьким енергоспоживанням наступного покоління; або підключених державних адміністрацій [2].

Цифрова трансформація створює глобальні виклики. ЄС доцільно працювати над просуванням свого позитивного та орієнтованого на людину цифрового порядку денного в рамках міжнародних організацій і через вагомі міжнародні цифрові партнерства. Поєднання внутрішніх інвестицій ЄС із значним фінансуванням, доступним у рамках нових інструментів зовнішньої співпраці, дозволить ЄС працювати з

партнерами по всьому світу для досягнення спільних глобальних цілей.

Список використаних джерел

1. Europe's Digital Decade: Commission sets the course towards a digitally empowered Europe by 2030. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/europes-digital-decade-commission-sets-course-towards-digitally-empowered-europe-2030> (дата звернення: 16.04.2024).

2. High Performance Computing. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/high-performance-computing> (дата звернення: 15.04.2024).

Баула О.В. к.е.н., доцент

Щербаков В.І. ст. гр. МЕВМ-11

Луцький національний технічний університет

ТЕНДЕНЦІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СВІТОВИМИ НАФТОГАЗОВИМИ КОМПАНІЯМИ

Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року, розроблений Організацією Об'єднаних Націй, включає 17 цілей сталого розвитку (ЦСР), призначених для вирішення актуальних екологічних, соціальних та економічних проблем [1].

Нафтогазовий сектор має високу значущість у світовій економіці. У процесах видобутку газу та нафти, геологорозвідки, а також транспортування нафтопродуктів та переробки вуглеводнів беруть участь понад 33 тис. нафтогазових компаній. Транснаціональні нафтогазові компанії відіграють важливу роль у прискоренні економічного зростання країн, роблячи значний внесок у національні ВВП. Для визначення місця у світовій ієрархії енергетичних підприємств застосовуються різні критерії,

включаючи форму власності, міжнародний масштаб діяльності, вертикальну інтеграцію, мультиенергетичність, публічність, фінансові та операційні показники.

Для досягнення успіху у сфері нафтогазової промисловості обов'язково виконувати низку правил та принципів, у тому числі: облік екологічних та соціальних наслідків при реалізації енергетичних проектів, удосконалення енергоефективності та розробка нових технологій, а також врахування інтересів співробітників, зацікавлених сторін та суспільства загалом. Не варто забувати і про більш приватні принципи, що впливають на зростання та розвиток компаній:

- збільшення доступності різноманітних джерел енергії, транспортування та постачання енергоресурсів;

- забезпечення потреб у енергоресурсах та створення резерву енергетичних продуктів;

- використання заходів на світовому рівні для здобуття регіональної та країнової незалежності у сфері енергетики;

- оцінка тенденцій розвитку для запобігання потенційним ризикам та загрозам [2].

Пряме відношення ЦСР до енергетики визначається прагненням держав до забезпечення населення доступними і недорогими ресурсами, з одного боку, і до зниження викидів відходів шкідливого вуглецевого виробництва – з іншого. Зрозуміло, ця необхідність міцно підкріплюється кліматичними проблемами – таким чином, ЦСР, пов'язані з енергетикою, у системі цілей сталого розвитку, визначених ООН до 2030 року, займають вирішальне місце, оскільки відповідають вимогам більшості напрямів розвитку: скорочення шкідливого виробництва та покращення людського благополуччя через забезпечення людей енергією та турботою про клімат Землі.

Проблема досягнення сталого розвитку нафтогазових компаній перебуває на перетині економіки, соціології, екології та комплексу спеціальних видів менеджменту (фінансового, виробничого, інвестиційного тощо). Цілі сталого розвитку підкреслюють завдання сталого розвитку для нафтогазової галузі, зокрема пом'якшення впливу на розвиток та зведення до мінімуму впливу на навколишнє середовище, покращення використання нафтового газу та скорочення факельного спалювання.

Цілі сталого розвитку ООН акцентують увагу на сталому розвитку, що є складним завданням, що потребує балансу між економічними, соціальними та екологічними інтересами. Вони прагнуть бути універсальними для країн, що розвиваються, і орієнтуються на технологічний розвиток і використання фінансових ресурсів у контексті еколого-соціально-економічного розвитку. Реалізація цілей сталого розвитку нафтогазовими компаніями як впливає на майбутній розвиток держави, держави й суспільства загалом, а й задає вектор стратегічного розвитку компаній, дозволяючи визначати пріоритетні цілі, які знаходять свій відбиток у корпоративних стратегіях.

Список використаних джерел

1. What are the Sustainable Development Goals? URL: <https://www.undp.org/ukraine/sustainable-development-goals> (дата звернення: 22.04.2024).
2. Паневник О.В. Аналіз процесів інтеграції технологій відновлюваної енергетики в нафтогазову промисловість. *Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ*. 2021. № 4(81). URL: DOI: 10.31471/1993-9973-2021-4(81)-7-15 (дата звернення: 23.04.2024).

Березна І.П.

Луцький національний технічний університет

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ВПО У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В Україні від початку повномасштабного російського вторгнення надзвичайно посилився психологічний тягар на суспільство і особливо потерпають внутрішньо переміщені особи (ВПО), які вимушено покинули свій дім. За офіційними даними Департаменту соціального захисту населення облдержадміністрації станом на кінець червня 2023 року (дані оновлені 11 жовтня 2023 р) на території Волині прихисток знайшли 78 092 вимушено переміщені особи, більшість з них розмістились у Луцькому районі.

Серед внутрішньо переміщених осіб:

- 37 015 сімей,
- 14 950 дітей до 18 років,
- 25 211 осіб працездатного віку,
- 2 221 осіб з інвалідністю,
- 7 289 пенсіонерів,
- 94 багатодітних сімей,
- 8 сімей батьків – одинаків [1].

Статистика засвідчує, що під цю категорію потрапляють люди з різним соціальним статусом, віковими особливостями, а також з індивідуальними соціальними потребами.

Зрозуміло, що за неофіційними даними кількісний показник набагато вищий, оскільки є особи, які в ряд обставин не змогли оформити статус ВПО, або знаходяться на етапі підтвердження документів даної категорії, або ж офіційно не реєструються в нових місцях проживання. Важливо зазначити, що більшість ВПО мають не лише соціальні, економічні, юридичні, але і психологічні виклики з

якими стикаються повсякденно та в процесі адаптації до нових умов життя.

Наприклад: втрата домівки, місця роботи, соціальних зав'язків, що аналізується через призму особистісного сприйняття. Подібні ситуації гостро впливають як на поведінку людини так і на вибір стратегії подолання стресу. Для одного типу людей ці події сприймаються як небезпека, ризик, випробування, які не під силу подолати, відповідно це призводить до сприйняття себе у ролі жертви. Такі люди можуть демонструвати пасивну поведінку, ознаки депресії, дезадаптації, розчарування у власному житті. Їм важко прийняти той факт, що відбувається в дійсності, і вони живуть в замкнутому стані, побоюючись або не бажаючи розпочинати щось нове, сподіваючись, що скоро повернуться до свого звичного способу життя. У таких осіб можна помітити високий рівень тривожності, апатію, пригнічений стан, спостерігається відчуття неможливості впоратися з життєвими або професійними викликами в новому суспільстві.

Відтак, у сучасні психологічній практиці набуває популярності психологічний супровід переселенців. На сьогоднішній день під цим поняттям розуміють підтримку людей, у яких на певному життєвому етапі виникають труднощі особистісного, професійного розвитку через військові дії на території їх проживання. Психологічним супроводом займаються фахівці психологічної служби, як державних, так і недержавних організацій в тому числі і благодійні фонди. Це дає змогу переселенцям звернутися з певним запитом і отримати очікувану психологічну підтримку у вирішенні їх проблеми чи ситуації.

Психологічне супроводження може бути ефективне та корисне при вирішенні проблем з інтеграцією в нове суспільство, подоланню складних ситуацій, стосунків між партнерами, батьками, дітьми, при переживанні стресу чи

дистресу. Стрес в даній ситуації може виступати не тільки як негативне соціальне явище, але як і можливість активізувати свій потенціал, задіяти внутрішній ресурс для самореалізації. Тому важливо у роботі з внутрішньо переміщеними особами акцентувати увагу на іншій стороні стресової ситуації, розумінні того, що стрес може бути корисним і продуктивним.

Слід зауважити, що не завжди труднощі викликані вимушеною міграцією в межах однієї країни, мають негативний вплив на психічне здоров'я особистості. Людям, яким були надані вчасно психологічна допомога, підтримка, супровід, з'явилась можливість прийняти важку життєву ситуацію та використати її як стимул для глибшого розуміння свого потенціалу. Вони розширили свої можливості, осмислили нову картину своєї особистості та внутрішнього потенціалу, виявили неочікувані якості і здібності і змогли розпочати новий життєвий етап. Звичайно, важко залишити свій будинок, місце роботи, іноді друзів та рідних, але вони зуміли знайти сили не впасти у відчай і вирішили втілювати свої давні мрії. Тому, психологічна підтримка дає можливість реалізувати себе на новому місці.

Під час психологічного супроводу не можна залишити поза увагою комунікативну сферу, де виявляються серйозні проблеми в спілкуванні як між подружжям, так і між батьками та дітьми, між новими членами громади в тому числі. Оскільки, часто існує взаємне упереджене ставлення стосовно мовного питання, на основі якого нерідко виникають непорозуміння, конфлікти, що пригнічують емоційний стан внутрішньо переміщених осіб. Тому, надважливо проводити психологічну просвіту для громад, внутрішньо переміщених осіб задля формування в суспільстві толерантного ставлення один до одного, незважаючи на певні відмінності у стилі чи способі життя.

Важливо зазначити, що психологічний супровід містить в собі такі етапи.

1. Оцінка потреб. Перш ніж надавати психологічний супровід, психолог або фахівець повинен оцінити потреби та проблеми клієнта чи клієнтів з урахуванням їх запитів. Це може включати в себе проведення інтерв'ю, анкетування або інших методів оцінки [2].

2. Встановлення цілей. Фахівець спільно з клієнтом визначає мету, зміст супроводу та обговорює, що конкретно потрібно досягти чи вирішити першочергово.

3. Розробка плану. Спільно з людиною розробляється план подальших дій, який включає в себе методи, способи та стратегії, які будуть використовуватися під час супроводу для вирішення конкретних проблем.

4. Психологічна підтримка. Один з найважливіших етапів супроводження. Зміст якого полягає у наданні психологічної допомоги в подоланні певних проблем, розв'язанні конфліктів, подоланні стресу тощо. Сюди також можна віднести і допомогу у розумінні та вираженні емоцій, задля саморегуляції. Оскільки часто емоції можуть нам заважати реалізовувати свої плани та задуми на новому місці.

5. Оцінка та завершення супроводу. Після проведення супроводу фахівець здійснює оцінку результатів та, за необхідності, коригує план дій. Психологічний супровід завершується після досягнення поставлених цілей або при зменшенні потреби клієнта в психологічній допомозі.

Відповідно до проведеного дослідження, важливість психологічної допомоги, супроводу, підтримки є актуальною в умовах війни і залишатиметься в центрі уваги і у післявоєнний період. Оскільки, незважаючи на завершення військових дій, проблеми з ментальним здоров'ям ВПО не зникнуть. Тому, важливим питанням залишатиметься висококваліфікована підготовка фахівців психологічних та соціальних служб задля якісного надання послуг відповідно до своєї спеціалізації.

Варто зазначити, що в різних регіонах України, в тому числі і на Волині створюються та функціонують державні та

недержавні структури, організації, онлайн-платформи, реалізуються проекти, які передбачають надання психологічних послуг, підтримки, супроводу для осіб з числа ВПО. Саме завдяки спільної діяльності, проблеми можуть бути вирішені результативніше та швидше.

Отже, в силу сьогоднішніх викликів у різних сферах життя внутрішньо переміщеної особи важливою залишається ефективна психологічна підтримка, що сприятиме покращенню психічного та емоційного стану, а також психологічний супровід, який допомагатиме кожній людині з числа ВПО знову відчувати себе впевненими у власних силах з метою подальшої реалізації свої планів та нормального функціонування.

Список використаних джерел

1. Волинська обласна державна адміністрація. Луцьк. 2023. URL: <https://voladm.gov.ua/article/vnutrishno-peremishcheni-osobi-na-teritoriyi-volini10/> (дата звернення 23.10.2023).

2. Мельник Л.А . Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України: посібник для практиків соціальної сфери / за ред. Волинець Л.С. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.

Галазюк Н.М. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК

Найбільш активними учасниками інтеграційних процесів на цьому ринку є венчурні підприємства та ТНК, які зацікавлені в зниженні витрат на НДДКР та розподілі ризиків щодо їх здійснення. ТНК у формі ПП розвивають міжнародний ринок технологій та міжнародне виробництво,

змінюють його динаміку та структуру.

Випереджаючі темпи розвитку ТНК у сучасному світовому просторі дозволяє розглядати їх, як основних акторів на міжнародній арені в контексті міжнародних економічних відносин. Саме такі факти, як накопичення величезних фінансових ресурсів, диверсифікація ризиків та інноваційний потенціал пояснюють активізацію інвестиційної діяльності ТНК.

Теорія та світова практика показує, що ТНК є основними суб'єктами міжнародного трансферу технологій. Близько 78% усього світового обсягу валютних надходжень від експорту об'єктів інтелектуальної власності припадає на ТНК. «ТНК також беруть участь в організації діяльності спільних підприємств, у злиттях і поглинаннях, стратегічних альянсах для реалізації чи отримання нових конкурентних переваг і придбання нових компетенцій у результаті розроблення і впровадження технологій» [1, с. 228].

Вплив ТНК обумовлено концентрацією контролю над стратегічно важливими сферами, а саме технологіями, фінансами, робочою силою, послугами та збутом, постачанням комплектуючих елементів. У зв'язку з цим зазначимо, що інноваційні проекти, які здійснюють ТНК або компанії-новатори, вимагають масштабних обсягів фінансування, порівнянних з науковими бюджетами ряду європейських держав.

Незважаючи на кризові явища, масштаби фінансування низки наукомістких галузей НДДКР в індустріально розвинених країнах тільки збільшуються та ТНК входять до числа лідерів за витратами на наукові розробки. Поряд з цим, взаємодія з ТНК дає можливість отримати вигідну позицію на світовій арені.

Левову частку ВВП в багатьох країнах світу формують ТНК, саме тому, в державних питаннях частіше простежуються цілі, які впливають на покращення становища

ТНК на міжнародній арені та максимізацію їх прибутків.

Велика кількість інноваційних проектів, які очолюють ТНК потребують значного фінансування, досить часто ці компанії витрачають великі суми на НДДКР, що подекуди вартість одного проекту порівнюється з бюджетом деяких європейських країн на їх науково-технічний розвиток вцілому. Саме тому, фінансування новітніх технологій та нововвєення дають змогу таким компаніям забезпечити поточну міжнародну конкурентоспроможність та в перспективах стабільне зростання на високо конкурентному світовому ринку технологій [2].

ТНК щорічно витрачають мільярди доларів на НДДКР та пошук новітніх технологічних рішень. Сьогодні основними лідерами в сфері інвестування в інновації та новітні технології є американські ТНК, в рейтингу міжнародних компаній з найвищим сткпенем витратами на розробки та впровадження нових технологій 6 із 10 належать США. У 2021 році рейтинг ТНК лідерів у галузі фінансування інновацій та новітніх технологій дещо змінився (рис. 1).

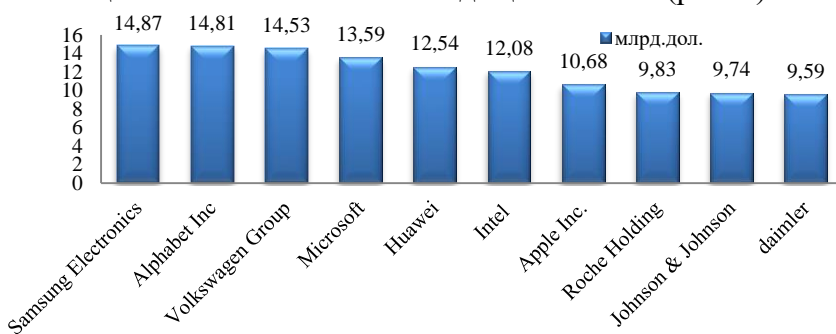

Рис. 1. Обсяги інвестицій ТНК в розвиток технологій у 2021р.
Джерело: складено на основі [3].

Якщо порівняти обсяги інвестицій 2021 року з показниками 2018 р., то можна, в першу чергу зауважити, що

сумарні обсяги інвестицій знизилися на 15,2% і становлять 122,26 млрд. дол. США. Щодо компаній які є лідерами в фінансуванні інвестицій в технології, то в групі лідерів з'явилася південнокорейська корпорація, компанія виробник електроніки Samsung Electronics, яка у 2018 році займала четверту позицію. Проте, загалом як бачимо, більшість корпорацій утримують свої лідерські позиції в сфері фінансування новаторських розробок та нових технологій на світовому ринку технологій. Очевидно, що і тісна співпраця ТНК та держав надає можливість втримувати відповідним державам переваги на міжнародній арені.

Грунтуючись на вищевикладених аргументах, для стимулювання припливу капіталу у наукомісткі галузі багатьом країнам світу необхідно створювати умови, які б сприяли зростанню обсягів інвестування та міжнародному трансферу технологій, а саме сприятливе інвестиційне середовище, розвинута інфраструктура, активна інвестиційна діяльність. Слід зауважити, що саме ці характеристики притаманні для ТНК у здійсненні ними міжнародного трансферу технологій. Трансфер технологій з одного підрозділу в інший впливає на результати діяльності компаній, що працюють як у сфері виробництва, так і у сфері послуг. При цьому створення та передача знань у межах однієї ТНК є її основною конкурентною перевагою на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Іващенко Д.Є. Міжнародно-правове регулювання техногенного трансферу в системі міжнародних комунікацій. *Вчені записки Тавер-го нац.унів-ту ім. В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки.* Том 31 (70) № 3. 2020. С. 227-233. URL: http://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/41.pdf (дата звернення: 03.04.2024).

2. Самофалов В. Глобальний виклик транснаціональних корпорацій. URL: https://zn.ua/ukr/foreign_economics/

globalniy.viklik.transnatsionalnih.korporatsiy.html

(дата

звернення: 08.04.2024).

3. The Global Innovation Index 2021. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2021-report> (дата звернення: 15.04.2024).

Галазюк Н.М. к.е.н., доцент

Маркевич М.В. ст. гр. МЕВ-31

Луцький національний технічний університет

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАЛУЧЕННІ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Сучасний етап господарювання характеризується тенденціями щодо диверсифікації капіталів у рині держави. Це зумовлюється різними чинниками, а тому для прийняття рішення інвестором аналізується значний масив інформації що стосується інвестиційного середовища в тій чи іншій країні з метою пошуку інвестиційно привабливого середовища.

Поняття «інвестиційної привабливості» включає в себе кількісні та якісні характеристики як зовнішнього так і внутрішнього середовища об'єкта інвестування. Інвестиційну привабливість можна розглядати на різних рівнях, зокрема на рівні країни, регіону, галузі чи окремого підприємства.

Визначальне значення інвестиційного середовища полягає в можливості визначення оцінки умов для вкладання капіталу. Тобто поняття «інвестиційне середовище» дає уявлення про систему цінностей в рамках якої працюють і приймають рішення інвестори, в тому числі іноземні. Це, в свою чергу, допомагає визначити оптимальну політику держави щодо залучення іноземних інвестицій.

В даному контексті поняття «інвестиційне середовище» стає визначальним в процесі залучення прямих іноземних

інвестицій через те, що впливає на інвестиційну привабливість країни для іноземних інвесторів. Окрім цього стан інвестиційного середовища може здійснювати вплив на включення держави до міжнародних економічних відносин.

Економічна література представлена різними підходами до визначення ролі економічного середовища в залученні прямих іноземних інвестицій, що представлено комплексом чинників та умов. Найчастіше такий комплекс представлений наступними умовами:

- політико-правові умови, які можна охарактеризувати через призму політичної стабільності та сприйняття національним законодавством іноземних інвестиційних процесів;

- економічні умови, демонструють загальні засади розвитку економічної системи, місткість внутрішнього ринку, фіскальну і тарифну політику;

- соціально-психологічні умови, показують зрілість суспільства щодо його національної єдності, однотайності у важливих та доленосних рішеннях в питаннях економічного та соціального розвитку своєї держави, крім цього передбачають дослідження національного менталітету, культури і т.д.

Досить поширеною є практика щодо вибору держави, що прийматиме інвестиції, яка окрім аналізу та оцінки інвестиційного середовища передбачає врахування специфічних особливостей самого інвестиційного проекту в контексті рівня розвитку тої чи іншої держави. Тому, якщо реалізація масштабного проекту передбачає сприяння Світового банку, то фактори, що впливають на прийняття рішення, систематизуються за категоріями держав, а саме: такі що розвиваються, середнього рівня розвитку, високорозвинені.

«Поняття інвестиційного середовища відрізняється складністю та комплексністю і може розглядатися як на

макро-, так і на мікрорівні» [1]. При цьому варто наголосити, що кожен із зазначених рівнів інвестиційного середовища характеризується власними, специфічними особливостями, а тому вимагає власних специфічних підходів до аналізу та оцінки.

Не менш важливим критерієм, який впливає на сприятливість інвестиційного економічного середовища в країні, є ступінь розвиненості інфраструктурних об'єктів, які є вкрай необхідними для безперервної підприємницької діяльності. Така інфраструктура представлена комплексом фінансово-кредитних установ, валютних, фондових та товарних бірж, а також діяльністю консалтингових, страхових, юридичних та аудиторських установ тощо. У випадку, коли один або декілька таких інфраструктурних складових не відповідає стандартам, прийнятим в країні інвестора, це може вносити суттєві корективи у процес прийняття рішень та реалізації інвестиційних проектів.

Підходи до аналітичної оцінки інвестиційного середовища на регіональному рівні є в деякій мірі схожими до підходів на макрорівні. «Певною особливістю тут є те, що, по-перше, у всіх регіонах діє єдине законодавче поле (з певними змінами лише для вільних економічних зон чи територій пріоритетного розвитку). По-друге, на регіональному рівні більшу роль починають відігравати безпосередні стосунки інвесторів з регіональною владою» [2].

Мікрорівень інвестиційного середовища проявляється через двосторонні домовленості між іноземними інвесторами та конкретними державними та регіональними органами влади, представниками постачальників, споживачів, банків та інших господарюючих суб'єктів країни, що приймає інвестиції. На цьому рівні, як правило, здійснюється конкететизація підсумкової оцінки в процесі узгодження та налагодження культурних, юридичних та економічних

контактів іноземного підприємства з новим для нього середовищем.

Таким чином, на різних рівнях між інвестиційним середовищем немає досить сильної залежності. «Потенційні інвестори сприймають їх у сукупності, оскільки, наприклад, позитивні зусилля центральної влади з формування сприятливого для іноземного капіталу середовища можуть бути нівельовані на місцевому рівні внаслідок низької виконавчої дисципліни та громіздкої бюрократії. З іншого боку, зусилля на місцях, до прикладу, в регіонах, можуть значною мірою компенсувати недоліки в загальноекономічному регулюванні» [3].

Список використаних джерел

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Підручник за ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2004. 851 с.
2. Петухова О.М. Інвестування. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 336 с.
3. Любімов В.І. Інвестиційне середовище та його роль у залученні прямих іноземних інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. №13. С.4-6.

Галазюк Н.М. к.е.н., доцент

Усік Н.І. ст.гр. МЕВ-41

Луцький національний технічний університет

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ РИНКІВ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Міжнародні ринки послуг є рушійною силою світового виробництва, НТП та взаємної економічної співпраці. Міжнародний ринок послуг в значній мірі є динамізатором НТП, світового виробництва та усієї системи міжнародних економічних відносин, які формуються під дією сучасних

інформаційно-технологічних та глобалізаційних тенденцій розвитку. Як наслідок, міжнародна торгівля послугами розвивається швидшими темпами, ніж зовнішня торгівля в цілому, завдяки впливу комп'ютеризації та інформаційних технологій. Слід зауважити, що міжнародний ринок послуг зростає швидшими темпами, а ніж міжнародна торгівля в цілому, на такі процеси найбільший вплив має лібералізації ринків фінансових та страхових послуг [1].

Міжнародна торгівля послугами вже багато років регулюється на двосторонній відносинах, ключовими гравцями і учасниками цього процесу є з одного боку суверенні держави, а з іншого іноземні фірми, компанії та корпорації.

Проте, з моменту появи міжнародних мереж послуг, заснованих на використанні сучасних вдосконалених комп'ютерами та засобами зв'язку, система традиційних методів регулювання втратила свої ефективні важелі впливу, що в свою чергу стало перешкоджати самому прогресу індустрії послуг.

Провідну роль щодо регулювання відносин між суб'єктами ринку послуг відіграють двосторонні угоди в яких розглядаються певні аспекти торгівлі послугами та інвестиційні питання в цю сферу. Такі двосторонні угоди можуть бути, як галузеві, так і торговельно-економічні. Абсолютно іншою формою регулювання торговельних відносин на міжнародних ринках, зокрема на ринках послуг, є багатостороннє регулювання в рамках діяльності спеціалізованих міжнародних організацій. Спеціалізовані міжурядові організації готують угоди з цих питань, серед таких організацій варто відмітити наступні: ІКАО, ІМО, ВОТ та ін.

Міжнародний механізм регулювання ринків послуг має забезпечити дія ряду принципів (рис. 1).

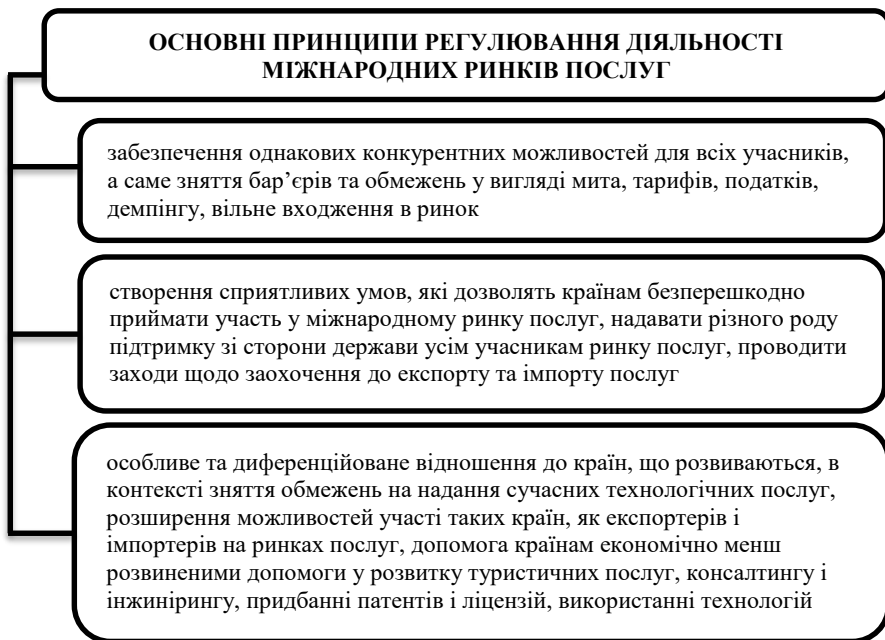

Рис. 1. Сучасні принципи механізму регулювання міжнародних ринків послуг

Джерело: складено за [2].

Очевидним є той факт, що усі розмови про багатостороннє регулювання на міжнародних ринках послуг на глобальному рівні розпочалися з моменту набуття чинності ГАТС з 1 січня 1995 року. Важливо зауважити, що ГАТС на рівні з рядом інших багатосторонніх угод стала невід'ємною частиною пакету документів, які засвідчували створення СОТ.

«Саме СОТ визнається єдиною юридичною та інституціональною основою системи багатосторонньої торгівлі, а правила і угоди, прийняті в межах організації регулюють біля 96 % світової торгівлі, при цьому предмет регулювання постійно зростає» [3, с. 77].

Слід відмітити, що права щодо надання послуг ґрунтуються на сертифікатах, ліцензіях та інших документах. ГАТС заохочує держав-учасників міжнародних ринків послуг укладати дво- та багатосторонні угоди про взаємне визнання кваліфікацій, які необхідні для отримання документів, що засвідчують право на надання різного роду послуг. Такі схеми взаємного визнання покликані надати можливість іншим державам-учасницям отримувати документи, необхідні для підтвердження права на надання послуг. Окрім того, така системи взаємного визнання заохочують країн-учасниць забезпечувати відповідність своїх стандартів до вимог міжнародним стандартам. Захист вітчизняних постачальників послуг досягається не заходами, що вживаються на кордоні, а в результаті законодавчого регулювання прямих іноземних інвестицій.

Отже, процедура регулювання міжнародних ринків послуг є доволі складною та неоднозначною. Багатосторонні обов'язкові правила та норми, які регулюють міжнародну торгівлю послугами розпочалися у 1995 році з моменту набуття чинності ГАТС, що є складовою права СОТ. Регулювання міжнародних ринків послуг показує, що тенденції в цьому процесі найбільше направлені на створення ліберального торговельного режиму.

Список використаних джерел

1. Тарашенко Н.А. Тенденції розвитку міжнародної торгівлі в умовах глобалізації. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/87-2.pdf> (дата звернення: 03.05.2024).

2. Бурла А.В., Назаров М.І. Процес регулювання міжнародної торгівлі послугами в умовах глобалізації. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/106.pdf> (дата звернення: 08.05.2024).

3. Проценко І. Сучасні тенденції розвитку багатостороннього регулювання міжнародного ринку послуг.

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка ЕКОНОМІКА. 2014. 9(162). С. 76-81. URL: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/162-9/13> (дата звернення: 10.05.2024).

Гараздовський А.М.

ВНЗ «Національна академія управління», м. Київ

КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК

Харчовими добавками є штучні синтетичні або натуральні речовини, що додаються до харчових продуктів з метою покращення кольору, запаху та смаку харчових продуктів, а також для потреб захисту від корозії та технології переробки.

Обсяг світового ринку харчових добавок оцінюється в 114,35 мільярда доларів США в 2023 році, і очікується, що сукупний річний темп зростання (CAGR) складе 5,8% у період з 2024 по 2030 рік, враховуючи збільшення розміру ключових секторів кінцевого використання, включаючи хлібобулочні та кондитерські вироби, напої, молочні продукти та напівфабрикати, у поєднанні зі зростаючим проникненням на ринок організованої та електронної роздрібною торгівлі, що сприяє зростанню ринку. При цьому слід зазначити, що європейський ринок харчових добавок оцінюється в мільйон доларів США у 2023 році, тоді як у США та Китаї прогнозується, що до 2032 року він досягне мільйонів доларів США. Частка США дорівнюватиме відсоткам у 2023 році, а частка Китаю — відсоткам у 2022 році, і прогнозується, що частка ринку Китаю досягне відсотка у 2032 році, відстаючи від середньорічного темпу зростання у відсотках протягом періоду аналізу. Щодо європейського ринку харчових добавок, прогнозується, що до

2032 року обсяг продажів у Німеччині досягне мільйона доларів США. В Азії найбільш помітними ринками є Японія та Південна Корея, середньорічні темп зростання становить процент та відсоток відповідно протягом наступного 6-річного періоду.

Варто зазначити, що ключовою тенденцією на ринку харчових добавок є зростаючий попит на натуральні добавки, отримані з рослин, тварин і мікроорганізмів. У продуктах використовуються спеціальні харчові інгредієнти для покращення їх властивостей, таких як смак, термін придатності, текстура та користь для здоров'я.

Вищі витрати на продукти харчування та напої в США порівняно з іншими країнами світу через загальні високі доходи населення США призвели до збільшення виробництва продуктів харчування та напоїв у країні. Це можна пояснити зростанням попиту, що, ймовірно, призведе до зростання споживання добавок у цих продуктах. Очікується, що зростання попиту сприятиме споживанню заміників жиру та високоінтенсивних підсолоджувачів, які знижують вміст жиру та цукру в продуктах харчування або напоях. У листопаді 2020 року BLUE CALIFORNIA випустила колекцію Destination Flavors для готових до вживання алкогольних напоїв (RTD) із низьким вмістом цукру. Пропоновані смаки натхненні регіональними смаками, такими як Catalan Crush, Arctic Gem, Pacific Blossom, Thai Treat та California Dreamin.

Споживання упакованих продуктів харчування та напоїв зростає у всьому світі. Очікується, що це сприятиме зростанню попиту на добавки, що використовуються при обробці різних упакованих продуктів та напоїв. Наприклад, згідно з результатами опитування, опублікованого Агентством з харчових стандартів у травні 2021 року, приблизно 81,0% респондентів опитування у Великій Британії підтвердили, що купували оброблені харчові

продукти з квітня 2020 року до березня 2021 року. Очікується, що зростаючий попит на упаковані продукти та напої стимулюватиме зростання ринку в усьому світі.

Ринкова концентрація промисловості харчових добавок характеризується присутністю безлічі гравців та його роллю у визначенні динаміки ринку, що надає адитивному ринку сильно фрагментований характер із ключовими учасниками галузі.

Список використаних джерел

1. Food Additives Market Historical Trends and Future Prospect till 2032. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/food-additives-market-historical-trends-future-prospect-wj9hf/>.

2. Report: Food Additives Market Size, Share & Trends Analysis Report By Product, By Source (Natural, Synthetic), By Application (Bakery & Confectionery, Beverages), By Region, And Segment Forecasts, 2024 – 2030.

Гобод О.М.

Директор Департаменту соціальної та ветеранської політики Волинської обласної військової адміністрації

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВПО У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна війна росії проти України спричинила різке збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, які втікаючи від атак агресора, були змушені змінити місце свого постійного проживання.

За час війни 78,4 тис. осіб, які покинули свої домівки, знайшли прихисток в територіальних громадах Волинської області, понад 800 тисяч громадян транзитом перемістились за кордон [1].

Частина тимчасово переміщених осіб повернулась до місць свого постійного проживання. Втім, через продовження

гарячої фази війни або/та втрату власного житла, 49,1 тис. громадян (відомості про яких включено до Єдиної інформаційної бази даних про ВПО у Волинській області) залишилися на тривале або постійне проживання у нових для себе територіальних громадах.

Наказами начальника Волинської обласної військової адміністрації від 28 лютого 2022 року № 10 «Про збір інформації про місце перебування осіб, які евакуювалися з районів проведення бойових дій та перебувають на території області», № 12 «Про створення Координаційного центру області на період дії воєнного стану», безпосередньо було визначено структуру координаційного центру та осіб, які були відповідальними за напрямками.

В області працює «гаряча лінія» з питань надання необхідної допомоги та вирішення проблемних питань громадян, які евакуювалися з районів проведення бойових дій та перебувають на території Волині. Робота «гарячої лінії» забезпечується фахівцями департаменту соціальної та ветеранської політики облдержадміністрації. За період роботи «гарячої лінії» надійшло 11,4 тис. дзвінків.

Налагоджено чітку щоденну взаємодію Волинської обласної військової адміністрації з районними військовими адміністраціями та територіальними громадами щодо підтримки переміщених осіб. Також, щоденно інформація доводилась на обласний рівень. Це давало змогу оперативно інформувати зацікавлені ВПО, гнучко та швидко реагувати на гуманітарні виклики.

До роботи з розміщення цивільного населення були залучені благодійні організації та волонтери, які допомагали органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, як з поселенням, так із організацією харчування.

В усіх громадах, у приміщеннях комунальної та державної форми власності розміщували цивільне населення. Оскільки область є аграрною, то велика кількість внутрішньо

переміщених осіб розміщались у приватному секторі. Для тимчасового розміщення та прийняття ймовірно великої кількості населення, було заброньовано місця у школах, садочках, ФАПх, амбулаторіях, культових спорудах, тощо.

Налагоджено було роботу соціальних служб та медичних працівників, підрозділів ДСНС для зняття з потягів маломобільних осіб та осіб з інвалідністю.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеними особам» [2] у січні-вересні 2023 року допомогу на проживання нараховано для 23,1 тис. одержувачам, на загальну суму 621,0 млн гривень. При цьому у вересні цього року нарахування забезпечено для 18,5 тис. сімей на суму 58,3 млн гривень.

3 червня 2023 року при Волинській ОВА створено Координаційний центр підтримки цивільного населення області (розпорядження начальника ОВА від 07.06.2023 № 247). Метою діяльності Координаційного центру є підтримка та координація надання допомоги населенню, постраждалому внаслідок воєнних дій, зокрема внутрішньо переміщеним особам.

Підтримка внутрішньо переміщених осіб здійснюється шляхом виконання Регіональної програми підтримки осіб, які брали участь у захисті Батьківщини та членів їхніх сімей на 2020-20223 роки, тимчасово переміщених осіб у 2022-2023 роках. Загальний бюджет на заходи для ВПО, зокрема для організації тимчасового перебування внутрішньо переміщених осіб у санаторно-курортних та інших закладах області, становить 14,3 млн гривень.

В серпні 2023 року при Волинській ОВА утворено Раду з питань внутрішньо переміщених осіб [3]. Ради з питань внутрішньо переміщених осіб створено в 11 територіальних громадах (Голобській, Вишнівській, Луківській, Нововолинській, Володимирській та Камінь-Каширській).

Крім того, з метою забезпечення виконання завдань та заходів операційного плану Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року, розробленої Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, спрямованих на підтримку адаптації внутрішньо переміщених осіб, затверджено Комплексну регіональну програму внутрішньо переміщених осіб у 2024-2026 роках з окремим розділом працевлаштування та професійного навчання переміщених осіб.

Список використаних джерел

1. ВПО: в області зареєстровано 78 400 переміщених осіб. URL: <https://voladm.gov.ua/new/vpo-v-oblasti-zareystrovano-78-400-peremischenih-osib/>.

2. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>.

3. Про утворення Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при обласній державній (військовій) адміністрації: Розпорядження начальника Волинської обласної військової адміністрації від 31 серпня 2023 р. № 360. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VO23004>.

Грачевська Т.О.

Університет митної справи та фінансів

ПРОВІДНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВИ КУВЕЙТ)

У зовнішній політиці України періоду незалежності регіону Близького Сходу приділялась незначна увага через

його географічну віддаленість та сконцентрованість нашої держави на розвитку інших векторів співробітництва на міжнародній арені. Неспровокована російська агресія призвела до серйозного перегляду провідних зовнішньополітичних векторів України. Це, зокрема, сприяло формуванню принципово нових підходів до розвитку відносин з державами Близького Сходу, підтримка яких є важливою для України в рамках роботи міжнародних організацій, які ухвалюють рішення щодо подій українсько-російської війни. Так, міністр закордонних справ Д. Кулеба, надаючи характеристику процесу розширення географії української дипломатії, наголосив, що поряд з іншими регіонами Близький Схід становить зацікавлення як «грандіозний нерозкритий потенціал для зміцнення глобальних позицій України» [3, с.187].

Провідну роль у розвитку співробітництва з державами Близького Сходу та посилення української присутності в регіоні відіграють дипломатичні представництва. Дипломатичні представництва в першу чергу забезпечують представництво та захист національних інтересів України на Близькому Сході. Доцільно більш детально проаналізувати їх функціонування на прикладі діяльності посольства України в Державі Кувейт.

Розвиток співробітництва між Україною та Державою Кувейт розпочався 18 квітня 1993 року, коли Кувейт визнав незалежність України й були встановленні дипломатичні відносини. Посольство України в Кувейті розпочало свою роботу в лютому 2003 року.

Завдання, які покладаються на посольство України в Кувейті, полягають у представленні інтересів України, забезпеченні розвитку відносин між державами у політичній, економічній, культурній, гуманітарних сферах. Важливим є також захист прав та свобод як громадян, так і юридичних осіб України, які знаходяться в Кувейті.

У Кувейті перебуває близько 750 громадян України [4]. Українська громада в Кувейту складається з дітей та дружин громадян Кувейту та інших арабських країн, які працюють у місцевих установах та компаніях. Посольство України започаткувало традицію проводити зустрічі з українцями з нагоди свят або важливих подій (наприклад, Дня незалежності, різдвяних та новорічних свят). У 2012 році за сприянням посольства була створена Громадська спілка українсько-кувейтської дружби, що відкрило нові можливості для поглиблення співробітництва між українцями Кувейту та місцевими мешканцями у різних сферах.

Одним із важливих напрямків діяльності посольства України в Кувейті є участь у розвитку політичних відносин між державами. Саме посольство бере активно участь у підготовці програми візитів найвищих посадовців України до Кувейту, долучається до підготовки та проведення політичних консультацій та розробки документів, які регламентують засади та провідні вектори двостороннього співробітництва у різних сферах. Зокрема, за активної участі посольства відбулись два офіційні візити Президентів України до Кувейту у 2003 та 2018 роках; у 2013 та 2018 роках офіційні делегації України, очолювані Віце-прем'єр-міністрами, відвідали Кувейт. Посольство України в Кувейті брало участь у підготовці та проведенні політичних консультацій на рівні заступників Міністрів закордонних справ, які відбулись у листопаді 2016 р. та у лютому 2018 р. у Києві та Ель-Кувейті [2].

Посольство України в Кувейті активно займається питаннями інтенсифікації торгово-економічного співробітництва між державами. У цьому контексті українське дипломатичне представництво в Кувейті докладас чималих зусиль для виходу на кувейтський ринок продукції українських виробників й надає допомогу тим компаніям та установам, що безпосереднього до нього звертаються чи до

Ради експортерів, яка функціонує при МЗС України. Для ознайомлення з асортиментом товарів та послуг, які можуть бути цікавими споживачам українське посольство організовує зустрічі представників українських та кувейтських ділових кіл. Так, українській компанії «Айсберг», яка займається холодильним устаткуванням, вдалося вийти на ринок Кувейту [1, с.73]. Кувейт зацікавлений у імпорту з України сільськогосподарських товарів, вугілля, виробів з деревини, ветеринарних засобів.

Значну увагу приділяє посольство України в Кувейті й розвитку культурно-гуманітарного співробітництва. Проведення різноманітних заходів позитивно впливає на підвищення інформованості громадян Кувейту про Україну, її історію та сучасність. Зокрема, посольство сприяло проведенню виставки творів майстрів петриківського розпису (2013 р.), виступу Національного академічного ансамблю танцю України імені П. Вірського (2019 р.), гастролей хору імені Віршовки (2015 р.). У січні 2020 р. було організовано вперше «Тиждень України в Кувейті», в рамках якого були проведені різнопланові заходи мистецького, культурного, економічного, спортивного спрямування.

В умовах боротьби України за збереження своєї державності українське посольство в Кувейті докладає також максимум зусиль для об'єктивного інформування місцевого населення про події, які відбуваються в Україні на сучасному етапі.

Посольство України у Державі Кувейт реалізує свою місію щодо репрезентації України, що сприятиме відкриттю вікна можливостей для подальшого розвитку співробітництва в різних сферах.

Список використаних джерел

1. Балануца О. О. Родзинки дипломатії. Дніпро: Середняк Т. К., 2022. 148 с.

2. Політичні відносини між Україною та Кувейтом
Офіційний сайт Посольства України в Державі Кувейт. URL:
<https://kuwait.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/419-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-kuvejtom>.

3. Українська призма: Зовнішня політика 2022.
Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики
«Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка».
Київ, 2023. 308 с.

4. Українці в Кувейті. Офіційний сайт Посольства
України в Державі Кувейт URL: <https://kuwait.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3116-ukrajinci-v-derzhavi-kuvejt>.

Жук О.М. к. і. н., доцент, завідувачка кафедри
соціогуманітарних технологій

Артисюк І.В. магістрантка гр. СЗм-11

Луцький національний технічний університет

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПО У ВОЛИНСЬКОМУ ОБЛАСНОМУ ЦЕНТРІ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [4].

Внутрішньо переміщені особи потребують особливого захисту та гуманітарної допомоги, такий обов'язок покладено

на органи влади. Після вимушеного переміщення в центрі уваги має бути задоволення таких життєво важливих потреб, як тимчасове житло, харчування, доступ до соціальних послуг, працевлаштування, медична допомога. До особливих прав передбачених для внутрішньо переміщених осіб відноситься право на захист від примусового переміщення або примусового повернення на покинуте місце проживання, право на достовірну інформацію про наявність загрози для життя та здоров'я на території їх покинутого місця проживання, а також місця їх тимчасового поселення, стану інфраструктури, довкілля, забезпечення прав і свобод; створення належних умов для їх постійного чи тимчасового проживання; забезпечення лікарськими засобами у випадках та порядку, визначених законодавством; надання необхідної медичної допомоги в державних та комунальних закладах охорони здоров'я; влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади; отримання соціальних та адміністративних послуг за місцем перебування [3].

Необхідність допомоги внутрішньо переміщеним особам продемонструвала слабку систему інституційного механізму реалізації прав і свобод громадян на території нашої держави, а також відсутність ресурсів, потрібних для задоволення потреб зазначена категорія населення [5].

Частині людей надають притулок місцеві органи влади, або вони зупиняються у приватних санаторіях чи готелях, інші – розміщуються в приватних оселях. Однак можливості приймаючих громад швидко вичерпуються. Нагальні потреби включають необхідність у постійному житлі, розширенні можливостей працевлаштування, а також підтримку громадських і місцевих організацій у розробці довгострокових рішень для людей, які стали внутрішньо переміщених осіб [1].

У 2014 році відбулось вторгнення російських підрозділів до східних областей України, що призвело до

великого потоку внутрішньо переміщених осіб. Пізніше – у лютому 2022 року відбулось повномасштабне вторгнення росії на територію України, спричинило значно інтенсивніше вимушене переміщення громадян України. Різні громадські організації, притулки та соціальні заклади змушені були приймати та надавати цим людям різноманітні соціальні та психологічні послуги. Ця ситуація вимагала великих зусиль і ресурсів для підтримки і покращення добробуту та психологічного стану внутрішньо переміщених осіб.

Волинська область виявила велику готовність та активність у забезпеченні підтримки внутрішньо переміщеним особам, не залишаючи соціальні заклади осторонь від цієї потреби. Зокрема, Волинський обласний центр соціально-психологічної допомоги приймав внутрішньо переміщених осіб і надавав їм повний спектр соціальних послуг, необхідних для забезпечення життєвих потреб.

Волинський обласний центр соціально-психологічної допомоги є закладом, що надає соціальні послуги особам, які внаслідок стихійного лиха, збройних конфліктів, домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, торгівлі людьми або реальної загрози їх вчинення тощо перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати. Це включає в себе житло, харчування, медичний догляд та інші важливі аспекти, які сприяють життєдіяльності та добробуту людини [2].

При Волинському обласному центрі соціально-психологічної допомоги функціонує відділення «Притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі», відділення «Кризова та психологічна допомога учасникам АТО/ООС, Захисникам, Захисницям та їхнім родинам». У відділенні «Притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або

наси́льства за ознакою статі» функціонує Мобільна бригада соціально-психологічної допомоги [2].

Волинський обласний центр соціально-психологічної допомоги надає наступний перелік соціальних послуг: інформування; консультування; надання притулку; консультативний кризовий телефон.

Протягом 2014-2015 років Волинський обласний центр соціально-психологічної допомоги забезпечив тимчасовим проживанням 67 внутрішньо переміщених осіб разом з дітьми, для порівняння лише за 2022 рік в закладі отримували соціальні послуги 56 внутрішньо переміщених осіб разом з дітьми. Закладом було надано наступний перелік соціальних послуг:

- надання ліжко-місця з комунально-побутовими послугами;

- створення умов для здійснення санітарно-гігієнічних заходів, дотримання особистої гігієни;

- надання інформації з питань соціального захисту населення, у тому числі переліку та адрес надавачів соціальних послуг, умов їх отримання, тарифів на платні соціальні послуги;

- надання інформації щодо отримання медичної, правової допомоги, адміністративних послуг та інших видів допомоги, робіт, послуг;

- допомога в аналізі життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх вирішення, складання плану виходу зі складної життєвої ситуації;

- психологічне консультування;

- консультування з використанням засобів зв'язку, психологічна підтримка та кризові втручання професійних психологів, соціальних працівників та інших фахівців для допомоги у кризовій ситуації, з можливістю надання індивідуальних консультацій психолога для стабілізації психоемоційного стану отримувача послуги, поліпшення / розвитку певних навичок, здібностей, забезпечення

необхідної психологічної підтримки, спрямованої на вирішення особистих проблем та сприяння комунікації, покращення та зміцнення відносин у сім'ї та за її межами [2].

Список використаних джерел

1. Внутрішньо переміщені особи. УВКБ ООН (The UN Refugee Agency). URL: <http://unhcr.org.ua/uk/novini/novyny/1293-vnutrishno-peremishcheni-osobi> (дата звернення: 23.10.2023).

2. Волинський обласний центр соціально-психологічної допомоги. URL: <https://www.vocspd.com/послуги> (дата звернення: 23.10.2023).

3. Грабова Я. О. Конституційно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні. Митна справа. 2015. № 2 (2.2). С. 47-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2015_2%282.2%29_10 (дата звернення 23.10.2023).

4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 03.08.2023 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення 23.10.2023).

5. Малиха М.І. До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи»: державна політика та регіональна практика. Грані. 2015. № 8. С. 6-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_8_3 (дата звернення 23.10.2023).

Жук О.М. к. і. н., доцент, завідувачка кафедри соціогуманітарних технологій

Рябченко Д.О. магістрант гр. СЗмз-21

Луцький національний технічний університет

ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ЯК СОЦІАЛЬНА КАТЕГОРІЯ

Початок активних бойових дій після 24 лютого 2022 року, запровадження воєнного стану в Україні спричинили

масове переміщення громадян, які лишають свої домівки в пошуках безпеки та захисту. Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в країні досягає 4,9 млн осіб.

В сучасному світі, сповненому міждержавних, міжнаціональних та збройних конфліктів, проблема вимушеної міграції набуває глобального характеру. У 2014 р. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців підрахувало, що кількість вимушених мігрантів у всьому світі досягла найвищої позначки з часів Другої світової війни – 59,5 млн осіб, а серед них – 38,2 млн. вимушено переміщених осіб. Уже на кінець 2015 р., за даними Моніторингового центру внутрішнього переміщення, кількість переміщених осіб зросла до 40,8 млн осіб, що вдвічі перевищує кількість біженців» [1, с. 86]

Одним зі значущих викликів для українських громад стала міграція населення. Люди з прифронтових територій евакуювалися подалі від лінії активних бойових дій. Така категорія населення отримала назву вимушено переміщені особи.

Серед науковців є кілька підходів до використання цього терміну, хоча з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну у законодавстві закріпився термін «внутрішньо переміщені особи» (ВПО).

В Україні вживається кілька термінів для означення такої соціальної категорії населення, як переміщене населення: вимушено переміщені особи, внутрішньо переміщені особи, переселенці, біженці, мігранти.

На нашу думку, варто визначити два концептуальні підходи до використання поняття «переміщена особа». Перший підхід стосується вимушено переміщених осіб (біженців, мігрантів) – це ті, хто були вимушені залишити країну походження або місце постійного мешкання, перетнули державний кордон, опинилися у становищі,

подібному до становища біженців, але залишилися під захистом свого уряду. Другий підхід стосується осіб, котрі, залишаються в межах своєї країни, однак через загрозу для життя, свободи і безпеки для себе та своїх сімей вимушено покинули місце свого постійного проживання. Таке рішення часто носило самостійний характер внаслідок воєнних дій, обстрілів, насильства, відсутності доступу до економічних, медичних та освітньо-соціальних ресурсів.

Проблема переміщення та міграції відома в усі історичні періоди розвитку держав та міждержавних відносин, однак на різних історичних етапах розвитку вона мала свої характерні особливості. Разом з тим біженці та внутрішньо переміщені особи є найбільш уразливою категорією населення у світі, оскільки, як правило, страждають не лише через відсутність ресурсів для нормальної життєдіяльності, а й через порушення прав і свобод людини.

На нашу думку, варто розмежувати поняття, зокрема використовуючи термін «вимушено переміщені особи» щодо тих, які виїхали за кордон, а термін «внутрішньо переміщені особи» щодо осіб, які від початку російської агресії, окупації Криму та згодом введення воєнного стану перемістилися (переселилися) в середині України із територій, де ведуться активні бойові дії, або суміжних з ними, на підконтрольній території.

Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» та Постановою КМУ № 509 від 01 жовтня 2014 року було визначено поняття внутрішньо переміщеної особи, порядок обліку таких осіб та визначені додаткові гарантії дотримання їх прав (ст. 1 Закону): «внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або

покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [2].

Підтвердженням статусу внутрішньо переміщеної особи є довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, яка діє безстроково і видається органами соціального захисту населення.

Ще одним підходом до характеристики категорії «внутрішньо переміщені особи», є визначення проблеми інтеграції та адаптації ВПО до приймаючих громад та місцевого населення. В цьому підході слід виокремити дві складові, що потребують розгляду:

1) соціально-культурна складова, яка окреслює проблему співставлення ідентичностей ВПО з місцевим населенням громади, області та регіону;

2) ресурсна, що пов'язана із отриманням інформації про можливості доступу до ресурсів, зокрема, щодо отримання житла, працевлаштування, доступу до медичних, освітніх, соціальних та ін послуг, пов'язаних із поверненням соціального статусу, громадської активності та політичної участі [3, с.115].

Наявність категорії внутрішньо переміщених осіб (яку ми відносимо до понятійного апарату явища міграції), контроль за їх чисельністю, а також здатність держави забезпечувати потреби цих людей, показують ефективність діяльності відповідних органів державної влади, а також місцевого самоврядування та їх здатність працювати в умовах воєнного стану, в якому наразі перебуває Україна, зазначає дослідник М. Малиха [4, с. 7].

Отже, кожна особа, для отримання статусу ВПО, залишивши своє місце проживання та звернувшись до органу соціального захисту за новим місцем проживання, має

можливість отримати статус внутрішньо переміщеної особи та право на соціальне забезпечення та соціальну підтримку, визначену законодавством України.

Список використаних джерел

1. Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспекти / [С.Б. Булеца, О.І. Котляр, Я.В. Лазур та ін.]; за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. О.Я. Рогача; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина; к.ю.н., доц. М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2017. 348 с.

2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 03.08.2023 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 25.10.2023).

3. Путінцев А.В., Пашенко Ю.Є. Адаптація внутрішньо переміщених осіб в регіонах України: сутність, поняття, підходи. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018, № 9. С.110-121. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/xtQNxOpxpLu5m2UOqLcS.pdf> (дата звернення: 25.10.2023).

4. Малиха М.І. До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи»: державна політика та регіональна практика. *Грані*. 2015. № 8. С. 6-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_8_3 (дата звернення: 25.10.2023).

Зелінська О.М. к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ІНТЕГРАЦІЇ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) – це люди, які були змушені покинути свої домівки або місця постійного проживання внаслідок внутрішнього конфлікту, насильства,

природних катастроф, війни або інших надзвичайних ситуацій, але залишаються в межах власної країни.

Україна прийняла низку законодавчих актів, що регулюють правовий статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Основним законом, що регулює статус ВПО в Україні, є Закон України «Про захист прав та свобод внутрішньо переміщених осіб». Цей закон визначає правовий статус ВПО, зокрема їхні права та обов'язки, а також встановлює механізми захисту прав ВПО від дискримінації та інших негативних проявів.

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) зазвичай стикаються з низкою проблем та потреб, особливо при переїзді до нової території та інтеграції в нове оточення, зокрема:

1. Житло: Багато ВПО мають проблеми з отриманням житла, особливо у випадку, коли вони покинули своє місце проживання у зв'язку з конфліктом чи катастрофою. Вони можуть не мати грошей на оплату оренди або купівлю житла, або не мати знань про доступні можливості житла та процедури отримання житла у новій територіальній громаді.

2. Робота та зайнятість: ВПО можуть мати проблеми з пошуком роботи, особливо якщо вони не мають освіти, досвіду роботи чи знань про місцевий ринок праці. Вони також можуть бути дискриміновані через свій статус ВПО.

3. Медична допомога: ВПО можуть потребувати медичної допомоги, але вони можуть мати проблеми з доступністю до неї. Вони можуть не знати, які медичні послуги доступні у новій територіальній громаді, або не мати грошей на оплату медичної допомоги.

4. Освіта: ВПО можуть мати проблеми з доступом до освіти, особливо якщо вони мають дітей, які потребують освіти. Вони можуть не знати, які навчальні заклади доступні у новій територіальній громаді, або не мати грошей на оплату навчання.

5. Соціальна адаптація: ВПО можуть мати проблеми зі своєю соціальною адаптацією у новій територіальній громаді.

Вони можуть стик Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у територіальні громади є важливим процесом для їх успішної адаптації та включення у нове оточення.

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є складним і багатовимірним процесом, який потребує дієвих механізмів та напрямків. Основні напрямки інтеграції ВПО в територіальних громадах можна виділити наступні:

1. Соціально-економічна інтеграція. Один з основних механізмів інтеграції ВПО – це забезпечення їх соціально-економічної інтеграції в територіальні громади. Цей процес передбачає надання ВПО доступу до ринку праці та житла, а також забезпечення їх соціального захисту, освіти та охорони здоров'я.

2. Культурна інтеграція. Важливим напрямом інтеграції ВПО є їх культурна інтеграція в територіальні громади. Цей процес можна забезпечити за допомогою проведення культурних заходів, обмінів та взаємодії з місцевими жителями.

3. Юридична інтеграція. Юридична інтеграція – це важливий механізм, який передбачає забезпечення ВПО доступу до юридичної допомоги та захисту їх прав та інтересів. Цей процес може бути забезпечений шляхом забезпечення доступу до правової інформації та надання юридичної допомоги.

4. Політична інтеграція. Політична інтеграція – це важливий механізм, який передбачає залучення ВПО до участі у прийнятті рішень на місцевому та національному рівнях. Цей процес може бути забезпечений шляхом забезпечення представництва ВПО. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у територіальних громадах є важливим завданням, яке потребує використання різноманітних механізмів та напрямів. Основні з них:

1. Житлове забезпечення: забезпечення внутрішньо переміщених осіб житлом є одним із найважливіших аспектів їх інтеграції. Для цього можуть застосовуватися такі

механізми, як: надання житла у власності або у користуванні; надання субсидій на оплату житла; надання матеріальної допомоги на придбання житла; будівництво нового житла за допомогою державних програм.

2. Соціальна підтримка: для інтеграції ВПО необхідна соціальна підтримка, яка може забезпечуватися через такі механізми: надання медичної допомоги та страхування; надання послуг з працевлаштування та професійної підготовки; надання допомоги у вирішенні питань щодо освіти, культури та дозвілля.

3. Економічна підтримка: для інтеграції ВПО в економіку територіальних громад необхідно використовувати наступні механізми: надання фінансової допомоги на розвиток підприємництва; надання пільгових кредитів на відкриття власного бізнесу; створення сприятливих умов для працевлаштування та розвитку малих та середніх підприємств.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення: 03.04.2024).

2. Розпорядження КМ України «Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року» № 1364-р від 28.10.2021 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-integraciyi-v-a1364r> (дата звернення: 08.04.2024).

3. Волкова І. Особливості інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2018. № 1 (72). С. 35–42.

Zelinska O. PhD in Economics, Associate Professor
Galaziuk N. PhD in Economics, Associate Professor
Lutsk National Technical University
Redcep Yücel Ph.D., Professor
University of Kirikkale (Turkey)

INNOVATIVE PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE GLOBAL TECHNOLOGY MARKET IN GLOBALIZATION

The modern international economy is increasingly involved in globalization processes. No country can avoid the influence of globalization in one or another sphere of social life.

«The mutual rapprochement of different countries and peoples, the penetration of information technologies, political transformation and integration at the regional and global levels continues» [1]. The functioning and development of the world economic system takes place under the influence of the processes of integration and globalization, which leads to the acceleration of the movement of capital, financial and labor resources, goods and the growth of the intensity of information exchange. Due to the accumulation of scientific and technical potential in a number of economically developed countries, it is knowledge, intelligence and innovation that become the main driving force behind the success of individual companies in these countries in the global economy. In today's conditions, the main success message of both individual companies and entire states is understanding and awareness of the peculiarities of the functioning of the global economy, knowledge itself is its driving force and the main law of development.

«The formation of an economic system based on knowledge turns knowledge into the main resource of society, a determining factor of production. This can be regarded as a consequence of globalization processes in economic and social life» [2, p. 79].

It has already become known to everyone that the prospects of society's development depend not only on how efficiently available resources are used, but also on the ability of its members to introduce and produce innovations. It is thanks to radically new technologies and innovations, which carry a high potential for market penetration, that enterprises and companies receive additional profits, which are directed not only to the expansion and development of their own business, but also to the introduction and use of innovations in various industries and spheres of activity of national economies in your country.

The rapid pace of globalization and intellectualization of production processes, market transformations and economic activity are the consequences of the unprecedented pace and scale of innovative discoveries, which fundamentally change the structure of industrial relations and the socio-economic state of society. «Continuously occurring in space and time, such changes are a characteristic feature of the innovation process, on the basis of which information technologies are developing, in particular the global Internet network, which connects various technologies, structures, nodes, systems, services, offers, etc. in a unifying communicative - functional environment» [3, p. 29].

The basic determining guidelines for the countries of the world in the context of the development of new development strategies and inclusion in the global economic system are the "three I" formula of investment, innovation, and information technology. The main indicator of a country's successful and effective activity in the global economic space is economic growth, which largely depends on the extent to which the country can quickly and timely adapt to technological changes, master new economic niches of innovative and knowledge-intensive products.

The global technology market should be considered as a set of international economic relations aimed at meeting the needs of society and the profitable use of property rights to innovative

products and technologies. Foreign investments play a leading role in the socio-economic development of every country in the world, «because they consist in attracting not only the necessary amount of capital, but also the transfer of modern technologies, know-how and management methods. The success of innovative activity largely depends on the adequacy of resource provision, including its investment component» [4, p.10].

In modern globalization conditions, one of the main factors of ensuring and increasing the country's international competitiveness and expanding its export potential is the successful implementation of technological and technical rearmament of any production sectors and the introduction of modern innovative technologies. Modern trends in the development of innovation policy are undergoing significant transformations associated with the consequences of the scientific-technological and industrial revolution, the emergence of the latest technologies, the digitalization of society, and globalization processes. All this necessitates the formation and development of a new paradigm of innovative development of the economies of modern developed countries of the world, which would take into account the new format of scientific developments and research.

The socio-economic development of the developed countries of the world is based on an innovative model of development, which is based on information methods and methods of production and the system of the «knowledge economy», which leads to the intensification of the production of innovative goods and services, and the increase in the intensity of international scientific and technical cooperation and exchange. Therefore, the global market of technologies is an integral part of the innovative development of the countries of the world, as it directly distributes innovations for the development, creation and implementation of which the investment activities of business entities are directed.

References

1. Herasymenko P. Hlobalizatsiia yak fenomen suchasnosti. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2009/09/2/205852/>.
2. Sokol K.M. Svitovyi rynok informatsiinykh tekhnolohii v konteksti hlobalizatsii svitovoi ekonomiky. Mykolaivskyi nats. Un-et im. V.O. Sukhomlynskoho Vypusk 3. 2015. S. 78-83. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/162896119.pdf>.
3. Berdar M. Vplyv hlobalizatsii na innovatsiino-investytsiinyi rozvytok pidpriemnytstva. Visnyk Kyivskoho nats. Un-tu im.Tarasa Shevchenka. EKONOMIKA. 2012 S. 28-32.
4. Bilyk R.S. Investytsiini priorityty rozvytku svitovoho rynku tekhnolohii. Visnyk ONU imeni I.I. Mechnikova, 2017. T.22. Vypusk 10 (63). Odesa. 2017. S.8-13.

Зелінська О.М. к.е.н., доцент

Лакодей Є.В. ст.гр. МЕВ-31

Луцький національний технічний університет

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

В умовах повномасштабної війни росії проти України посилилось транскордонне співробітництво на західному кордоні України. Майже все співробітництво було переорієнтовано на гуманітарну та військову підтримку для України. Від початку повномасштабної війни наші західні сусіди демонструють значну підтримку. Європейські держави, що межують з Україною та надавали різну допомогу з перших днів повномасштабної війни це: Румунія, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія та Молдова.

Уряд Румунії в перші дні війни відправив до України боєприпаси та військову техніку (бронежилети, каски), а також висловив готовність прийняти наших поранених у військові госпіталі. Свою підтримку Україні висловив і уряд

Словаччини. Словаччина заявила про готовність передати Україні артилерійські боєприпаси та паливо.

Не дивлячись на неоднозначну позицію щодо війни, угорського прем'єр міністра Віктора Орбана, наші партнери з Угорщини надали Україні медобладнання, продукти харчування, засоби гігієни тощо на загальну суму 2 млрд форинтів (що становить приблизно 170 мільйонів гривень).

Колосальну допомогу наша країна отримала від Республіки Польща. Так від початку повномасштабного наступу, поляками було передано для наших військових шоломи, гранатомети, міномети, патрони, БПЛА-комплекти. Крім того, Польща однією з перших ініціювала питання «закриття неба» над Україною та передачі винищувачів МіГ-29. Не менш дружнім кроком по відношенню до України стала резолюція в якій польський Сенат закликав європейських лідерів пришвидшити вступ України до Європейського Союзу.

Варто зазначити, що на жаль в контексті військових дій завжди гостро стоїть питання прийняття біженців. За даними Агентства ООН, з початку російського вторгнення 24 лютого до 2 серпня 2022 року 10 350 489 громадян України перетнули кордон [1].

На третьому році війни, цивільне населення України і на далі піддається жакливим обстрілам. Вцілому майже 33 % українців покинули свій дім. Близько 90% з них – жінки та діти, які також більш вразливі до ризиків насильства та жорстокого поводження, включаючи торгівлю людьми, контрабанду та незаконне усиновлення. [2]. Варто зауважити, що дані постійно змінюються. Проте, офіційно через пункти пропуску до України уже повернулися понад 4 мільйони наших громадян.

Найбільша кількість українських біженців в Польщі. Тут для українців створені центри біженців, надається харчування та медична допомога пораненим. Також було

сформовано спецпотяг для транспортування важко поранених. На залізничних станціях поляки залишають дитячі візочки для українок з дітьми. Грошовою допомогою для біженців займаються волонтерські центри в Угорщини та Румунії. Крім цього, надається можливість відвідування дітьми місцевих шкіл.

Держави транскордонного співробітництва лояльно приймають наших громадян. Так, 24 березня 2022 р. євродепутати ухвалили пропозицію Комісії про «Згуртованість дій для біженців у Європі» (CARE) щодо перенаправлення доступних коштів у країни ЄС, які надають захист і притулок людям, що тікають від російської агресії. Це може включати додаткові 10 млрд євро з фонду REACT-EU, який був створений служити мостом між надзвичайними заходами у боротьбі з Covid і фондами згуртування. Подальша допомога, як-от медичні товари, намети й генератори енергії, була надана сусіднім з Україною країнам через Механізм цивільного захисту ЄС, а медичні запаси – через RescEU. Під час пленарного засідання 23-24 березня євродепутати погодилися надати Молдові фінансову допомогу для прийому біженців, а також надати макрофінансову допомогу для задоволення частини її потреб у зовнішньому фінансуванні [3].

Окремої уваги потребує транскордонне співробітництво з Польщею. Оскільки основні вектори співпраці мали акцент і на Білорусь. Тому, наприклад, програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна, яка діяла на території Рівненської області до повномасштабної війни, буде продовжена, але вже в рамках співпраці між Польщею та Україною Interreg NEXT Польща-Україна 2021-2027 [4].

Партнерство та геостратегічне значення Польщі та України сприяє формуванню у регіоні Центральної Європи союзу регіональних лідерів, здатних протистояти викликам і загрозам міжнародному порядку, що змінюється. У

відносинах між Польщею та Україною треба визначити чітку спільну мету та стратегічний інтерес, який стане відправною точкою для прийняття політичних рішень. Стратегічне партнерство повинно мати спільну мету та стратегічний інтерес. Новий етап відносин між державами вимагає схвалення Стратегії розвитку стратегічного партнерства між Польщею та Україною і, зокрема, Дорожньої карти як документу операційно-тактичного значення.

Українсько-словацьке транскордонне співробітництво розпочалося з приєднання Словаччини до ЄС. На даний час ведеться транскордонна співпраця Трнавського краю у форматі програми Interreg: European Territorial Cooperation (Cooperation between regions and countries, 2021). Основною ціллю програми є інвестування та надання дотацій прикордонних регіонів. Словаччина докладає чимало зусиль для розвитку транскордонної співпраці зі своїми сусідами, в тому числі з Україною, оскільки вважає, що є важливим елементом для здійснення децентралізації влади та надає можливість розвитку периферійних регіонів.

Таким чином, за час повномасштабного вторгнення росії в Україну політика транскордоння змінила акценти та зорієнтувала регіональні проєкти у гуманітарну та військову сфери.

Список використаних джерел

1. Ситуація з біженцями в Україні. Портал оперативних даних. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

2. Відповідь ЄС на міграційну кризу в Європі. Ми з Україною. URL: <https://ukraine.europarl.europa.eu/uk/vidpovid-ies-na-mighratsiinu-krizu-v-iev/products-details/20220329CAN65346>.

3. War in Ukraine: MEPs unlock emergency funds for refugees. News European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220321IPR25919/war-in-ukraine-meps-unlockemergency-funds-for-refugees>.

4. Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України Погляд з Польщі та України. Аналітична доповідь. URL: https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2022/01/stan-i-perspektywypartnerstwa_ua_web-1.pdf.

Зелінська О.М. к.е.н., доцент

Пархомчук Н.В. ст.гр. МЕВ-21

Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах нестабільності та посилення невизначеності в умовах глобалізованого розвитку, особливої актуальності набувають фактори, що стимулюють стійке зростання та конкурентоспроможність національної економіки. На практиці, особливе місце серед таких факторів належить інноваціям та модернізації галузей та підгалузей, що дасть можливість застосовувати ресурсо- та енергозберігаючі технології, нові підходи до організації виробництва тощо. Загалом інноваційну діяльність слід сприймати як важливу тенденцію повноцінного розвитку національної економіки. Такий підхід до економічного розвитку обґрунтовується можливістю вирішувати існуючі та попереджати потенційні кризи.

Сучасна інноваційна ситуація в Україні перебуває в не найкращому стані з огляду на часи які переживає наша держава. За таких умов досить актуальним завданням є визначення інноваційного потенціалу нашої держави та окреслення шляхів його реалізації.

Таким чином, активна реалізація інноваційного потенціалу вимагає в першу чергу здійснення комплексного аналізу стану розвитку саме інноваційної діяльності. Також в даному контексті важливо дослідити зарубіжний досвід успішних держав, який мав би практичну цінність для

вітчизняної економіки. Такий процес є комплексним та динамічним і відчуває на собі вплив нових тенденцій, які зумовлені глобалізацією, інтеграцією, поширенням нових винаходів, інновацій та поступовим формуванням економіки, заснованої на інноваціях.

На сьогоднішній день міжнародні визнання щодо інноваційної діяльності здійснюється на основі рейтингів та індексів. Так Україна є представленою у більшості з них, які оцінюють стан та потенційні можливості застосування інновацій для підвищення конкурентоспроможності.

Сьогодні міжнародне співставлення щодо інноваційного розвитку забезпечують численні рейтинги та індекси. Зокрема, Україна представлена у більшості з них, які дають оцінку стану та потенційних можливостей використання інновацій, забезпечення у сфері технологій та інновацій конкурентоспроможності. До найпоширеніших у світі індексів, що характеризує потенціал інноваційної діяльності держави та її основні результати вважають Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index) (таблиця 1).

Таблиця 1. Складові Глобального індексу інновацій

Глобальний індекс інновацій			
Показники інноваційних витрат		Показники інноваційних результатів	
1	Інституційне (політичне) середовище, за допомогою якого здійснюється регулювання бізнес-середовища	1	Результати наукової діяльності, у вигляді нових знань, техніки, технології
2	Людський капітал, визначає стан розвитку освіти та рівень проведення НД і ДКР	2	Креативний підхід до вирішення організаційних та виробничих питань
3	Інфраструктурні інституції, а саме загальна інфраструктура, інформаційно-комунікаційні технології тощо		
4	Рівень ринкового розвитку, характеризується кредитною політикою, конкурентними відносинами, торгівельно-збутовими операціями		
5	Рівень розвитку підприємництва, показує частку зайнятості у наукомістких галузях		

Джерело: [1].

Глобальний індекс інновацій (2022) займається відстеженням глобальних інноваційних тенденцій в контексті триваючої пандемії COVID-19, падіння темпів продуктивності та інших проблем, що розвиваються. Цей індекс вказує найбільш інноваційні економіки країн світу, здійснюючи при цьому оцінку інноваційної ефективності 132 економік, концентруючи увагу на їхні сильні та слабкі інноваційні місця. Видання 2022 року зосереджено на впливі інновацій на продуктивність і добробут суспільства протягом наступних десятиліть.

Важливо зазначити, що хоч в 2021 році Україна входила до числа 19 держав, які продемонстрували високі інноваційні результати (знання, креативні вміння тощо) в порівнянні з інноваційними ресурсами, проте загалом у 2021 році вітчизняний рейтинг знизився за 37 показниками. Така ситуація спостерігається у зв'язку з тим, що «інноваційні результати перевищують інноваційні ресурси через вищі рейтинги України за показниками отримання прав на об'єкти інтелектуальної власності (корисних моделей, торгових марок, промислових зразків) та показниками, які пов'язані з інформаційно-комп'ютерними технологіями (приріст витрат на комп'ютерне та програмне забезпечення, створення мобільних додатків та експортування інформаційно-комп'ютерних послуг). Разом з тим, у 2021 р. Україна не збільшила фінансування досліджень і розробок, не стимулювала інноваційну діяльність малого і середнього бізнесу, не наростила інновації у сфері охорони здоров'я» [3].

На сьогоднішній день рівень інноваційності розвитку національних економік країн світу демонструє рівень їх конкурентоздатності, досягнення цілей стабільного соціального та економічного розвитку, спроможності розв'язувати соціальних проблеми. Інноваційний шлях розвитку економіки будь-якої держави визначається застосуванням новітньої техніки та технологій, виробництвом

високотехнологічних товарів, раціональними та ефективними управлінськими новаціями.

Список використаних джерел

1. Global Innovation Index 2021. Global Innovation Index: URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> (дата звернення: 10.05.2024).

2. Дятлова В.В., Фокіна-Мезенцева К.В. Інноваційність національних економік: методичні засади порівняння країн ЄС та України. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2023. Випуск 1(71).

3. Диха М.В. Рівень інноваційності розвитку України в глобальному вимірі та окреслення його перспектив. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. №2. С. 5-15.

Зелінська О.М. к.е.н., доцент

Сулім Ю.В. ст.гр. МЕВ–31

Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УКРАЇНІ

У ХХІ столітті розстановка сил на політичній карті світу досі нестійка, а з нею і рецепт успіху держави на зовнішньополітичній арені. У ньому з'явився новий інгредієнт – так звана м'яка сила. На сьогодні поняття «м'якої сили», яке ввів у політичний дискурс Дж. Най ще наприкінці 80-х рр. минулого століття, ми асоціюємо з публічною дипломатією.

«М'яка сила» – це концепт у галузі міжнародних відносин, який вперше був введений політологом Джозефом Найем у 1990-х рр. Джозеф Най вважав, що держава може досягти власних інтересів на державній арені або за допомогою «жорсткої сили», або за допомогою «м'якої сили». Якщо «жорсткою силою» він вважав військову та економічну могутність держави, то під «м'якою силою»

науковець розумів формування культурної привабливості країни як способу досягнення певних цілей. Він вважав, що така привабливість допомагає легітимізувати ідеали та політику країни, посилювати її вплив на міжнародній арені [1].

Досить складно сформулювати просте визначення такого багатогранного явища, як публічна дипломатія. Проте впевнено можна сказати, що це не дія, а тривалий процес, який охоплює цілу низку акторів – дипломатів, громадських діячів та активістів, представників різних сфер наук, ЗМІ, неурядових організацій тощо. Дипломатів справедливо вважають драйверами політики публічної дипломатії, хоча в мінливих умовах сучасного світу інструментарій провадження такої політики неможливо не варіювати.

Засобами «м'якої сили» можуть бути, до прикладу, дипломатія, міжнародні договори та угоди, наукова та культурна співпраця, рекламні й інформаційні кампанії, гуманітарна допомога та інші дії, які допомагають відкривати двері для співпраці між державами.

Одним із ефективних засобів «м'якої сили» є публічна дипломатія. Вона являє собою систему заходів, направлених на підтримку державних інтересів, презентацію та підвищення іміджу держави за кордоном шляхом взаємодії з громадськістю, активної комунікації та впливу на глобальне суспільство. Головна мета публічної дипломатії полягає у встановленні та зміцненні довіри до країни, її культури, наукових досягнень та бізнес-потенціалу. Публічна дипломатія орієнтується на підвищення міжнародної привабливості країни, що сприяє в свою чергу розвитку інвестиційної привабливості.

В Україні основні засади та цілі сучасної публічної дипломатії викладені у документі «Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–

2025 рр.». Згідно з цим документом публічна дипломатія України базується на таких принципах:

1) Проектний менеджмент: уся діяльність у сфері публічної дипломатії побудована відповідно до принципів проектного управління, серед яких – доцільність, лідерство, взаємодія, динамічне планування, результативність, оцінка ефективності, підзвітність, підконтрольність;

2) Інноваційність: суб'єкти публічної дипломатії підтримують інноваційний розвиток, вивчають і використовують нові технології і підходи для підвищення ефективності своєї діяльності;

3) Повага до культурного розмаїття: суб'єкти публічної дипломатії у своїй діяльності враховують культурні особливості різних народів світу з метою збереження і розвитку культурного розмаїття та протидії будь-яким формам дискримінації, ворожнечі та іншим формам ерозії єдності спільнот людей;

4) Людиноцентричність: людина, її життя та права мають найвищу цінність;

5) Відповідальність: суб'єкти публічної дипломатії дотримуються законів України та країн перебування, норм міжнародного права, загальноновизнаних етичних норм [2].

На сьогодні в Україні склалися такі внутрішньо- та зовнішньополітичні умови, коли нехтування можливістю й потребою заявити про себе на міжнародній арені за допомогою чіткої, довгострокової, стратегічно виваженої політики публічної дипломатії об'єктивно призводить до розмивання позитивного міжнародного іміджу України у світі через заповнення інформаційних прогалів великою кількістю міфів і стереотипів

Отже, можемо зробити висновок, що «м'яка сила» – один із методів здійснення політичної діяльності у міжнародному просторі, який сьогодні набуває все більшої популярності. Здійснення ефективної діяльності в

інформаційній сфері сьогодні є не менш важливим, ніж військова могутність країни. Чи не найбільш важливим інструментом здійснення «м'якої сили» є публічна дипломатія. В Україні публічна дипломатія є досить розвинутою. Є неабиякі перспективи і цілі її розвитку майбутньому. Тому можемо сказати, що «м'яка сила» і публічна дипломатія як інструмент її здійснення є однією із запорок подальшого успішного розвитку нашої країни та ще більшої її привабливості у міжнародному просторі.

Список використаних джерел

1. Nye J. S. Bound of Lead: The Changing Nature of American Power. New-York: Basic Book. 1990. 307 p.
2. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 рр. 2021. URL: <https://mfa.gov.ua>.

Корецька Т.К.

заступник директора департаменту соціальної політики
Луцької міської ради, к. н. з держ. упр., в.о. доцента кафедри
соціогуманітарних технологій

Сидун В.В. ст. гр. СЗм-21

Луцький національний технічний університет

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ, ЗАСНОВАНИХ НА ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

7 квітня 2023 року Кабінет Міністрів погодив проєкт Указу Президента України щодо впровадження Стратегії формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на період до 2032 року.

Перехід від військової служби до цивільного життя – це інституційна реформа, яка дозволить якісно здійснювати управління людським ресурсами в безпековій і оборонній

сфері. Метою реформи є забезпечення якісної і максимально комфортної інтеграції захисників та захисниць у цивільне життя. Тож наступним кроком має стати підписання відповідного Указу Главою держави і введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2023 року “Про Стратегію формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на період до 2032 року”.

Система переходу включатиме психологічну та правову допомогу, соціальну, професійну, культурну адаптацію військовослужбовців, ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів родин полеглих захисників і захисниць України, надання сучасних та дієвих інструментів для безпроблемної суспільної та економічної реінтеграції цих осіб.

Стратегія формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на період до 2032 року передбачає, зокрема:

- оновлення законодавства України, що спрямовано на впровадження системи переходу від військової служби до цивільного життя;

- розроблення переліків послуг у системі переходу відповідно до категорії учасників цієї системи та порядків їх надання;

- формування системи моніторингу за якістю надання таких послуг та оцінки їх якості;

- впровадження новітніх інформаційних технологій накопичення та автоматизованого оброблення інформації у системі переходу та забезпечення взаємодії електронних реєстрів;

- підвищення рівня заінтересованості територіальних громад щодо використання потенціалу учасників системи переходу.

Насамперед, це запровадження людиноцентричного підходу до людей. Після перемоги України у війні ми маємо реінтегрувати велику кількість людей в суспільство, громаду і

економіку. А перед цим треба оцінити стан їхнього ментального і фізичного здоров'я, а потім – надати можливості отримати цивільну спеціальність, працевлаштуватися, або розвивати власний бізнес.

Однак, уже сьогодні, деякі органи місцевого самоврядування територіальних громад організують свою роботу так, щоб надавати якісні та оперативні послуги з підтримки переходу від військової служби до цивільного життя ветеранам в межах своєї громади.

Варто відзначити, що 1 вересня 2023 року у Департаменті соціальної політики Луцької міської територіальної громади почав діяти сектор сервісу ветеранів відділу прийому громадян. Основною метою сектору є забезпечення комплексної допомоги ветеранам війни та членам їх сімей.

Сектор сервісу ветеранів створений для:

- сприяння ветеранам та членам їх сімей у реалізації передбачених законодавством можливостей, прав, гарантій, пільг, на які мають право ветерани;

- інформування про державні, регіональні, місцеві програми підтримки ветеранів;

- допомоги в оформленні документів для отримання соціальних, освітніх, реабілітаційних, психологічних та інших послуг на таких принципах: партнерства, індивідуального підходу, дотримання конфіденційності та комплексного вирішення проблем ветеранів та членів їх сімей.

Звернувшись до сектору сервісу ветеранів відділу прийому громадян департаменту соціальної політики Луцької міської ради можна отримати:

1. Консультацію щодо можливостей, прав, гарантій, пільг, соціальних, освітніх, реабілітаційних, психологічних послуг та інших послуг, зокрема з питань оформлення документів для отримання таких послуг.

2. Подати документи та отримати результати послуг за механізмом “єдиного вікна” щодо:

- отримання статусу та відповідних посвідчень для учасників війни, осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сім’ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, бійців-добровольців, постраждалих учасників Революції Гідності;

- отримання професійної адаптації та психологічної реабілітації ветеранам війни та членам сімей загиблих (померлих);

- санаторно-курортного лікування ветеранам війни та членам їх сімей;

- виплати допомоги сім’ям загиблих військовослужбовців;

- грошової компенсації на придбання житла учасникам бойових дій з числа внутрішньо переміщених осіб, членам сімей загиблих, особам з інвалідністю I та II групи з числа учасників АТО/ООС/Захисту України;

- забезпечення транспортними засобами ветеранів війни та членів їх сімей;

- компенсаційних виплат за проїзд до реабілітаційних установ для проходження психологічної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей;

- надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг;

- виплати інших одноразових та щомісячних виплат з державного, обласного та місцевого бюджетів.

Отже, підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок, що формування комплексної ветеранської політики це одне із ключових завдань Уряду на 2023 рік та наступні роки. Метою реформи має стати забезпечення якісної і максимально комфортної інтеграції захисників та захисниць у цивільне життя, де будуть використовуватися інноваційні

підходи, в тому числі і в органах місцевого самоврядування територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Про затвердження положень про відділ прийому громадян департаменту соціальної політики Луцької міської ради та його структурні: рішення Луцької міської ради від 21.08.2023 №30.

2. Уряд запустив стратегічний проєкт Мінветеранів переходу від військової служби до цивільного життя, від 07 квітня 2023 року. URL: <https://mva.gov.ua/ua/news/uryad-zapustiv-strategichnij-proyekt-minveteraniv-perehodu-vid-vijsko-yoi-sluzhbi-do-civilnogo-zhittya> (дата звернення: 03.10.2023).

Корольчук Л.В. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПО

Сучасне соціальне забезпечення ВПО регулюється міжнародними стандартами відповідно до Керівних принципів з питань переміщення осіб всередині країни, які були представлені Комісії ООН з прав людини 17 квітня 1998 року. Так, Принцип 6 визначає тривалість внутрішнього переміщення, яка не повинна перевищувати термінів, яких вимагають обставини [3]. Принцип 28 зобов'язує державу створити умови, а також надати засоби, які дозволять внутрішньо переміщеним особам добровільно, в безпеці та з гідністю повернутися до своїх домівок чи місць звичайного проживання або добровільно переселитися в іншу частину країни. Такі органи влади докладають зусиль для сприяння реінтеграції внутрішньо переміщених осіб, які повернулися або переселилися. Цей принцип також закликає до повної участі внутрішньо переміщених осіб у плануванні та

управлінні їхнім поверненням або розселенням і реінтеграцією [2]. Принцип 29 підкреслює, що ВПО не повинні піддаватися дискримінації внаслідок їхнього переміщення. Вони мають право на повну і рівну участь у державних справах на всіх рівнях і рівний доступ до державних послуг [3].

У Порядку денному зі сталого розвитку до 2030 року зазначено (у пункті 23), що люди, які є вразливими, повинні бути наділені правами і можливостями. До тих, чії потреби відображені в Порядку денному, належать внутрішньо переміщені особи. В даному документі задекларовано наміри вжити подальших ефективних заходів і дій, відповідно до міжнародного права, для усунення перешкод і обмежень, посилення підтримки і задоволення особливих потреб людей, які проживають в районах, що постраждали від складних гуманітарних надзвичайних ситуацій, і в районах, що постраждали від тероризму [4].

Відповідно до Рамкової Конвенції Міжвідомчого постійного комітету з пошуку довгострокових рішень для внутрішньо переміщених осіб, довгострокове рішення досягається тоді, коли внутрішньо переміщені особи більше не мають особливих потреб у допомозі та захисті, пов'язаних з їхнім переміщенням, і можуть користуватися своїми правами людини без дискримінації через їхнє переміщення. Це може досягатися або через стійку реінтеграцію в місці походження (повернення), або через стійку місцеву інтеграцію в районах, де внутрішньо переміщені особи знайшли притулок (місцева інтеграція), або через стійку інтеграцію в іншій частині країни (розселення в іншій частині країни). Дана Конвенція встановлює вісім критеріїв для вимірювання прогресу в їх досягненні: 1) безпека та захищеність; 2) достатній рівень життя; 3) доступ до засобів до існування; 4) відновлення житла, землі та майна; 5) доступ до документації; 6) возз'єднання сім'ї; 7) участь у суспільних

справах; 8) доступ до ефективних засобів правового захисту та правосуддя [1].

Крім того, в Україні діє Закон «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні» гарантує ВПО рівні з іншими особами права і свободи відповідно до законодавства України та міжнародних договорів, забороняє дискримінацію на підставі внутрішнього переміщення. Також, в українській «Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року» зазначено, що швидкий пошук довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення є необхідним в інтересах як ВПО, так і держави в цілому [2].

Не дивлячись на суттєву міжнародну та національну правову базу соціального забезпечення ВПО, на практиці держава Україна стикнулася з багатьма викликами, що потребує внесення своєчасних релевантних змін у законодавство. Так, місцеві громади формально не включають ВПО як мешканців, оскільки вони не мають постійної реєстрації місця проживання у приймаючих громадах, адже не існує формального правила вважати їх членами громад без офіційної реєстрації місця проживання. Як негативний наслідок, місцеві чиновники мають менше стимулів враховувати потреби ВПО при плануванні розподілу коштів місцевого бюджету. На загальнонаціональному рівні політика децентралізації передає більше повноважень громадам, а інноваційні громадські групи демонструють ініціативу у вирішенні проблем на місцевому рівні. Водночас, через відсутність законодавчого регулювання та адміністративних процедур, погляди та позиції ВПО не враховуються та не інкорпуються.

Крім того, центральні та обласні органи влади надають громадам субвенції на основі зареєстрованої чисельності населення. Оскільки при реєстрації не враховуються ВПО, громади, які їх приймають, недоотримують кошти. Важливо дозволити ВПО реєструватися як члени своїх місцевих громад. Це не повинно ставити під загрозу їхнє право користуватися фінансовою підтримкою для ВПО, або їхнє право повернутися додому, якщо вони вирішать зробити це пізніше, а місцевим громадам слід залучати ВПО до спільного прийняття рішень, а також шляхом громадського тиску добиватися субвенцій на все населення, включаючи зареєстрованих мешканців та ВПО.

Список використаних джерел

1. IASC Framework on Durable Solutions for Internally Displaced Persons. OCHA. 5 April, 2010. URL: <https://interagencystandingcommittee.org/other/iasc-framework-durable-solutions-internally-displaced-persons>.
2. Inclusion of Internally Displaced Persons. Briefing Note. United Nations Ukraine. January, 2020. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2020/03/Briefing-Note-on-Inclusion-of-Internally-Displaced-Persons_2020.pdf.
3. OCHA Guiding Principles on Internal Displacement. IDMC. August 1998. URL: <https://www.internal-displacement.org/publications/ocha-guiding-principles-on-internal-displacement>.
4. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1. United Nations, 2015. 41 p. URL: sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf.

Korolchuk L. PhD in Economics, Associate Professor
Lutsk National Technical University

ANALYSIS OF THE EU ENVIRONMENTAL POLICY PERFORMANCE INDICATORS

The EU's environmental policy serves as an example for others and demonstrates the coordinated actions of member states to ensure compliance with the goals declared in the Outcome Document of the UN Sustainable Development Summit during the 70th session of the UN General Assembly in New York in September 2015, «Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development». These actions are also aimed at achieving climate neutrality by 2050 and reducing greenhouse gas emissions by 55 percent by 2030 under the 2015 Paris Agreement.

The primary goal of the EU's environmental policy and the main indicator of the effectiveness of environmental conservation processes and the implementation of the sustainable development concept is the decoupling of environmental harm from economic growth. The concept of sustainable development addresses the issue of the limits to economic growth on one hand and the extent of the use of non-renewable natural resources on the other, as sustainable development is intended to ensure the harmonious development of the economic system, humans, and nature.

The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) proposes measuring decoupling as the ratio of environmental damage to the gross domestic product (GDP). In this context, decoupling can be relative, where environmental damage increases but at a slower rate than economic growth, or absolute, where environmental damage does not increase or even decreases with economic growth. Additionally, there can be coupling, which means the parallel, synchronous increase of both environmental damage and economic growth, as well as negative decoupling, which describes a situation where environmental

damage is not correlated with economic growth, meaning their developments are unrelated [1].

P. Tapio proposes a broader approach to measuring decoupling by analyzing the dynamics of economic and environmental indicators and calculating the ratio of changes in environmental damage to changes in GDP. Considering various scenarios of these indicators' dynamics, including their mutual growth or decline, he identifies eight levels of the decoupling index: weak decoupling, strong decoupling, recessive decoupling, recessive coupling, expansive coupling, weak negative decoupling, strong negative decoupling, and expansive negative decoupling [2].

I. Sanye-Mengual proposes expanding the classification of decoupling by adding two more types to the relative and absolute decoupling. The first is non-decoupling, where environmental damage increases faster than GDP. The second is stagnant decoupling, where economic growth remains stable or decreases, while the environmental impact shows minimal change, indicating decoupling due to economic stagnation [3].

It should be noted that such a wide variety of approaches to measuring the decoupling of environmental damage from economic growth allows us to choose the most informative among them and even combine them, depending on the subject of study.

In general, the EU's environmental policy is not formal, it is implemented in a practical way, focusing on specifically defined goals, and its effectiveness is measured by specific indicators. The achievement of decoupling by the EU countries clearly demonstrates a clear adherence to the chosen course of sustainable development.

References

1. Indicators to measure decoupling of environmental pressure from economic growth. Executive summary / The OECD Environment Programme. 3 p. URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/0/52/1933638.pdf>.

2. Tapio P. Towards a theory of decoupling: degrees of decoupling in the EU and the case of road traffic in Finland between 1970 and 2001. *Transport Policy*. 2005. Vol. 12. P. 137-151.

3. Sanye-Mengual E., Secchi M., Corrado S., Beylot A., Sala S. Assessing the decoupling of economic growth from environmental impacts in the European Union: A consumption-based approach. *Journal of Cleaner Production* 236. 2019. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652619323431>.

Korolchuk L. PhD in Economics, Associate Professor

Burchak V. student of group MK(DM)-21

Lutsk National Technical University

DIGITAL MARKETING AS A JOB OPPORTUNITY FOR IDPS

With the beginning of the full-scale invasion of the Russian Federation, a significant number of Ukrainians were forced to leave their homes and go to the territory controlled by Ukraine in search of protection and work. Therefore, it is quite important to provide support to such people, especially in terms of employment. After all, having a permanent job means, among other things, a stable income, and this, in turn, is the satisfaction of priority needs that are needed for decent living conditions for a person [1].

The problem of employment was urgent for IDPs even before the full-scale invasion in February 2022, as evidenced by numerous reports, surveys, and analyses of various organizations that took care of internally displaced persons.

Nevertheless, the legislation provides for the employment of internally displaced persons on a general basis and declares that the solution of this issue is a priority in the government.

Employment centers remain the basic institutions that implement state policy in the field of employment, because the main activities aimed at overcoming unemployment in territorial communities are carried out by local employment centers. Therefore, the main burden in the direction of working with IDPs and finding the best solution to this urgent problem should fall on employment centers [2].

The field of digital marketing is one of the most promising areas of the economy. It is constantly evolving, offering new job opportunities. For IDPs who have been forced to flee their homes due to the war in Ukraine, digital marketing can be a good way to find a job and start a new life.

Since 2021, nearly two-thirds of global businesses (63%) have increased their digital marketing budgets. And for good reason: digital advertising and media activity increase brand awareness by up to 80%. Digital marketing is and will remain one of the most dynamic and in-demand industries of the future [3].

Digital marketing has a number of advantages for IDPs looking for work, namely: the need for only a computer and access to the Internet. No special equipment or facilities are required to work in the field of digital marketing. All you need is a computer and internet access. It is accessible to IDPs who may not be able to work in the office; flexibility in the work schedule. Many companies operating in the field of digital marketing offer flexible work schedules. This allows IDPs to combine work with study or other responsibilities; the ability to work remotely. Many companies operating in the field of digital marketing allow their employees to work remotely. This gives IDPs the opportunity to work from anywhere in the world.

There is a wide range of job opportunities available in the field of digital marketing. IDPs can work in areas such as: social media. Can create and promote content on social media; content marketing. Internally displaced persons may write articles, blogs, videos, and other materials to promote products or services; SEO

– website optimization for search engines; Email Marketing: Developing and sending out emails to promote products or services; Data Analysis – Using data to analyze the effectiveness of marketing campaigns.

For IDPs looking for a job in digital marketing, there are a number of resources that can help. These include:

- Employment programs. Some organizations offer employment programs that help IDPs find jobs in the field of digital marketing.

- Online resources. There are a number of online resources that offer information on employment opportunities in the field of digital marketing.

- Professional Communities: It is also possible to join professional communities to meet other people in the field of digital marketing and learn about new opportunities.

In order to increase your chances of getting a job in digital marketing, you need to:

- Obtain certificates or take courses. This will help you gain the necessary skills and knowledge.

- Create a portfolio. This will help potential employers evaluate your skills and experience.

- Attend professional events. This will help you meet potential employers and learn about new opportunities

Conclusion. The field of digital marketing is a promising area for the employment of IDPs. It offers a number of benefits, such as flexibility in work schedules, the ability to work remotely, and a wide range of options. IDPs who have experience or skills in the field of digital marketing have a good chance of finding work in this field.

References

1. Peculiarities of employment of IDPs – benefits for employers. Free legal aid. 2022. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/osoblyvosti-praczevlashtuvannya-vpo-pilgy-dlya-robotodavcziy/>.

2. Employment of IDPs through employment centers: what problems do IDPs face? Ukrainian Helsinki Union for Human Rights. 2023. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/pratsevlashtuvannia-pereselentsiv-cherez-tsenyry-zayniatosti-z-iakymy-problemamy-stykaiutsia-vpo/>.

3. How can you be a digital marketer? Ministry of Digital Information of Ukraine. 2023. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/yak-stati-digital-marketologom-noviy-onlayn-kurs-vid-mintsifri-ta-google>.

Korolchuk L. PhD in Economics, Associate Professor

Horbatyuk V. student of group MK(DM)-21

Lutsk National Technical University

EMPLOYMENT IN DIGITAL MARKETING: OPPORTUNITIES FOR FORCED DISPLACED INDIVIDUALS

With the onset of Russian aggression, our country has undergone significant changes: millions of Ukrainians have become refugees, internally displaced persons, or found themselves in occupied territories [1].

According to statistics, over 50% of Ukrainians, or every second person, who were employed before the war in Ukraine, are now without work. Some of them have stayed in Ukraine, some have been forced to go abroad, while others struggle to make ends meet due to rising prices and forced housing rentals during their displacement within the country [2].

Remote work and digital marketing offer significant opportunities for forced displacements. Like any other marketing method, the goal of internet marketing is to reach as many potential customers as possible [3]. A career as an internet marketer doesn't mean being limited to one type of job. In digital marketing, there are various job roles, such as:

- Search engine marketer
- Digital marketing analyst
- SEO expert
- Social media marketing expert
- Copywriter, and so on [3].

These diverse roles provide a range of opportunities for those who have been forced to relocate, enabling them to build a career in the field of digital marketing.

Employment in the field of digital marketing can be challenging for displaced individuals due to various obstacles and challenges. For example: proficiency in different languages, including Ukrainian; the lack of local experience and contacts; the need for continuous professional skill improvement (it is important, but not all companies provide such opportunities); uneven competition; and psychological aspects.

However, working in another country or a new place of residence can also offer numerous advantages. Here are some of them:

1. **Stability:** Employment provides the opportunity to achieve financial stability for oneself and one's family in new conditions, especially important for those who were forced to leave their previous place of residence.

- **Integration into a new environment:** Employment can help forced displacements integrate into a new environment, build new connections, and establish a stable life.

- **Career development:** Some displaced individuals see the opportunity for career development in a new country or place of residence. Employment allows them to gain new experience and skills.

- **Learning a new culture and language:** Employment can provide the opportunity for displaced individuals to learn a new culture, language, and acquire new knowledge and skills.

- Independence: Employment can provide displaced individuals with a sense of independence and autonomy, reducing their reliance on assistance and charity.

- Social and psychological well-being: Employment can impact the psychological and social well-being of displaced individuals, helping them regain faith in the future.

- Opportunities for education and development: Some displaced individuals may have access to education and skill development in their new place of residence through their work.

Remote work and digital marketing offer significant opportunities for forced displacements to create a stable and independent life situation, regardless of their geographic location or circumstances of displacement. These opportunities allow them to provide for themselves and their families financially, learn new skills, advance their careers, and maintain connections with the world.

References

1. Transformatsiia ukrainskoi audytorii: novyi pohliad na chyselnist. [Transformation of the Ukrainian Audience: A New Perspective on Numbers]. WebPromo. 24.08.2023. URL: <https://webpromoexperts.net/ua/blog/novi-gorizonti-oglyad-trendiv-ukrayinskogo-internetu-ta-digital-marketingu-doslidzhennya-newage-2023/>.

2. Bezkoshtovno dlia bizhentsiv: perelik onlain-kursiv, de mozna otrymaty vysokooplachuvanu profesiuu. [Free for Refugees: a List of Online Courses to Acquire High-Paying Professions]. EnableMe. URL: <https://www.enableme.com.ua/ua/article/bezkostovno-dla-bizenciv-perelik-onlajn-kursiv-de-mozna-otrimati-visokooplacuvanu-profesiu-8180>.

3. Polyukhovych I. Dekilka velykykh perevah kariery v internet-marketynhu. [Several Major Advantages of a Career in Internet Marketing]. 29.04.2022. URL: <https://pressa.rv.ua/news/dekilka-velykyh-perevag-karyery-v-internet-marketyngu/>.

Korolchuk L. PhD in Economics, Associate Professor
Kurlishchuk A. student of group MK (DM)- 21
Lutsk National Technical University

EMPLOYMENT IN SMM IS A MODERN WAY TO ADDRESS THE PROBLEM OF UNEMPLOYMENT AMONG INTERNALLY DISPLACED PERSONS

The war has changed people's lives. They have lost not only their property, but also the opportunity to work and support their families. They have become internally displaced persons and faced problems that do not have algorithms for solving and managing with quick effective methods in our society. Therefore, people are forced to independently search for new areas of activity for themselves and quickly master the necessary skills. SMM is one of the fastest ways to overcome the financial and moral problems of the population affected by the war in Ukraine.

Today, social media has become an integral part of marketing strategies and creates shared value by attracting brands to consumers, stimulating interaction between customers, and converting consumers into brand advocates.

The effectiveness of SMM has an impact on the functioning and revenues of a business. In recent years, the number of various methods and tools of social media marketing has increased significantly. Looking at the history and activities of global companies, we can see that high-quality, comprehensive, and in-depth activity in social networks has a direct impact on the efficiency of companies and their profits. The threat of the emergence of new and existing competitors, instability and inefficiency of companies creates the need for social networks as a component of brand communication.

Social media marketing or social media marketing is a set of actions to use social media as channels for promoting, promoting and advertising brands, goods or services, as well as solving certain business tasks. SMM is aimed at forming, maintaining and

increasing the loyalty of the target audience through work in social networks. It is not surprising that this methodology is considered one of the most promising marketing tools today. According to V. Briksina, Social media marketing, or social media marketing, appeared as a result of the spread of the Internet and social networks in society, and is the main tool for promoting a company or product (service) in any social network. Social networks are characterized by the following properties: the presence of users' own thoughts, their change depending on other authors; different levels of influence and trust on the thoughts of other agents of users; different levels of conformism of agents; the presence of indirect influence between; social contacts; a decrease in the level of «indirect influence» with increasing distance; the presence of «leader thoughts», the presence of a threshold of sensitivity to changes in the opinion of the surrounding environment; the formation of groups; the presence of external factors of influence (advertising, marketing campaigns).

The SMM sector offers many opportunities for internally displaced persons (IDPs). Thanks to the development of the Internet and social networks, many companies and organizations have moved their activities online, which has led to an increase in demand for specialists in the field of SMM. Pros of working in SMM for IDPs:

1. Remote work. Many SMM specialists work remotely, which allows them to work from anywhere in the world, including from the places of temporary residence of IDPs.
2. Low start-up cost. In order to start working in the field of SMM, you do not need to have a special education or skills. It is enough to have a computer and Internet access.
3. Quick start. Thanks to the large number of educational materials and courses, IDPs can quickly learn the basics of SMM and start working in this field.

4. The ability to work from different countries. SMM specialists can work with clients from anywhere in the world, which allows IDPs to earn income from abroad.

Disadvantages of working in SMM for IDPs:

1. Competition. The SMM services market is quite competitive, so IDPs may face difficulties in finding work.

2. Income instability. The income of SMM specialists can be unstable, as it depends on the number of orders.

3. The need for continuous learning. The field of SMM is constantly evolving, so SMM specialists need to constantly learn and develop to remain competitive.

Recommendations for IDPs who want to work in SMM:

1. Master the basics of SMM. To do this, you can take online courses or learn the materials from the Internet on your own.

2. Create a portfolio. The portfolio will help you demonstrate your skills to potential clients.

3. Build a network of contacts. Acquaintances with other SMM specialists will help you learn about new opportunities and get a job.

4. Don't be afraid to experiment. The field of SMM is constantly evolving, so it is important to be ready for change and experiment with new approaches.

Despite some drawbacks, working in SMM can be a good way for IDPs to get a job and income. This path is relatively quick, as it does not require special education or skills. In addition, SMM work can be remote, which allows IDPs to work from anywhere in the world.

Conclusion. In conclusion, after analyzing all the information presented in the text, it can be concluded that social media is a very effective tool for career development and overcoming unemployment of internally displaced persons. Social media has become not only a platform for communication, but

also a powerful tool for building a personal brand and finding employment opportunities.

The field of SMM can be one of the most effective ways to overcome unemployment of IDPs. Thanks to a number of advantages, this field offers IDPs real opportunities to get a job and earn income.

References

1. SMM yak vazhlyva skladova marketynhovoï komunikatsii brendu [SMM as an important component of brand marketing communication]. Kursova robota. Kyiv, 2022. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1aad0a9a-0c88-486c-9f62-59f7080d2094/content>.

2. Vykorystannia sotsialnykh merezh yak efektyvnoho zasobu prosuvannia hotelnoho produktu [Using social networks as an effective means of hotel product promotion]. 2021. URL: https://ontu.edu.ua/download/konfi/2021/all-ukrainian_student_scientific_works_ce/Social-Media-Market.pdf.

3. Smetaniuk O., Prychepa S., Mosiichuk V. Social media marketing (SMM) in Ukraine. Features and development prospects. *Efektyvna ekonomika*. №6, 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2020/54.pdf.

Korolchuk L. PhD in Economics, Associate Professor

Sulim Yu. student of the group IER-31

Lutsk National Technical University

CROSS-BORDER COOPERATION: THE KEY TO HUMANITARIAN SUPPORT FOR INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN TIMES OF CONFLICT

The conditions of martial law in Volyn region have led to serious socio-economic challenges, including in the area of social security for internally displaced persons. This has become a particularly acute problem due to the increasing number of people

who have lost their homes and sources of income due to the conflict. The lack of stable living conditions, insufficient access to healthcare, education and jobs pose a threat to the physical and psychological health of internally displaced persons. In this context, there is a need for in-depth analysis and improvement of the social security system for internally displaced persons.

Since the start of the full-scale Russian invasion on 24 February 2022, a large number of Ukrainians have been forced to leave their homes and move to other places of residence. According to the Cedos think tank, 3.6 million people left Ukraine during the first month of the war. Another 6.5 million IDPs chose to relocate within the country, losing not only their homes but also their jobs [1]. Social protection and social security aim to create the best possible conditions for all segments and groups of the population, regardless of their political, economic or social status. The problem of social protection and support for internally displaced persons became particularly important in February 2022 due to the large-scale invasion of Ukraine by Russian troops. This situation has led to a significant increase in the number of internally displaced persons. In this regard, the problem of social security of internally displaced persons is becoming very relevant and requires more detailed study [2].

Today's world is facing unprecedented challenges, including armed conflicts leading to the internal displacement of thousands of people, leaving them in difficult and extremely vulnerable conditions. In this context, cross-border cooperation is becoming an important tool to provide the necessary assistance and support to this vulnerable population. Cross-border cooperation opens up wide horizons for the exchange of not only humanitarian aid, but also resources, expertise and technical support. The ability to jointly address critical issues such as shelter, healthcare, education and access to employment opportunities is made more effective through international cooperation, helping internally displaced people rebuild their lives and integrate into new societies. This exchange of resources and

knowledge can contribute to creating a stable environment for internally displaced persons and facilitate their further social and economic integration.

Firstly, cross-border cooperation becomes a bridge that connects countries and regions where internally displaced people are facing similar difficult situations. This exchange of experiences and best practices offers invaluable opportunities for governments to learn from each other. Observing innovative approaches and successful strategies that have already been implemented successfully in other countries provides governments with the opportunity to adapt these ideas to their own circumstances. This knowledge sharing stimulates the development of new and effective social security practices. For example, countries can learn from better approaches to providing health care, providing training for internally displaced persons, and facilitating their labour integration.

Secondly, cross-border cooperation is becoming a key tool in allocating the necessary resources and financial support for IDPs. International funds and humanitarian organisations play an important role in coordinating efforts to raise the financial resources needed to provide immediate humanitarian assistance. These funds can be used to provide food, medical care, shelter and other vital needs of internally displaced persons. In addition, cross-border cooperation facilitates the implementation of joint projects aimed at economic rehabilitation and vocational training. This may include training in new skills that will help them find a job or start their own business. Supporting their economic independence is key to their integration into society and resumption of normal life.

Thirdly, cross-border cooperation opens the door to ensuring that internally displaced persons have access to high-quality medical and social services, which can be critical in times of war. International organisations, together with doctors, can provide competent and urgent medical care, providing internally displaced persons not only with treatment, but also with medical advice and psychological support. This cooperation can cover various aspects

of medical care, including diagnosis, treatment and rehabilitation. Doctors from different countries can exchange experience and knowledge, which helps to improve treatment and diagnostic methods. International organisations can work with internally displaced persons to develop psychological and social support programmes to help them overcome the stress and trauma that can result from armed conflict.

To summarise the above points, cross-border cooperation plays a critical role in meeting the needs of internally displaced persons in armed conflict and is a key factor in improving their quality of life, facilitating their integration, physical and psychological recovery and creating conditions for sustainable social integration during armed conflict.

References

1. Basova I.S. Vnutrishnyo peremishchena osoba yak subiekt prava sotsialnoho zabezpechennia [An Internally Displaced Person as a Subject of Social Security Law]: avtoref. Dys.... kand. Iuryd. Nauk: 12.00.15, 2019.

2. Osaulenko A.V., Krakovska A.Ye. Zabezpechennia prav i svobod vnutrishnyo peremishchenykh osib v Ukraini: realii, problemy, perspektyvy [Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons in Ukraine: Realities, Problems, Prospects]. Visnyk studentskoho naukovohto tovarystva DonNU im. Vasylia Stusa, vol. 1, № 9 (2016): 53-57.

Korolchuk L. PhD in Economics, Associate Professor

Fliachynskyi H. student of the group IER -41

Lutsk National Technical University

RESEARCH ON THE LEGAL BASIS OF INTERSTATE COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND POLAND TO A FULL-SCALE WAR

A key aspect of Ukrainian-Polish cooperation is interregional cooperation, which is also an effective way for

Ukraine's European integration and the implementation of the European model of development at both local and regional levels.

To date, the regulatory and contractual framework for cooperation between Ukraine and Poland includes about 156 international and bilateral agreements in force to support and regulate bilateral cooperation [2].

The main document of cooperation between Ukraine and the Republic of Poland is the Treaty between Ukraine and the Republic of Poland on Good Neighbourliness, Friendly Relations and Cooperation, signed in May 1992, and two years later, the Partnership and Cooperation Agreement was adopted to regulate Ukraine's relations with other EU countries.

Bilateral agreements (over 500) on the administrative and territorial structure of both countries also play an important role. Currently, active work is underway to develop documents on cooperation in the following areas: trade and cross-border cooperation, energy, transport, environment, culture and arts, military-technical partnership, etc.

To address the main issues of interstate cooperation at the governmental level, an institutional structure was established – the Ukrainian-Polish Intergovernmental Coordination Council for Interregional Cooperation. Thus, the expansion of the regulatory framework created in the late 90s of the last century is a necessary step towards effective interstate cooperation in various fields [3].

To date, the key regulatory acts governing economic relations between Ukraine and the Republic of Poland include: «Agreement on Mutual Encouragement and Protection of Investments between the Governments of Ukraine and the Republic of Poland» signed in 1993; «Convention for the Avoidance of Double Taxation of Income and on the Prevention of Fiscal Evasion» in force since 1993; «Agreement on Economic Cooperation» of 2005 [2].

During 2015-2019, a number of international agreements were concluded to resolve the following issues, including an

agreement between the central banks of Poland and Ukraine to establish a swap line to fix the exchange rate and exchange of the hryvnia-zloty currency pair; agreements on cooperation in combating corruption, etc.

The positive development of Ukrainian-Polish relations, including cooperation in the defence sector, was significantly influenced by Poland's accession to the EU and NATO, as well as historical events in Ukraine: The Orange Revolution in 2004, the Revolution of Dignity in 2013, Russia's annexation of the Crimean peninsula, the invasion of Donbas and the onset of a full-scale invasion. This is evidenced by the signing of the bilateral General Agreement on Defence Cooperation in December 2016 [2].

In 2018, in Warsaw, the governments of Poland and Ukraine signed an agreement on maintaining the proper condition of road bridges on the Ukrainian-Polish border. A few months later, in Geneva, the Ukrainian Ministry of Economic Development and Trade and the Polish Patent Office signed a Memorandum of Cooperation in the Field of Industrial Property.

In December 2018, in Warsaw, a protocol amended the agreement signed in September 2015 between the governments of both countries on mutual assistance lending. In early 2019, cooperation between the two countries expanded to agriculture: in March, the Ministry of Agriculture and Rural Development and the Ministry of Agrarian Policy and Food signed an agreement to implement a rabies control programme. And in April 2020, the programme on the implementation of the approved rabies control programme in Ukraine from 2019 to 2021, concluded between the two ministries, came into force [1].

Improving relations between the Republic of Poland and Ukraine, supported by regular diplomatic meetings between the Presidents –Volodymyr Zelenskyy and Andrzej Duda, contributes not only to the formation of a positive image of both countries but also to the gradual expansion of mutual cooperation and mutual support in the European arena.

In October 2020, a regular meeting between Volodymyr Zelenskyy and Andrzej Duda took place in Kyiv, where the representatives of the two countries signed a statement on bilateral cooperation in trade, transport and infrastructure. Also, one of the issues discussed during the visit was the need to ensure adequate protection of cultural and memorial sites to avoid their further abuse and destruction.

References

1. Analitychna dopovid. Stan ta perspektyvy stratehichnoho partnerstva Polshchi ta Ukrainy. Pohliad z Polshchi ta Ukrainy. Instytut Tsentralnoi Yevropy u Liublani. Liublin-Kyiv. 2021. 178 s. URL: <https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2022/01/stan-i-perspektywy-partnerstwa-ua-web-1.pdf>.

2. Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Polshcheiu. Posolstvo Ukrainy v Respublitsi Polshcha. 20 serpnia, 2012. URL: <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/233-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-polysheju>.

3. Petrenko O. V. Instytutstionalizatsiia ukrainsko-polskoi spivpratsi v mezhakh Yevropeiskoho Soiuzu [Institutionalisation of Ukrainian-Polish cooperation within the European Union]. Pravova doktryna. 2021. № 1. S. 99-108.

Кравчук П.Я. к.е.н., доцент

Дзюбинський А.В. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ПОНЯТТЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Світова економіка є відображенням господарської структури сучасної цивілізації. Становлення світової економіки відбувається за умов розвинутої, інтенсивної міжнародної торгівлі, розгалуженого міжнародного поділу і

кооперації праці, сформованої відповідної комунікаційної мережі та новітніх інформаційних технологій.

Світова економіка вперше в історії перетворюється на єдиний організм, де кожна національна складова має свою функціональну специфіку, але всі вони нерозривно пов'язані між собою.

Міжнародну (світову) економіку (МЕ) можна трактувати у широкому і вузькому розумінні [1].

У широкому розумінні міжнародна економіка – це теорія, що застосовується для вивчення економіки сучасного взаємозалежного світу.

Вужче трактування визначає міжнародну економіку як частину теорії ринкової економіки, що вивчає закономірності взаємодії суб'єктів різних держав у міжнародному обміні товарами, русі факторів виробництва та формуванні міжнародної економічної політики держав.

Сучасне світове господарство становить собою цілісну, диверсифіковану, багаторівневу систему, що охоплює сукупність міжнародних форм науки, техніки й виробництва, обігу різноманітних товарів та послуг.

Світове господарство можна визначити як глобальний господарський механізм, що представлений сукупністю національних господарств, взаємопов'язаних міжнародними економічними відносинами, з відповідним механізмом регулювання та управління.

Характерними рисами сучасного світового господарства є:

- розвиток міжнародного переміщення факторів виробництва, насамперед у формах ввезення – вивезення капіталу, робочої сили і технологій;

- зростання міжнародних форм виробництва на підприємствах, розташованих у декількох країнах, насамперед у рамках ТНК;

- економічна політика держав у підтримці міжнародного руху товарів і факторів виробництва на двосторонній і багатосторонній основі;

- виникнення економіки відкритого типу в рамках багатьох держав і міждержавних об'єднань.

Характерними особливостями розвитку світового господарства є глобалізація, транснаціоналізація та регіоналізація світової економіки.

Головними тенденціями розвитку світового господарства в кінці ХХ – на початку ХХІ століть є:

1) зосередження основних торгівельних потоків у межах промислово-розвинених країн;

2) різке обмеження міграційних потоків з країн, що розвиваються;

3) посилення залежності нових індустріальних країн;

4) замкнення інвестиційних потоків на промислово-розвинених країнах;

5) поглиблення протиріч між трьома центрами світового господарства (США, ЄС, Японією);

6) посилення екологічного навантаження на планету.

Ці тенденції в свою чергу потребують створення чи подальшого розвитку механізмів колективного управління і регулювання міжнародних економічних відносин [2].

Регулюють світове господарство заходами національної та міждержавної економічної політики. У межах світового господарства економіка окремих країн стає все більш відкритою та орієнтованою на міжнародне економічне співробітництво. Тобто провідним напрямом світогосподарського розвитку останніх десятиліть є поступовий перехід багатьох країн до економіки відкритого типу. Він передбачає ліквідацію державної монополії зовнішньої торгівлі, використання різних форм спільного підприємництва, організацію зон вільної торгівлі, інтеграцію господарського комплексу в світове господарство та світовий

ринок. Водночас відкрита економіка не допускає безконтрольності у зовнішньоекономічних зв'язках. Вона вимагає активного державного регулювання структури експорту та імпорту, руху капіталу, митної, валютної, податкової, кредитної та інвестиційної політики, щоб не допустити одностороннього переважання економічно розвиненіших країнах.

Дослідження закономірностей формування міждержавних зв'язків, їх розвитку дає змогу зробити висновок про те, що прагнення до створення єдиного планетарного ринку капіталів, товарів та послуг, економічне зближення й об'єднання окремих країн у єдиний господарський комплекс є основною тенденцією розвитку світового господарства.

Список використаних джерел

1. Гуткевич С.О., Корінько М.Д., Сафонов Ю.М. Міжнародна економіка: підруч. 3-є вид., перероблене та доповнене. Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с
2. Кібік О. М., Нестерова К. С., Хаймінова Ю. В. Міжнародна економіка : навчально-методичний посібник. Одеса : НУ "ОЮА", 2020. 85 с.

Кравчук П.Я. к.е.н., доцент

Корнейко Л.М. аспірант

Луцький національний технічний університет

ОСНОВНІ ТИПИ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Регулювання міжнародної торгівлі припускає цілеспрямований вплив держави на торговельні відносини з іншими країнами. До основних цілей зовнішньоторговельної політики відносяться:

- зміна обсягу експорту й імпорту;
- зміна структури зовнішньої торгівлі;

- забезпечення країни необхідними ресурсами;
- зміна співвідношення експортних та імпортних цін.

Розрізняють три основних підходи до регулювання міжнародної торгівлі:

–система односторонніх заходів, за якої інструменти державного регулювання використовуються урядом країни в односторонньому порядку без узгодження з торговим партнером;

–укладення двосторонніх угод, у яких узгоджуються заходи торгової політики між торговими партнерами;

–укладення багатосторонніх угод. Торгова політика узгоджується і регулюється країнами-учасницями (Генеральна угода про тарифи і торгівлю, Генеральна угода про торгівлю по-слугами, що входять у систему угод СОТ, угода в сфері торгівлі країн - членів ЄС).

Держава може використовувати кожний з підходів і в будь-якому поєднанні.

Основною рисою державного регулювання міжнародної торгівлі є можливість застосування у взаємодії двох різних типів зовнішньоторговельної політики: лібералізації (політики вільної торгівлі) і протекціонізму [1].

Під свободою торгівлі розуміється державна політика мінімального державного утручання в зовнішню торгівлю, що розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропозиції, а під протекціонізмом - політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання тарифних і нетарифних інструментів торгової політики.

Ці два типи торгової політики характеризують міру втручання держави в міжнародну торгівлю.

Якщо в умовах політики лібералізації основним регулятором зовнішньої торгівлі є ринок, то при протекціонізмі виключається вільна дія ринкових сил. Передбачається, що економічний потенціал і

конкурентоспроможність на світовому ринку окремих країн різні. Тому вільна дія ринкових сил може бути не вигідною для менш розвинутих країн. Необмежена конкуренція з боку сильніших держав може призвести в менш розвинутих країнах до економічного застою і формування неефективної економічної структури [2].

Проведення політики протекціонізму сприяє розвитку в країні певних галузей виробництва; часто є необхідною умовою індустріалізації аграрних країн; скорочує безробіття. Однак усунення іноземної конкуренції послаблює зацікавленість вітчизняних виробників у впровадженні досягнень науково-технічного прогресу, підвищенні ефективності виробництва.

Список використаних джерел

1. Міжнародна торговельна діяльність: підручник / В.В. Рокоча, В.Г. Алькема, В.І. Терехов, Б.М. Одягайло, К.В. Ковтонюк та ін. К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»», 2018. 698 с.

2. Міжнародна економічна діяльність України: підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, О.В. Гончаренко та ін. н.; за ред. А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 704 с.

Кравчук П.Я. к.е.н., доцент

Кравчук О.

Луцький національний технічний університет

МІЖНАРОДНІ СЛУЖБОВЦІ ТА ІНСТИТУТ ПОСТІЙНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ДЕРЖАВ ПРИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Термін «міжнародні службовці» означає сукупність осіб, на яких покладено завдання забезпечити функціонування міжнародних організацій.

Найвідомішим є визначення міжнародного службовця як особи, якій представниками кількох держав або органом, що діє від їхнього імені, доручено на основі міждержавної угоди і під контролем цих держав або цього органу здійснювати постійно і на підставі особливих юридичних правил функції в спільних інтересах усіх даних держав. Тобто статус міжнародного службовця визначається трьома основними ознаками:

1. Перебування на службі міжнародної організації, яка підпорядкована не одній державі, а сукупності держав-членів;
2. Діяльність заради досягнення цілей та в ім'я інтересів міжнародної спільноти в цілому; територіально обмежена компетенція не суперечить поняттю міжнародного службовця;
3. Робота в міжнародній організації повний робочий час і на постійній основі, повна віддача власних сил і здібностей для виконання покладених на нього функцій (технічні експерти не є міжнародними службовцями).

Статус міжнародного службовця визначають такі аспекти як:

- право призначення міжнародного службовця належить тільки конкретній міжнародній організації і здійснюється зазвичай її генеральним секретарем або директором. Уряди безпосередньо беруть участь у процесі призначення тільки міжнародного службовця високого рангу;

- правовий стан міжнародного службовця може визначатися або на підставі контракту, або виходячи із затвердженого міжнародною організацією статусу персоналу;

- основні обов'язки міжнародного службовця – виконувати доручені функції і зосереджувати всі сили на роботі, не брати участі у діяльності не сумісній зі станом міжнародного службовця, зберігати професійну таємницю, утримуватися від участі у політичній діяльності; не

консультуватись і не отримувати вказівок (рекомендацій) від будь-якого уряду.

Для забезпечення повноцінної участі країн-членів у роботі міжнародних організацій створений апарат постійних представництв.

Правові основи інституту постійних представництв та постійних представництв при міжнародних організаціях регламентується Віденською конвенцією про представництво держав у їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14.03.1975 року.

У конвенції 1975 року постійне представництво країни визначається як місія постійного характеру, яка направляється для того, щоб представляти її при цій організації. Постійне представництво при міжнародній організації є складовою частиною дипломатичної служби держави.

Конвенція регламентує процедуру застосування постійного представництва при міжнародній організації (ст. 5):

- держави-члени, якщо це допускає право міжнародних організацій, можуть застосовувати постійне представництво;
- держави не члени, якщо це допускає право міжнародних організацій, можуть застосовувати постійні комісії спостерігачів;
- організація повідомляє державу перебування про заснування постійного представництва завчасно.

Постійне представництво на відміну від посольства не акредитується. У складі постійного представництва, окрім його глави, передбачається наявність дипломатичного, адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу. До складу постійного представництва включаються експерти, фахівці, науковці, та практичні спеціалісти, які мають дипломатичний статус.

Місцезнаходження постійного представництва як правило збігається з місцезнаходженням міжнародної

організації, хоча можливе і в іншому місці, ніж те де знаходиться штаб-квартира міжнародної організації.

Країна не член міжнародної організації може надсилати своїх спостерігачів, які не мають права брати участь у голосуванні при прийнятті рішень, однак мають право обговорювати питання та висловлювати свої думки і таким чином, впливати на прийняття рішень.

Кравчук П.Я. к.е.н., доцент

Шегинський О.В. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВІ ПАЛАТИ ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічний розвиток суспільства сприяв розвитку торгово-промислових палат як важливих центрів ділової активності у більшості країн світу. Вони стали ефективним засобом взаємовигідної співпраці в загальній системі світової економіки. Саме цим у своїй роботі керується Волинська торгово-промислова палата, яка на сьогодні є одним з найнадійніших ділових партнерів для будь-якого підприємства чи організації у Волинській області.

Одним з головних напрямків діяльності ТПП є сприяння встановленню ділового співробітництва як між місцевими діловими колами, так і з іноземними партнерами. З метою розвитку зовнішньоекономічних зв'язків вони виступають ініціаторами створення змішаних торгових палат, рад, відкривають свої представництва за кордоном, а також іноземні – на території своєї країни [2].

Для реалізації інформаційно-консультативних функцій у палатах створюються спеціальні інформаційні системи, формуються та оновлюються бази даних про експортний

потенціал вітчизняних підприємств, їх імпортні потреби та пропозиції щодо зовнішньоекономічного співробітництва.

Багато підприємців звертаються з питань підготовки проектів експортно-імпортних контрактів та угод, експертизи таких документів з наступним наданням висновку на предмет їх відповідності стандартним вимогам; щодо розробки установчих документів та їх реєстрації; визначення мита на товари, що ввозяться та вивозяться.

Торгово-промислові палати надають консультації з питань відкриття представництв іноземних фірм на території певної держави та їх акредитації; видачі документів, що засвідчують форс-мажорні обставини тощо.

При проведенні експертизи ТПП виступають як незалежні контролюючі організації. Акти експертизи, які видають палати, служать ефективним засобом захисту вітчизняних імпортерів у випадку отримання від закордонних постачальників товарів, що не відповідають за якістю та комплектністю умовам укладених ними угод [2].

Засвідчення торгово-промисловими палатами обставин форс-мажору дає можливість підприємцям звільнитися від конкретних обов'язків перед іноземними партнерами у випадку виникнення пожеж, повені, а також іншого стихійного лиха та причин об'єктивного характеру, що виникли не з їхньої волі та вини.

Особливим видом діяльності торгово-промислових палат є складання та розгляд позовів у Міжнародному арбітражному суді, Морській арбітражній комісії та інших судових інстанціях, представництво своїх клієнтів [2].

Вказані інститути є незалежними, постійно функціонуючими і діють згідно з внутрішнім та міжнародним законодавством. Вони дозволяють спірним сторонам швидко та економічно вирішувати конфліктні ситуації, які виникають з договірних цивільно-правових, зовнішньоторговельних та інших міжнародних економічних та науково-технічних зв'язків.

Особливо корисною взаємодія з торгово-промисловою палатою може бути у галузі міжнародного співробітництва та зовнішньоекономічної діяльності, спрямованої на розвиток економічних, науково-технічних та торговельних зв'язків українських підприємств-членів Волинської ТПП з зарубіжними діловими колами.

З метою встановлення прямих зв'язків між українськими підприємцями і представниками зарубіжних ділових кіл проводяться зустрічі, переговори, семінари, конференції та інші міжнародні заходи як в Україні, так і за кордоном. Налагоджено і підтримується конструктивне співробітництво з багатьма зарубіжними посольствами та торговими місіями в Україні, а також посольствами та торговими місіями України за кордоном.

Усі ці зв'язки мають на меті, перш за все, сприяння розвитку міжнародного співробітництва членів Волинської ТПП, розвиток експорту та залучення інвестицій в економіку міста.

Розширюється і вдосконалюється інформаційно-аналітична діяльність Палати, що сприяє накопиченню, систематизації, аналізу та поширенню ділової комерційної інформації про вітчизняні та зарубіжні ринки, потенційні можливості українських та зарубіжних фірм, організацій і установ [1].

Важливою складовою роботи Палати є організація спеціалізованих та універсальних виставок, а також презентацій українських та закордонних фірм. Вони сприяють популяризації продукції вітчизняного виробника, встановленню ділових контактів з українськими та зарубіжними партнерами.

Працюючи в інтересах розвитку взаємовигідних зв'язків на внутрішньому і зовнішньому ринках, враховуючи реалії сьогодення, Волинська ТПП діяла і діє заради розвитку ділової активності на теренах регіону та за його межами.

Список використаних джерел

1. Закон України від 24.01.1995 «Про торгово-промислові палати в Україні». *Відомості Верховної Ради*

України (ВВП). 1998. №13. ст. 52.

2. Коломієць Т. М. Експертиза товарів: підручник. К.: Київський національний торговельно-економічний ун-т, 2007 370 с.

Куцин А.М.

Директор Волинського обласного центру зайнятості

МЕХАНІЗМИ СПРИЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початку дії воєнного стану (24.02.2022 р.) на території Волинської області знайшли прихисток близько 80 тисяч внутрішньо переміщених осіб, більшість з них розмістились у Луцькому районі.

Станом на 01.10.2023 року до філій, управлінь та відділів Волинського обласного центру зайнятості звернулось 3513 осіб, які перемістились на Волинь із інших регіонів України, з них 2529 осіб із довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, в статусі безробітного 1612 осіб. Отримували допомогу по безробіттю 1466 осіб [1].

За сприяння служби зайнятості знайшли роботу 1047 осіб, які перемістились із інших регіонів України (833 особи з довідкою ВПО). Впродовж січня-вересня 2023 року мали статус безробітного 699 внутрішньо переміщених осіб, з них 540 осіб отримували допомогу по безробіттю. За сприяння служби зайнятості працевлаштовані 330 внутрішньо переміщених осіб.

Станом на 01.10.2023 року шукає роботу 181 особа, з них у статусі безробітного перебуває 106 осіб з числа внутрішньо переміщених, отримують допомогу по безробіттю 72 особи, 2 особи проходять професійне навчання.

Впродовж 2023 року за сприяння служби зайнятості 35 безробітних осіб з числа ВПО проходили професійне навчання.

Для підтримки конкурентоспроможності на ринку праці, внутрішньо переміщені особи працездатного віку мають можливість отримати ваучер на навчання, який допоможе опанувати нову професію або спеціальність, удосконалити раніше здобуті знання та вміння за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

У 2023 році видано 60 ваучерів для внутрішньо переміщених осіб. Зокрема, з Донецької області – 20 осіб, Луганської області – 10 осіб, Запорізької області – 9 осіб, Херсонської області – 8 осіб, Харківської області – 8 осіб, Дніпропетровська – 1 особа, Сумської області – 1 особа, Миколаївської області – 1 особа, Київської області – 1 особа, Черкаської області – 1 особа.

З 1 липня 2022 року реалізовується урядова програма «Робота» у співпраці Державної служби зайнятості та уповноваженого банку «Ощадбанк» для надання безповоротної державної допомоги фізичним особам, суб'єктам господарювання у формі мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу [2].

Загалом на отримання коштів за цією програмою у Волинській області впродовж 2022-2023 року надійшло 1363 заявки. Схвалено відповідь отримали 283 проекти. Надання безповоротної державної допомоги фізичним особам, суб'єктам господарювання у формі мікрогрантів на розвиток власного бізнесу схвалено для 12 внутрішньо переміщених осіб а загальну суму 2 998 185 грн. В результаті реалізації проекту учасниками з числа ВПО очікується створення 24 нових робочих місць.

Схвальну відповідь на заявку в отриманні фінансової допомоги на створення або розширення бізнесу отримали

переселенці з Донецької, Харківської, Київської та Луганської областей. 8 заявників скористались грантом для розширення бізнесу та 4 особи започаткували власний бізнес.

З метою підтримки бізнесу та сприяння працевлаштуванню внутрішньо переміщених осіб активно реалізовується Урядова програма щодо компенсації витрат роботодавцям на оплату праці за працевлаштування ВПО внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні (складає 6700 грн.). Всього 351 роботодавець отримали компенсацію за працевлаштування 787 внутрішньо переміщених осіб, з них 143 роботодавці отримали компенсацію за працевлаштування 259 ВПО у 2023 році. Профінансовано у 2022 році – 6,3 млн. грн, у 2023 році – 3,2 млн. грн.

Компенсація витрат роботодавцям на оплату праці при працевлаштуванні ВПО з числа безробітних на умовах строкових трудових договорів (максимальний розмір 13 400 грн. за місяць). Січень-вересень 2023 року отримали 6 роботодавців, 7 ВПО, профінансовано – 96,2 тис. грн.

Впродовж вересня-жовтня 2023 року триває інформаційна кампанія Всеукраїнська інформаційна кампанія «Робота для ВПО: ти потрібен», метою якої є допомога внутрішньо переміщеним особам працевлаштуватися та інтегруватися в нових умовах.

Проведено 14 «круглих столів» та Ярмарок вакансій для 177 учасників, з яких 79 ВПО. У рамках інформаційної кампанії «Робота для ВПО: ти потрібен!» 11 жовтня 2023 року відбувся Ярмарок Послуг для внутрішньо переміщених українців, які проживають у Волинській області.

Відповідно до списків ВПО наданих Міністерством соціальної політики України у травні 2023 року фахівцями служби зайнятості опрацьовано інформацію з єдиної інформаційної бази внутрішньо переміщених осіб, яка налічує по Волинській області 785 осіб. За результатами

встановлено контакт з 520 особами. Усіх поінформовано про послуги служби зайнятості, 96 осіб підтвердили намір пошуку роботи, з них станом на 01.06.2023 року звернулись за послугами до центрів зайнятості 18 осіб, надано статус 5 особам. Працевлаштовано 2 особи. 411 внутрішньо переміщених осіб відмовилися від послуг служби зайнятості. Причини відмови: перебувають у трудових відносинах; повернулися до місця постійного проживання; вийшли на пенсію; навчаються; планують переїзд до іншої області або вже переїхали; не потребують сприяння у працевлаштуванні; планують виїзд за кордон; служба в ЗСУ. Окрім того, встановлено, що 10 осіб перебувало на момент обдзвону за кордоном та 3 особи на тимчасово окупованих територіях.

Список використаних джерел

1. Волинський обласний центр зайнятості. Статистичні матеріали. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>.

2. З 1 липня Ощадбанк почне приймати заявки на отримання грантів «Робота». Дебет-кредит: *веб сайт*. URL: <https://news.dtkr.ua/society/economics/77054-z-1-lipnia-oshhadbank-pocne-priimati-zaiavki-na-otrimannia-grantiv-zerobota>.

Lisovska Lidiya Doctor of Economics, Professor,
Lviv Polytechnic National University

Trebukh Andrian-Orest Student

National Medical University named after Danylo Halyskyi

CURRENT TRENDS IN THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE HOLOBAL INTERNATIONAL SPACE

AI, an abbreviation for Artificial Intelligence, has been recognised as the word of the year 2023 by the authoritative Collins English dictionary. The compiler's press service notes that

this year the word was used four times more often than in previous years.

The use of AI is possible and appropriate during wartime, including military operations. In 2019, the American think tank Research AND Development (RAND) in its report 'The Department of Defence's Position on Artificial Intelligence: Assessment and Recommendations' proposed to divide the use of AI by the army into three categories. The classification depended on several factors: the level of control, the controllability of the environment, and the consequences in case of technical failures.

The use of artificial intelligence on the battlefield is already solving key problems: it saves lives and neutralises the effects of Russian electronic warfare systems.

One of the most important human activities in which AI is already being applied is healthcare. Innovations in healthcare are developing rapidly, largely due to the incredible potential of AI to make healthcare more open, fair and accessible around the world.

AI and neural networks are actively used in dental radiology to facilitate diagnosis, planning, and prediction of treatment outcomes. In restorative dentistry, neural networks can detect caries or tooth restoration, as well as facilitate the choice of caries treatment. In endodontics, neural networks can be useful for detecting periapical damage and fractures of the roots of teeth, assessing the anatomy of the root canal system, predicting the viability of tooth pulp stem cells, determining working length measurements, and predicting the success of re-treatment procedures. In orthodontics, they can facilitate diagnosis and treatment planning, cephalometric point marking, anatomical analysis, and assessment of growth, development, and treatment outcomes. In addition, AI is spreading in periodontics, and in the above-mentioned studies, it was used to assess bone loss around the implant and predict the development of periodontitis.

The 2023 report of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Artificial Intelligence in

Healthcare: Huge Potential, Huge Risks, identifies several other key risks: Unclear responsibility for managing AI today and its evolution in healthcare and other sectors; a decrease in the capacity of the healthcare workforce; human and technical resources invested in individual healthcare solutions that benefit only a certain part of the population; algorithms that are biased or non-transparent; personal data leakage due to privacy and security breaches/cyber threats.

International regulatory mechanisms should serve as a safeguard against artificial intelligence-related abuses.

It is worth noting that in the European Union, the development of a regulatory framework for the regulation of artificial intelligence technologies is taking place simultaneously at the European level of government and in the member states. The EU has developed almost 60 programmes and plans for the development of AI. The priority of the European approach is to establish ethical standards for AI implementation.

The European Union currently has one of the most developed regulatory frameworks for artificial intelligence, based on such documents as the Ethical Guidelines for Trustworthy AI, the White Paper on Artificial Intelligence - A European Approach to Excellence and Trust, the European Data Governance Act, the Digital Services Act, and the European Cybersecurity Strategy.

In the European Union, the European Commission is responsible for developing AI policy. On its initiative, the European Alliance for Artificial Intelligence was created, which covers more than six thousand stakeholders and serves as a platform for public events and discussions.

Research on international forms of interaction and global governance in the field of artificial intelligence is only beginning to develop. We can note that artificial intelligence technology requires perfect legal regulation. In particular, the development and adoption of the Ethical Code of Artificial Intelligence in Ukraine should be accelerated.

References

1. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2023). AI in healthcare: huge potential, huge risks. <https://www.oecd.org/health/AI-in-health-huge-potential-huge-risks.pdf>.
2. Glushko, O. V., & Petrenko, O. M. (2023). Development of artificial intelligence in modern medicine. <https://intellect-ukraine.org/>.
3. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2019). Artificial intelligence and the future of public health. Washington, DC: The National Academies Press. <https://www.rand.org/topics/artificial-intelligence.html>.

Лютак О.М. д.е.н., професор

Луцький національний технічний університет

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В умовах військового конфлікту в Україні серйозними наслідками стало підрив економічної стабільності країни через знищення її інфраструктури, втрату людських ресурсів та економічних ресурсів, значних змін у соціально-економічному розвитку країни, включаючи руйнування бізнесу, зростання безробіття та зміни витрат на оборону. Військові дії призвели до серйозного екологічного забруднення через викиди в навколишнє середовище, мінування, руйнування екосистеми, забруднення водних джерел, та інші фактори, що можуть мати довгострокові наслідки для навколишнього середовища та здоров'я людей. З іншої сторони кризові ситуації, такі як військові конфлікти, можуть вимагати розвитку нових технологій та інноваційних підходів у сфері безпеки, енергетики та інфраструктури.

Як наслідок особливої актуальності набуває керування принципами екологічного та економічного зростання економіки через надзвичайні обставини спричинені військовим контролем. Серед них на особливу вагу заслуговують управління ресурсами, що передбачає мінімізацію відходів, збереження ресурсів і впровадження стійких практик для забезпечення довгострокової життєздатності економіки, захист навколишнього середовища, економічна стабільність, адаптивність і гнучкість, соціальна справедливість та міжнародне співробітництво. Акцентуючи увагу на еколого-економічних характеристиках зростання національної економіки важливу роль варто віднести захисту навколишнього середовища залишається. Необхідно вжити заходів для запобігання забрудненню, збереження екосистем і пом'якшення шкоди навколишньому середовищу, спричиненої військовою діяльністю. Окрім того підтримка економічної стабільності має першочергове значення та має бути зосереджена на стабілізації основних галузей промисловості, забезпеченні надання основних товарів і послуг і запобіганні економічному колапсу. Враховуючи невизначеність і мінливість ситуацій воєнного стану, економічна політика має бути адаптивною та гнучкою, тобто ключовим елементом стане здатність швидко реагувати на мінливі обставини та пом'якшувати непередбачені проблеми. Забезпечення соціальної справедливості стає ще більш критичним у періоди воєнного стану, економічна політика має надавати пріоритет добробуту вразливих груп населення, таких як біженці, переміщені особи та ті, хто безпосередньо постраждав від військових операцій. Незважаючи на внутрішній фокус під час воєнного стану, підтримання відкритих каналів міжнародного співробітництва є життєво важливим, оскільки співпраця з іншими країнами та міжнародними організаціями може

надати необхідні ресурси, знання та підтримку для вирішення екологічних та економічних проблем. Відповідно підтримка прозорості та підзвітності в управлінні є важливою, навіть в умовах воєнного стану. Чітка інформація про політику, прозорі процеси прийняття рішень і механізми підзвітності можуть допомогти зміцнити довіру та пом'якшити можливі зловживання владою.

Дотримуючись цих принципів, ми можемо прагнути сприяти сталому екологічному та економічному зростанню навіть у складних обставинах, пов'язаних із воєнним станом.

Військові конфлікти зазвичай призводять до зменшення інвестицій та гальмують економічний розвиток країни через нестабільність та невизначеність в умовах конфлікту. Відповідно після військового конфлікту країні часто потрібно провести серйозні економічні реформи для відновлення економіки та забезпечення її стійкості та стійкого зростання.

Дослідження еколого-економічних аспектів зростання національної економіки в умовах воєнного стану України важливе для розуміння впливу воєнних конфліктів на економіку та середовище та розробки майбутніх ефективних стратегій відновлення та розвитку країни після кризових ситуацій.

Список використаних джерел

1. Баула О.В., Лютак О.М. Організаційно-інституційні напрями посилення позицій України в міжнародній інвестиційній діяльності. Міжнародна економічна політика. К.: КНЕУ, №2 (31). 2019. DOI 10.33111/ier.2019.31.06

2. Які макротренди впливатимуть на інвестиційний ринок у 2022 році. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/01/20/681635/>.

Лютак О.М. д.е.н., професор

Грицай О.В. аспірант

Луцький національний технічний університет

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ БАГАТОСТОРОНЬОГО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У все більш взаємопов'язаному світі механізми та форми багатостороннього міжнародного співробітництва стали критично важливими для вирішення складних глобальних проблем. Від зміни клімату та транснаціонального тероризму до економічної нестабільності та криз у сфері охорони здоров'я – жодна держава не може ефективно вирішити ці проблеми поодино. Багатостороннє співробітництво, яке передбачає спільну роботу кількох країн над спільними цілями, забезпечує платформу для об'єднання ресурсів, обміну знаннями та координації дій для досягнення більш істотних і стійких результатів.

Багатостороннє міжнародне співробітництво є незамінним у сучасних умовах з кількох причин. По-перше, глобальні проблеми за своєю суттю є транскордонними і вимагають спільних зусиль за межами національних кордонів. Екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення океану та втрата біорізноманіття, є прикладами проблем, які жодна країна не може вирішити окремо. По-друге, економічна взаємозалежність загострила потребу в узгодженій політиці для управління торгівлею, інвестиціями та фінансовими потоками, тим самим стабілізуючи глобальні ринки та сприяючи сталому розвитку. По-третє, поширення загроз безпеці, включаючи тероризм, кібератаки та пандемії, вимагає надійних багатосторонніх структур для забезпечення колективної безпеки та стійкості. Механізми багатостороннього співробітництва різноманітні та пристосовані до конкретних потреб проблем, що

розглядаються. Основні механізми включають такі інституційні основи та інструментарій:

міжнародні організації – такі установи, як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Світова організація торгівлі (СОТ) і Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), відіграють центральну роль у сприянні співпраці з широкого кола глобальних питань. Ці організації забезпечують форуми для переговорів, встановлюють міжнародні норми та стандарти, а також пропонують технічну допомогу та розбудову потенціалу державам-членам;

договори та угоди – обов'язкові міжнародні договори та угоди, такі як Паризька угода про зміну клімату та Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), встановлюють правову основу для співпраці та зобов'язують країни виконувати конкретні дії та цілі. Ці угоди часто є результатом тривалих переговорів і є консенсусом щодо спільних цілей;

саміти та конференції – саміти та конференції високого рівня, включаючи G20, G7 збирають світових лідерів для обговорення та координації політики щодо актуальних глобальних питань. Ці зустрічі сприяють діалогу, сприяють взаєморозумінню та дозволяють узгодити національну політику з міжнародними цілями.

Багатостороннє співробітництво може набувати різних форм, що відображає різноманіття залучених учасників і складність глобальних проблем, ключовими з яких є офіційні інститути та режими (структуровані організації зі встановленими правилами та процедурами, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Міжнародний кримінальний суд (МКС), забезпечують стабільність і передбачуваність у міжнародних відносинах); коаліції та альянси (створюються для вирішення конкретних проблем або криз); державно-приватне партнерство; регіональні організації (зосереджуються на регіональних питаннях і сприяють співпраці між сусідніми країнами).

Механізми та форми багатостороннього міжнародного співробітництва мають важливе значення для вирішення багатогранних викликів XXI століття. Об'єднуючи різноманітних учасників і об'єднуючи ресурси, багатостороннє співробітництво підвищує здатність міжнародної спільноти досягати спільних цілей. У сучасних умовах, коли глобальна взаємозалежність виражена як ніколи, ефективність цих механізмів і форм матиме вирішальне значення у формуванні більш стабільного, процвітаючого та сталого світу. Таким чином, розуміння та зміцнення рамок багатостороннього співробітництва залишається життєво важливим завданням як для політиків, так і для науковців і практиків.

Мігус І. д.е.н., професор

*директор Наукового центру інноваційних досліджень
(Естонія)*

Зелінська О.М. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА ТА ТЕРОРИЗМ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Протягом останніх років спостерігається тенденція щодо збільшення кількості вчинених терористичних актів, а саме злочинних дій, направлених на заподіяння шкоди великій кількості людей. Правові норми, які стоять на захисті наших прав, свобод, законних інтересів, життя від злочинних посягань зазнає, на даному етапі буття певної кризи і про це свідчить масове збільшення терору. Особливого дефіциту правового авторитету зазнає міжнародне право про що свідчать окупації та різного роду, безкарні дії в бік світової спільноти агресора. Через збільшення кількості терористичних актів увага суспільства прикута до проблем

протидії з тероризмом та вирішення викликів міжнародній безпеці.

Новітні форми глобального тероризму в організаційному та оперативному плані і за логістикою настільки відрізняються від моделі первинного тероризму, що загальне визначення «тероризм» скоріше вводить в оману, ніж проясняє ситуацію. Дане поняття враховує лише безпосередню функцію нападів – поширення страху. В первинному варіанті тероризму цей страх був націлений переважно на державний апарат і панівні класи, які необхідно було залякати чи підштовхнути до ірраціональних дій, тоді як зацікавлена третя сторона спочатку залишалася в комфортній позиції незадіяного глядача.

Сучасний тероризм відрізняється:

- кількісним зростанням терористичних актів, цинічністю і жорстокістю їх виконання;
- масштабністю наслідків акцій, великою кількістю жертв;
- спробами оволодіння зброєю масового ураження з метою її подальшого використання.

Тероризм включає до своїх арсеналів нові засоби впливу: інформаційні, екологічні та психологічні. Досить високим є рівень підготовки терористів, що набувають досвіду внаслідок участі в різних конфліктах. Є підстави стверджувати про сучасну технічну оснащеність багатьох терористичних угруповань; високий рівень їх фінансового забезпечення; використання деякими державами окремих терористичних угруповань для розширення чи збереження свого впливу; поширення дій міжнародних терористичних організацій на нові регіони, активні спроби встановити контроль над територіями з багатими запасами енергоносіїв, корисних копалин та шляхами їх транспортування.

Варто зазначити, що останнім часом відбулася трансформація цільових настанов терористів. Часто вони,

здійснюючи терористичні акти, не висувають ніяких вимог і не беруть на себе відповідальність за скоєні злочини. Значно ускладнює боротьбу з міжнародним тероризмом те, що керівництво ряду держав світу вважає підтримку терористичних організацій суттєвим чинником своєї політики. Так в міжнародному лексиконі навіть з'явився термін «держава – спонсор тероризму». Такими державами є ті, які без посередньо підтримують терор як засіб політики, та такі, що відмовляються брати участь у вирішенні міжнародним співтовариством проблем боротьби з тероризмом.

Феномен державної підтримки тероризму дійсно має місце. Це підтверджується випадками, коли сплановані та здійснювані державними органами або терористичними організаціями акції терору мають ціллю ретельно відібрані об'єкти і пропорційні за своїми масштабом та змістом тим практичним політичним цілям, які мають на меті держави спонсори.

Масштабне насилля, що застосовується тероризмом, який державно спонсорується, аналогічне тому, яке застосовується у конфліктах між етнічними, націоналістичними організаціями або національними формуваннями, що виступають за соціальну революцію. Водночас використовується тактика цільових акцій, які повинні дискредитувати інститути політичної влади, продемонструвати їх безсилля, а також жорстокість правоохоронних органів і збройних сил, що має привернути увагу світової спільноти. Держави спонсори розраховують на ефект від терористичних дій, хоча було б перебільшенням вважати, що вони добре вивірені за цілями, об'єктами і масштабами.

В сучасних умовах тероризм у будь-яких формах свого прояву перетворився на одну з найнебезпечніших за своїми масштабами, непередбачуваністю та наслідками суспільно-

політичних та моральних проблем, з якими зіткнулося людство. Він все більше загрожує безпеці багатьох країн та їхніх громадян, спричиняє величезні політичні, економічні та моральні втрати, чинить сильний психологічний тиск на великі маси людей, дедалі більше забирає життя ні в чому невинних людей. Глобалізація та ширша інтернаціоналізація тероризму-це незаперечний факт, перед яким сьогодні опинилось людство.

Таким чином, успішна глобальна антитерористична діяльність вимагає розробки спільної стратегії і тактики боротьби, координації зусиль і планів світової спільноти щодо протидії загрози на регіональному і глобальному рівнях, належного фінансування. Головним завданням залишається знищення всіх терористичних баз, виявлення місць дислокації керівних ланок терористів і перекриття можливих шляхів їхнього відходу, джерел фінансування та їх закриття.

Список використаних джерел

1. Загурська-Антонюк В. Ф. Тероризм та міжнародна безпека у контексті глобалізації сучасного світу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 17-18. С. 116–123.

2. Камінська Н.В. Вплив глобалізації та регіона лізації на сучасні міжнародно правові відносини. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 120. Ч. 1. С. 5.

3. Канцір В.С. Міжнародний тероризм як прояв деструктивної правосвідомості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Вип. 1. Львів, 2011. С. 28-33.

4. Мокляк В.В. Сучасний тероризм як соціальне явище: сутність та форми прояву. *Проблеми законності*. 2016. № 135. С. 147-156.

5. Тимків Я. Особливості та класифікація сучасних загроз національній та міжнародній безпеці. *Науковий вісник Одеський державний економічний університет*. 2006. № 11 (31). 221 с.

Морохова В.О. к.е.н., доцент

Бойко О.В. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖНАРОДНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Зовнішні фактори, від яких у сучасних умовах національні економіки залежать все більше, сприяють глобалізації підходів до ведення бізнесу. Для вітчизняних компаній саме процес глобалізації створює умови для переорієнтації власного потенціалу з локальних та регіональних ринків на глобальні [1]. Зміни, що відбуваються, насамперед, в інформаційно-комунікаційних технологіях, сприяють підвищенню обізнаності споживачів різних країн щодо асортименту і стандартів якості товарів на світовому ринку. За цих умов результативність ЗЕД суб'єктів господарювання незалежно від форми власності визначатиметься успішною міжнародною маркетинговою діяльністю.

Міжнародний маркетинг допомагає оптимізувати розробку програми розширення міжнародної діяльності, орієнтує бізнес на потреби, вимоги та тенденції розвитку цільових ринків, що сприяє покращенню конкурентних позицій компаній. Крім того, необхідність використання міжнародного маркетингу зростає із загостренням конкуренції, яка формує свої правила гри на світовому ринку, змушуючи компанії швидше реагувати на зміни в ринковій кон'юктурі та адаптуватися до них для підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності [2].

Науковці розглядають міжнародний маркетинг як «системну діяльність підприємства на закордонних ринках, яка дозволяє сформувати адекватний ринковому середовищу комплекс маркетингу, що сприяє задоволенню потреб

споживачів і досягненню стратегічних цілей самого підприємства» [3, с. 7].

Міжнародний маркетинг пов'язаний з регулюванням дій бізнесу щодо таких процесів, як: коливання кон'юнктури, зміни в характері та структурі ринкового попиту, швидке оновлення асортименту продукції, зростання виробничих потужностей, розширення партнерських відносин на світових ринках, інформаційне забезпечення тощо. Чітка орієнтація на зарубіжних споживачів, задоволення їхніх потреб залишається найважливішим керівним принципом міжнародного маркетингу. Це є запорукою успіху для компаній, які виходять на зовнішні ринки і розширюють міжнародну діяльність для досягнення там своїх корпоративних цілей. Слід зазначити, що цілі міжнародного маркетингу повинні бути підпорядковані загальним стратегічним цілям фірми і виступати засобом їх досягнення.

В науковій та навчальній літературі цілі міжнародного маркетингу поділяють на якісні та кількісні [3]. Найважливішими з якісних цілей підприємств є ті, що призводять до підвищення престижу та конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках. Серед них можна виділити такі: покращити сприйняття іноземними споживачами продукції та послуг підприємства; створити сприятливий імідж та добру репутацію підприємства як серед клієнтів, так і серед партнерів на зовнішніх ринках; створити відомий бренд; позитивно вплинути на формування попиту на цільовому ринку, максимально задовольнити потреби споживачів, створити нові робочі місця. Кількісні цілі міжнародного маркетингу спрямовані на досягнення стійкої ринкової позиції в умовах жорсткої конкуренції та максимізацію прибутку. Зокрема, до кількісних цілей міжнародного маркетингу відносять: збільшення частки ринку, яку займає компанія; підвищення рівня прибутку; збільшення обсягів продажів; розширення

участі компанії в освоєнні нових сегментів ринку; зниження виробничих витрат тощо.

Зазначені цілі міжнародного маркетингу характеризують його сучасну концепцію та визначають такі основні його завдання: на основі маркетингових досліджень вибір цільових зарубіжних ринків і забезпечення успішного виходу на них; вибір оптимального способу присутності на ринку; розроблення комплексу маркетингових заходів з врахуванням внутрішніх можливостей; отримання достовірної та своєчасної інформації про цільові зовнішні ринки, динаміку і структуру купівельного попиту, смаки та переваги споживачів; оптимізація товарного асортименту, який краще задовольнятиме потреби цільових зарубіжних ринків порівняно з аналогічними товарами конкурентів; вплив на ринок, на споживача і на попит з метою забезпечення контролю сфери реалізації; прогнозування потреб потенційних покупців; забезпечення перспективи розвитку міжнародного бізнесу.

Стратегічним напрямом міжнародної маркетингової діяльності в процесі вирішення цих завдань виступає використання сучасних цифрових маркетингових технологій як одного з найефективніших інструментів інформаційного забезпечення і підтримки зовнішньоекономічної діяльності [4].

Стрімкий розвиток і поширення інформаційно-комунікаційних технологій та їх проникнення в усі сфери людської діяльності створили сприятливі умови для транскордонного обміну інформацією, що призвело до формування глобального інформаційного простору. Для компаній це дало можливість здійснювати маркетинговий вплив на потенційних споживачів у глобальному масштабі; для споживачів - підвищило їх обізнаність про товари та ціни на зовнішніх ринках, дозволило замовляти товари (послуги), а

в деяких випадках і отримувати їх без безпосереднього контакту з іноземним продавцем [5].

Таким чином, міжнародний маркетинг в глобальному підприємстві слід розглядати як динамічний процес, який потребує постійної уваги до нових викликів, що пов'язані з пошуком додаткових джерел конкурентних переваг, а також стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Глобалізаційні процеси у світовій економіці: виклики та можливості для України: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. О.О. Борзенко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2022. 264 с.

2. Гаврилюк І. Роль міжнародного маркетингу у світовому підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 54. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-83>

3. Міжнародний маркетинг: навчальний посібник / Т. В. Шталь, І. Е. Астахова, В. О. Козуб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 275 с.

4. Бойко О. В., Морохова В. О. Розвиток міжнародного маркетингу в умовах глобалізаційних викликів. *Via Ecomotica: науковий журнал*. Випуск 4. ВД «Гельветика», 2024. С. 28-34.

5. Ковальчук С. В., Ковінько О. М., Лісовський І. В. Роль цифрового маркетингу в активізації міжнародної бізнес-діяльності підприємств. *Маркетинг і цифрові технології*. 2018. Т. 2, № 1. С. 55-73.

Соколова З.С. к.е.н., доцент

доцент кафедри МЕВ, бізнесу та туризму ФМВ НАУ

ПІДСИЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГВІНЕЇ ЧЕРЕЗ ІНВЕСТИВАННЯ У ЗАЛІЗНИЧНО-ПОРТОВУ ІНФРАСТРУКТУРУ

В сучасному глобалізованому економічному середовищі самостійний розвиток країн та забезпечення для них конкурентних переваг без участі у світових інтеграційних процесах є неможливим [1, с. 61].

Міжнародна конкурентоспроможність (КСП) країни – це її стан на світових ринках, обумовлений її національними умовами та факторами виробництва, міжнародним поділом праці, і головне — здатністю її товарів та послуг ефективно конкурувати саме на світових ринках [2, с. 88].

Із посиленням глобалізаційних процесів у світі, економіки країн стають більш вразливими та залежними від світової економічної системи і міжнародних ринків. Про це свідчать наслідки світової фінансової кризи 2008 р., пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 р. Тому сьогодні уряди країн фокусуються на задачах ефективного вирішення проблем підвищення міжнародної КСП.

В методології оцінювання конкурентоспроможності країн Всесвітнього економічного форуму за Індексом глобальної КСП (англ. Global Competitiveness Index) та провідної європейської установи — Міжнародного інституту управлінського розвитку (Institute of Management Development (IMD), м. Лозанна, Швейцарія) в його щорічному рейтингу КСП (IMD World Competitiveness Ranking) серед різних критеріїв окрема увага приділяється стану інфраструктури [3, р. 65], [4]. Очевидно, що інфраструктура відіграє критично

важливу роль у функціонуванні логістики, необхідної для розвитку як торгівлі, так і промисловості.

Питанню розвитку інфраструктури будь-якого призначення сьогодні приділяють серйозну увагу скрізь в світі, особливо в країнах, що розвиваються. Адже, стан їхньої інфраструктури не дозволяє забезпечити конкурентні позиції на світових ринках. Прикладом може бути західноафриканська країна Гвінея (столиця Конакрі).

Інфраструктура Гвінеї, включаючи дороги, електрику, воду та каналізацію, є незадовільною для економічного розвитку, хоча за останні п'ять років у неї відбулося певне покращення. Це можна побачити за показником інфраструктури (порти, залізниці, дороги, інформаційні технології), включеного в Індекс ефективності логістики (англ. Logistics Performance Index — LPI), який готується Світовим банком [5].

У 2018 р. гвінейська інфраструктура (в структурі індексу ефективності логістики) була оцінена у 1.56 балів, і країна тоді посіла за цим показником останнє 160 місце серед усіх країн, які були включені в рейтинг. У 2023 р. оцінка інфраструктури Гвінеї збільшилася на 0.84 бали сягнувши 2.4 бали і країна зайняла 89 місце (в рейтинг було включено 138 країн) [5]. Однак, хоч тут і спостерігається поліпшення оцінки, очевидно, що інфраструктура Гвінеї потребує удосконалення.

Одним з проєктів модернізації Гвінеї є розпочате нещодавно будівництво залізничної та портової інфраструктури для транспортування залізної руди. Це один із найбільш значущих будівельних мега-проєктів у Західній Африці. Його вартість 17 млрд дол. США, реалізацію здійснює консорціум компаній, включаючи гірничодобувного гіганта Rio Tinto. Масштаб проєкту передбачає будівництво 650-кілометрової залізниці в Гвінеї для полегшення відвантаження залізної руди. Залізнична лінія, що отримала

назву Трансгвінейська залізниця, з'єднає родовища залізної руди Сіманду з портом, який буде побудований на невеличкому прибережному острові Матаконг (Matakong) [6].

За припущенням консорціуму, величезні витрати на будівництво цієї інфраструктури для транспортування залізної руди повинні себе виправдати. Це пояснюється тим, що родовище Сіманду містить найбільші у світі невикористані запаси високоякісної залізної руди. За оцінками, запаси руди тут становлять близько 2 млрд тонн заліза, при тому вона буде дуже легкою для видобування. Концесія на розробку цього родовища була надана у листопаді 2019 р. [6].

Даний проект будівництва залізнично-портової інфраструктури повинен позитивно вплинути на економіку Гвінеї. Буде побудовано важливий транспортний коридор, створено тисячі робочих місць. Далі компанія Rio Tinto спільно з кількома іншими компаніями планує інвестувати 6,2 млрд дол. США у розвиток шахт, а також у модернізацію залізниці та порту [6]. Це стане основою для подальшого розвитку, і принесе користь народу Гвінеї для майбутніх поколінь.

Очікується, що інфраструктурний будівельний проект підсилить гірничодобувну промисловість Гвінеї. Завдяки цьому видобуток залізної руди дозволить революціонізувати її економіку, підсилить її конкурентоспроможність та забезпечить зростання прибутку.

Список використаних джерел

1. Брич В., Охота В. Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 212 с.

2. Горбаль Н., Хіндяк Р. Аналізування глобальної конкурентоспроможності країн Європейського Союзу. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та пробелми розвитку. Випуск 2, Номер 1, 2020. Стор. 87-96.

3. Global Competitiveness Report. WEF. Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery. Prepared by Schwab K., Zahidi S. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf.

4. IMD World Competitiveness Ranking. URL: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>.

5. Logistics Performance Index. Global Ranking. URL: <https://lpi.worldbank.org/international/global>.

6. Mairura Joel. Construction Commences on the Mega \$17 Billion Iron Ore Rail-and-Port Scheme in Guinea. Constructionreview. May 14, 2024. URL: <https://constructionreviewonline.com/construction-projects/construction-commences-on-the-mega-17-billion-iron-ore-rail-and-port-scheme-in-guinea/>.

Стеблюк Н.Ф. к.е.н., доцент

Норка А.А. студент

Університету митної справи та фінансів

МІЖНАРОДНА І НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ

Безпека – це багатовимірне поняття, яке стосується стану, в якому немає видимої загрози для виживання, і включає багато аспектів національних і міжнародних інтересів і цілей. На безпеку держави впливають її геополітичний статус, демографія, національні ресурси, оборонна та зовнішня політика, уявлення про зовнішні загрози, внутрішня безпека, що є результатом внутрішньої політики держави, а також національна мораль і сила волі захищати свої національні інтереси [1].

Національна безпека – це не лише збереження територіальної цілісності. Це захист національної держави,

включаючи її громадян, економіку та інституції, що розглядається як обов'язок уряду, забезпечення швидкої індустріалізації країни та розвиток єдиного, справедливого та технічного суспільства [2].

Спочатку задумана як захист від військового нападу, національна безпека тепер включає невійськові виміри, такі як безпека від тероризму, мінімізація злочинності, економічна безпека, енергетична безпека, екологічна безпека, продовольча безпека та кібербезпека. Крім того, ризики національній безпеці включають міжнародні загрози, такі як кіберзлочинці та насильницькі недержавні екстремісти; а також внутрішні загрози, спричинені викидами небезпечних матеріалів і стихійними лихами, скорочення запасів життєво важливих ресурсів, таких як нафта, і екологічний дисбаланс. Національна безпека не може бути забезпечена без здатності підтримувати національні економіки.

Уряди покладаються на ряд заходів, включаючи політичну, економічну, військову силу та дипломатичні засоби, щоб гарантувати безпеку національної держави. Вони також можуть діяти для створення умов безпеки на регіональному та міжнародному рівнях шляхом зменшення транснаціональних причин небезпеки, таких як зміна клімату, економічна нерівність, політичне відчуження та розповсюдження ядерної зброї.

Таблиця 1. Розвиток концепції національної безпеки

Етапи концепції	Ключові аспекти окремого етапу
1	2
Довестфальська концепція національної безпеки	Важливими були території, сільсько- господарські ресурси, власність членів громади. Загрозами поставали стихійні лиха, хвороби, конфлікти з іншими соціальними угрупованнями людей. Національні інтереси захищалися за допомогою мисливських угруповань та примітивної армії. Правовою нормою є загальне право.

Продовження таблиці 1

1	2
Вестфальська концепція національної безпеки	Головні аспекти: територіальна цілісність, суверенітет, національна економіка, розвиток міжнародних відносин. Загрозами поставали збройні конфлікти, політичні злочини, економічна криза, диверсії, порушення іноземних політичних інтересів. Захист національної безпеки відбувався завдяки армії, охоронній службі, судовій системі, дипломатичних органів, поліції тощо. Правовими нормами є національне законодавство.
Поствестфальська концепція національної безпеки	Головні аспекти: правова система, верховенство права, ресурси національної енергетики, інформаційні ресурси, якість життя, навколишнє середовище, національна ідентичність, права людини та свободи, міжнародне право. Серед загроз налічувались: стихійні лиха, технологічні небезпеки, невійськові загрози, захворювання, екологічні проблеми, бідність, економічні кризи тощо. Захист здійснювався завдяки державним та недержавним військовим і цивільним силам. Правовими нормами постають національне та міжнародне право, міжнародні суди, арбітражні органи тощо.

Джерело: складено автором на основі [3].

Поняття міжнародної безпеки як безпеки між державами було характерним для минулого століття. Загрози вже не виникають головним чином від держав. Вони походять від етнічних груп, злочинних угруповань, епідемій, пандемій, захворювань, тероризму, небезпечної харчової продукції, бідності, незадовільного економічного становища, перенаселення, від окремих держав, масових переселень біженців, забруднення та його наслідки, знищення природи та диверсифікація її ресурсів.

Важливу роль у забезпеченні міжнародної та національної безпеки відіграють правові норми та міжнародні організації, основною метою яких є формування стабільного

міжнародного співтовариства та забезпечення внутрішньої стабільності держав. Вони допомагають запобігати конфліктам, вирішувати спори та забезпечувати захист прав і свобод громадян.

Наприклад, укладена після Другої світової війни Угода про Організацію Об'єднаних Націй (ООН), метою якої є збереження міжнародного миру і безпеки, співробітництво в розв'язанні міжнародних конфліктів та захист прав людини; Прийнятий у 1968 році Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), метою укладання стало запобігання поширенню ядерної зброї та стимулювання ядерного роззброєння; Створена в 1975 році, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) займається питаннями безпеки та співробітництва в Європі через політичний діалог, місії миротворців тощо [3].

Таким чином, дослідження безпеки було розпочато з метою подолання або зменшення наслідків воєнних конфліктів. Внутрішні конфлікти продовжують впливати на різні країни, і це також послаблює міжнародну безпеку в цілому.

Список використаних джерел

1. Dr. Anand K. Singh. Concept of national security: an overview: article. 2015. URL: <https://www.jetir.org/papers/JETIR1701686.pdf>.
2. The basis of national security in international law: report. 2014. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/300347851.pdf>.
3. North Atlantic Treaty Organization: site. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/events_66529.htm.

Стеблюк Н.Ф. к.е.н., доцент
Пришедько В.О. студентка
Університету митної справи та фінансів

ІНВЕСТИЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ

У контексті цього дослідження розглянуто визначення та сутність глобалізації в цілому та її вплив на фінансовий сектор; позитивні та негативні наслідки фінансової глобалізації для інвестиційного середовища, звертаючи увагу на ключові аспекти, що впливають на економічний розвиток та фінансову стабільність.

Глобалізація – представляє собою процес, який відображає зростання взаємозалежності та інтеграції між країнами світу у різних сферах життя, насамперед, таких як економіка, культура, політика, технології тощо. У свою чергу цей процес призводить до тіснішого спілкування, обміну ідеями та розробками, товарів, послуг та капіталу між різними країнами світу та народами. Але варто пам'ятати, що глобалізація також може мати як позитивні, так і негативні наслідки, включаючи зростання економічного розвитку та доступ до нових можливостей, але також і соціальні проблеми, такі як нерівність, втрата робочих місць і втрата культурної ідентичності, що має неабияке значення на взаємодію та розвиток між країнами [1; 2].

Фінансова глобалізація, визначається як вільний рух капіталу, товарів та послуг через кордони, наділяє країни та підприємства новими можливостями, але й у той самий час ставить перед ними складні виклики. До процесу глобалізації у сфері фінансів відносяться різні аспекти, такі як міжнародний обмін валют, інвестиції, кредитування, торгівля цінними паперами тощо. Варто відзначити кілька основних

компонентів, які є невід'ємною частиною фінансової глобалізації (табл.1) [2,3].

Таблиця 1. Основні компоненти фінансової глобалізації

Компоненти фінансової глобалізації	Опис
Міжнародні потоки капіталу	Даний аспект відображає рух капіталу (грошових коштів та інвестиційних активів) між країнами. Це може бути як прямі інвестиції у виробництві та бізнесі, так і портфельні інвестиції у цінні папери та фінансові інструменти. Міжнародні потоки капіталу відображають зростання взаємозалежності та інтеграції фінансових ринків.
Трансграничні фінансові операції	Цей аспект описує будь-які фінансові операції, що відбуваються через кордони між різними країнами. Це можуть бути операції з купівлі-продажу акцій, облігацій, валютний обмін, міжнародні кредити, фінансові деривативи тощо.
Глобалізація фінансових послуг	Охоплює рух фінансових послуг через кордони, таких як банківські послуги, страхування, інвестиційні послуги тощо. Глобалізація цих послуг відбувається через розвиток технологій, які сприяють ефективнішому обміну інформацією та зростанню міжнародної конкуренції.

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 3].

Фінансова глобалізація, що характеризується вільним рухом капіталу, товарів та послуг через кордони, суттєво впливає на інвестиційне середовище в усьому світі. Тож варто зазначити, що цей процес має як позитивні, так і негативні наслідки, які важливо розуміти для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень та уникнення проблем. Наведено декілька ключових аспектів, які варто враховувати в умовах фінансової глобалізації (рис. 1).

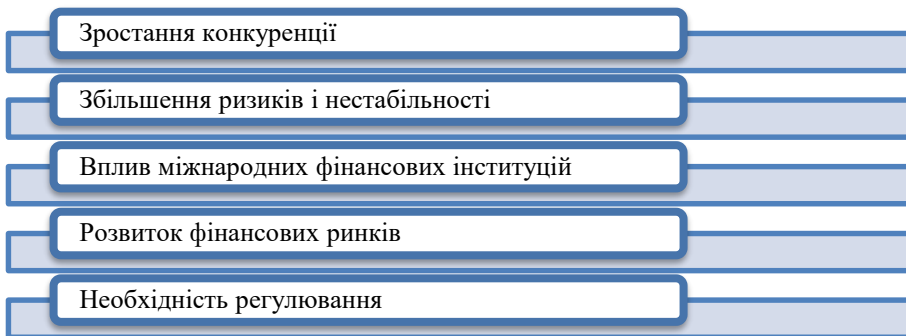

Рис. 1. Основні аспекти фінансової глобалізації у розвитку інвестиційного середовища

Джерело: [4; 5].

Говорячи про дані аспекти більш розгорнуто та детально, можна зазначити:

1. Зростання конкуренції. Фінансова глобалізація відкриває доступ до міжнародних ринків для інвесторів, що у свою чергу збільшує конкуренцію між різними країнами та підприємствами. Це може стимулювати країни до покращення свого інвестиційного клімату, щоб залучити більше капіталу.

2. Збільшення ризиків і нестабільності. Глобальні фінансові потоки можуть призвести до збільшення волатильності на фінансових ринках та посилення ризиків економічних криз. Країни повинні бути готові до управління такими ризиками та приймати відповідні заходи для зменшення впливу фінансових шоків.

3. Вплив міжнародних фінансових інституцій. Міжнародні фінансові інституції, такі як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, відіграють значну роль у формуванні інвестиційного середовища. Їх політика та рекомендації можуть мати великий вплив на економічні реформи та інвестиційну політику країн.

4. Розвиток фінансових ринків. Фінансова глобалізація може сприяти розвитку фінансових ринків у країнах, забезпечуючи більший доступ до капіталу для місцевих підприємств та допомагаючи їм здійснювати інвестиції в розвиток та розширення.

5. Необхідність регулювання. У зв'язку зі зростанням фінансових ризиків та нестабільності, країни повинні розвивати ефективне законодавство та систему регулювання, щоб забезпечити стабільність фінансової системи та захист інвесторів.

У цілому, фінансова глобалізація відкриває нові можливості для економічного розвитку, але вона також ставить перед країнами виклики, які потребують уважного управління та координації на міжнародному рівні. Інвестиційне середовище в умовах фінансової глобалізації має як переваги, так і недоліки (рис. 2).

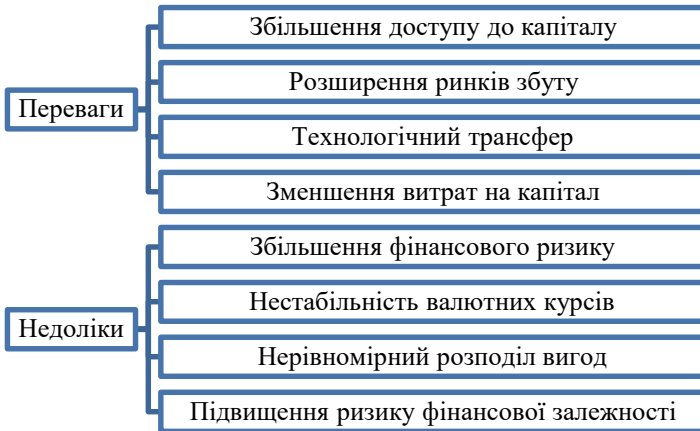

Рис. 2. Головні недоліки та переваги впливу фінансової глобалізації на інвестиційне середовище
Джерело: [6;7].

Серед основних переваг варто виокремити:

–збільшення доступу до капіталу: фінансова глобалізація відкриває доступ до міжнародного капіталу для

країн та підприємств, що дозволяє їм здійснювати інвестиції в нові проекти та розвивати економіку;

–розширення ринків збуту: міжнародна експансія дозволяє підприємствам збільшувати свої ринки збуту та знаходити нових клієнтів у різних країнах;

–технологічний трансфер: глобалізація допомагає в передачі технологій та інновацій між країнами, що сприяє розвитку та модернізації економік;

–зменшення витрат на капітал: конкуренція на міжнародних ринках може сприяти зниженню витрат на капітал та підвищенню ефективності виробництва.

Що стосується недоліків, то головними серед них є:

–збільшення фінансового ризику: міжнародні фінансові кризи можуть виникнути через зростання фінансових потоків та взаємозв'язків між ринками, що може призвести до загострення економічних проблем у багатьох країнах;

–нестабільність валютних курсів: фінансова глобалізація може призвести до значних коливань на валютних ринках, що ускладнює планування та управління для багатьох підприємств та країн;

– нерівномірний розподіл переваг: великі міжнародні корпорації можуть мати переваги від фінансової глобалізації, в той час як менші підприємства та країни можуть стикатися з викликами, пов'язаними з конкуренцією та доступом до капіталу;

–підвищення ризику фінансової залежності: залежність від зовнішнього капіталу може зробити країни та підприємства більш вразливими до зовнішніх шоків та криз.

У світі фінансової глобалізації, де країни та підприємства стикаються зі значними викликами та можливостями, розуміння як переваг, так і недоліків є ключовим для ефективного управління інвестиціями. Фінансова глобалізація відкриває нові можливості для економічного зростання через збільшення доступу до

капіталу та розширення ринків, вона також створює ризики, пов'язані зі збільшенням фінансової нестабільності та нерівномірним розподілом переваг. Тому важливо, щоб країни розробляли ефективні стратегії регулювання та управління, щоб забезпечити стабільність та стійкий розвиток в інвестиційній сфері в умовах глобалізації.

Список використаних джерел

1. Мамотенко Д.Ю. Глобалізація міжнародних фінансових ринків. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2009. Вип. 39. С. 229-237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2009_39_22.
2. Hasan Ceyda. Impact of Globalisation on Financial Markets. Near East University Docs. 2018. URL: <http://docs.neu.edu.tr/library/6681216377.pdf>.
3. Giovanni Scarano. Financial Globalization Effects on Investment Decisions and Financialization of Big Corporations. Dipartimento di Economia Università degli studi Roma Tre, 2020.
4. Hall M. How Globalization Impacts International Investments and Economies. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/022615/what-effect-has-globalization-had-international-investments.asp#:~:text=Globalization%20has%20resulted%20in%20greater,a%20greater%20distance%20than%20before>.
5. The effects of globalization on economic development - ResearchFDI. URL: <https://researchfdi.com/resources/articles/the-effects-of-globalization-on-economic-development/>.
6. Любохинець Л.С. Лабунець О.О. Світові фінансові ринки в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 40-45. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/7.pdf.
7. Довгалюк В.В. Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку, *Ефективна економіка*, Вип.7 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5081>.

Урбан О.А. к.е.н., доцент
Гулюк В.Р. ст. гр. МЕВ-11
Луцький національний технічний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Забезпечити людей повноцінним, рівнозначним такому, яке вони мали у довоєнний період, житлом у Найкоротші строки вкрай складно. Тому з метою вирішення житлового питання у більш стислий термін Кабінет Міністрів України прийняв постанову від 29 квітня 2022 р. №495 «Про деякі заходи з формування Фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб». Постановою визначено, що фонд житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО, формують Сільські, селищні, міські ради або уповноважені ними органи шляхом:

- викупу (придбання) житла;
- будівництва нового житла;
- реконструкції наявних будинків і гуртожитків, а також переобладнання нежитлових приміщень у житлові;
- передачі житла в комунальну або державну власність;
- капітального ремонту об'єктів житлового фонду, зокрема об'єктів соціального призначення.

До фонду можуть бути включені тільки вільні житлові приміщення. ВПО та членам їхніх сімей безоплатно надається житлове приміщення з фонду за місцем фактичного Проживання/перебування в межах території уповноважених органів з розрахунку не менше 6 м² на кожну особу на строк до одного року з можливістю продовження на наступний строк, якщо у їхньому Статусі не сталося змін та якщо вони не набули іншого місця проживання. Таке житло не підлягатиме приватизації, обміну та поділу, передачі у піднайм, використанню для вселення інших осіб.

Викуп, будівництво житла з метою передачі для тимчасового проживання ВПО здійснюють:

- Держмолодьжитло (також здійснює контроль за дотриманням вимог Порядку уповноваженими Органами);
- сільські, селищні, міські ради чи уповноважені ними органи.

Обов'язкові умови для викупу/будівництва такого житла:

1. Вартість придбання/будівництва 1 м² загальної площі житла (з урахуванням усіх обов'язкових платежів, що сплачує покупець при придбанні житла) не повинна перевищувати граничну вартість, опосередковану вартість спорудження житла за регіонами України, визначену Мінрегіоном та збільшену для:

- міст – обласних центрів, міст обласного значення з населенням понад 300 тис осіб та населених Пунктів, які розташовані в районах, прилеглих до меж міст – обласних центрів – у 1,75 раза;
- інших населених пунктів – у 1,5 рази.

2. Житло має бути прийняте в експлуатацію, призначене та придатне для постійного проживання. Мають бути виконані всі передбачені проектною документацією роботи згідно з будівельними нормами, стандартами і правилами, а також всі оздоблювальні роботи, необхідні для забезпечення постійного проживання в такому житлі для того щоб отримати житло необхідно стати на облік та надати необхідні документи.

Для взяття на облік необхідно подати наступні документи:

- заяву (може звернутися один представник сім'ї у разі наявності повноважень за письмовою довіреністю від інших повнолітніх членів родини);
- копії документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України;

- копію довідки ВПО про взяття на облік;
- копії документів, виданих органами державної реєстрації актів цивільного стану або судом, що Підтверджують родинні стосунки заявника та всіх членів його сім'ї (свідоцтво про народження, Свідоцтво про шлюб, посвідчення опікуна або піклувальника тощо);
- копію реєстраційного номера облікової картки платника податків (не надають фізичні особи, які відмовилися від отримання через релігійні переконання і мають відмітку в паспорті громадянина України);
- копії документів, що підтверджують підстави пріоритетності в наданні житлових приміщень з фонду.

Факт знищення або пошкодження житла, що призвело до неможливості його використання за призначенням, підтверджується особистою заявою заявника та членів його сім'ї.

Державні ініціативи, що пропонують тимчасове житло

ВПО «ПРИХИСТОК» – допомагає знайти тимчасове житло або надати помешкання для ВПО.

«ДОПОМАГАЙ» – допоможе знайти тимчасове житло або надати помешкання для ВПО.

«ТАМ, ДЕ ВАС ЧЕКАЮТЬ» – спільна ініціатива Офісу Президента України та «Укрзалізниці». На сайті ініціативи можна знайти житло та отримати гуманітарну допомогу в межах усієї країни. На вокзалах Києва, Харкова, Одеси, Запоріжжя та Лозової працівники «Укрзалізниці» реєструють у системі громадян, які евакуюються, і допомагають із поселенням.

КОНТАКТ-ЦЕНТРИ З ПИТАНЬ РОЗМІЩЕННЯ ТИМЧАСОВО ЕВАКУЙОВАНИХ – діють у 14 регіонах: Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька області.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.10.2023).

2. Забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб. URL: https://minre.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/7_rozd.pdf (дата звернення: 12.10.2023).

Виноградов С.А.
ТОВ «Неоком XXI»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИДАТКАМИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОСТКРИЗОВОГО ПЕРІОДУ

Різде погіршення безпекового середовища ставить державні фінанси у ситуацію постійної нестачі ресурсів. Проблема полягає не лише в тому, що видатки зростають, а доходи скорочуються. Виникає більш складне завдання – забезпечити здатність держави виконувати ключові функції за умов, коли економічна база істотно звужена, а потреби суспільства зростають.

При цьому управління доходами набуває іншого змісту. Йдеться не стільки про максимізацію надходжень, скільки про збереження економічного потенціалу, який ці надходження формує. Надмірне посилення податкового навантаження може поглибити спад та зменшити майбутні доходи. Тому держава вимушена балансувати між фіскальною необхідністю та підтримкою економічної активності. Паралельно зростає роль альтернативних джерел фінансування, зокрема міжнародної підтримки та боргових інструментів.

У сфері видатків відбувається концентрація ресурсів на обмеженому колі завдань. Частина програм, спрямованих на розвиток, відходить на другий план, оскільки пріоритет отримують напрями, без яких функціонування держави стає неможливим. Така перебудова структури бюджету означає зміну критеріїв прийняття рішень: першочерговим стає не довгостроковий економічний ефект, а невідкладність і критичність витрат.

Ці процеси впливають і на організацію бюджетного процесу. Зменшується передбачуваність параметрів бюджету, посилюється централізація рішень, скорочується горизонт планування. Водночас підвищуються вимоги до оперативного контролю за використанням коштів, адже помилки в умовах ресурсних обмежень мають значно більшу ціну.

Подальший етап розвитку пов'язаний із переходом від режиму екстреної мобілізації до відновлення економічної спроможності. Це передбачає поступове відновлення внутрішньої дохідної бази, перегляд структури видатків у бік інвестицій у виробництво, інфраструктуру та людський капітал. Разом із тим необхідність обслуговування накопичених боргових зобов'язань та підтримання макрофінансової стабільності зберігає високі вимоги до бюджетної дисципліни.

Таким чином, зміна підходів до управління доходами та видатками має комплексний характер. Вона охоплює не лише перерозподіл бюджетних ресурсів, а й трансформацію принципів формування фінансової політики. Йдеться про пошук балансу між поточними безпековими потребами, соціальною підтримкою та створенням основ для економічного відновлення.

Для виявлення системності цих змін доцільно перейти від описового аналізу до структурованого порівняння функціональних параметрів бюджетної системи. Цей підхід дозволяє оцінити не лише зміну обсягів доходів і видатків, а й

еволюцію їх економічного призначення, джерел формування та інституційних обмежень. У цьому контексті трансформацію управління державними фінансами доцільно розглядати за такими ключовими параметрами: функціональна роль доходів, структура джерел фінансування, пріоритетність видатків, характер бюджетного дефіциту та горизонт планування. Узагальнення зазначених характеристик подано в таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика трансформації управління доходами та видатками держави

Параметр	Стабільний період	Період безпекового шоку	Посткризовий етап
Функціональне призначення доходів	Формування ресурсної бази для розвитку та соціальних програм	Мобілізація ресурсів для забезпечення базових функцій держави	Відновлення внутрішнього фіскального потенціалу
Структура джерел фінансування	Переважаючі внутрішні податкових надходжень	Зростання ролі зовнішніх ресурсів та запозичень	Поступове зміцнення внутрішніх доходів при збереженні міжнародної підтримки
Пріоритети видаткової політики	Економічне зростання, інвестиції, соціальні стандарти	Концентрація на безпеці та соціальній стабільності	Поєднання витрат на безпеку з фінансуванням відбудови
Характер бюджетного дефіциту	Керований у межах фіскальних орієнтирів	Суттєве розширення, залежність від запозичень	Поступова фіскальна консолідація
Горизонт бюджетного планування	Середньо- та довгостроковий	Переважно короткостроковий	Відновлення середньострокового планування
Критерій оцінки ефективності видатків	Результативність та мультиплікативний ефект	Критичність та невідкладність фінансування	Поєднання результативності та фіскальної стійкості

Джерело: [1; 2; 3].

Подане порівняння свідчить, що трансформація бюджетної політики має чітко виражений фазовий характер. У період різкого зростання безпекових ризиків бюджет виконує передусім стабілізаційну функцію – його основним призначенням стає забезпечення безперервності державних функцій і підтримання базової соціально-економічної стійкості. На етапі відновлення відбувається поступове повернення інвестиційної та розвиткової ролі бюджету, однак це здійснюється в умовах обмежених фінансових ресурсів і зростаючого боргового навантаження, що суттєво звужує простір для маневру.

Разом із тим така трансформація супроводжується формуванням нових фіскальних дисбалансів. Насамперед поглиблюється розрив між обсягом поточних зобов'язань держави та її внутрішнім дохідним потенціалом. Додатково посилюється залежність бюджетної системи від зовнішніх джерел фінансування. Це об'єктивно зменшує автономність національної фіскальної політики. Паралельно концентрація ресурсів на безпекових напрямках обмежує можливості повноцінного фінансування інвестиційних програм, що створює ризик уповільнення економічного відновлення.

Ключовим завданням бюджетної політики стає не лише забезпечення виконання поточних зобов'язань, а формування передумов для повернення до стійкої моделі функціонування державних фінансів. Це передбачає відновлення внутрішньої податкової бази без посилення надмірного фіскального тиску на економіку, поступову оптимізацію структури видатків із розширенням інвестиційної складової та системний контроль за параметрами бюджетного дефіциту і боргового навантаження у середньостроковій перспективі.

Водночас посткризовий етап не означає механічного відновлення попередньої моделі бюджетного управління. Зміна структури економіки, збереження підвищених безпекових потреб і накопичені боргові зобов'язання

формують нові рамкові умови для фіскальної політики. У цих умовах державні фінанси функціонують у режимі жорсткіших ресурсних обмежень, що потребує більшої обґрунтованості рішень і чіткої пріоритезації видатків.

Таким чином, сучасна бюджетна політика формується під впливом подвійного обмеження: необхідності фінансування безпекових потреб та забезпечення довгострокової фінансової стійкості. Саме поєднання цих чинників визначає зміст і напрям трансформації управління доходами та видатками держави.

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г. Фіскальна політика України як чинник сталого розвитку територій в умовах воєнного стану. *Економічні горизонти*. 2023. № 3 (25). С. 57–67.

2. Буй Т. Г., Прімерова О. К. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. Т. 8. Вип. 1. С.17–24.

3. Ватаманюк-Зелінська У. З., Пріцак Я. М., Зелінський М.-П.Б. Особливості формування та виконання державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2023. № 185. С. 26–31.

Гуменюк Є. аспірант

Університет митної справи та фінансів

РОЛЬ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Продовольче забезпечення (ПЗ) виступає базовим елементом економічної безпеки (ЕБ) держави (особливо в умовах трансформації глобальної економіки, посилення геополітичної нестабільності). У 2021–2025 рр. саме аграрний сектор виступав одним із визначальних чинників

макрофінансової стабільності України, а також забезпечення валютних надходжень, підтримання зайнятості та соціальної рівноваги. Продовольча безпека (ПБ) в сучасних умовах господарювання є певною гарантією фізичної наявності продовольства, а також інтегрованою системою виробничих, фінансових, логістичних та соціальних механізмів, що формують стійкість національної економіки.

Окремі аспекти вивчення питань ПБ є вкрай важливими в сучасних умовах господарювання. При цьому ЕБ держави на макрорівні є складовою національної та чітко пов'язана із соціальною функцією тієї чи іншої країни. Питання ПБ посилюються в умовах російсько-української війни, а її забезпечення виступає складовою у системі заходів щодо реалізації вищезазначеної функції держави. Нагальним завданням є вирішення питань забезпечення ПБ у контексті належного її рівня. Над цими питаннями на сьогодні працюють багато українських та зарубіжних науковців. Слід відмітити, що національна економіка має ряд виробничих, локальних проблем у забезпеченні ПБ.

ПБ слід розглядати у якості багатокомпонентної категорії. Також слід звернути увагу на багатоетапність розвитку ПЗ загалом. Наукова спільнота наголошує на важливості посилення стійкості продовольчих систем. Сучасні наукові дослідження переважно трактують у системному контексті розвиток продовольчих систем, ПБ, продовольчу стійкість тощо. На відповідний характер трактування вплинув ряд чинників, які відбулись за останні роки у світі.

Отже, трактування ПЗ можливе на основі ряду теоретичних підходів, на рівнях (макро-, мікро-, мезо-), у контексті функціональних вимірів. При цьому слід врахувати аспекти формування ПЗ саме в сучасних умовах господарювання.

Систематизуючи наявні підходи, ПЗ можна трактувати як ряд процесів (соціально-економічного, екологічного

характеру), які забезпечують продукти харчування (з позицій наявності, доступності, споживання тощо).

Міжнародні організації у звітах виділяють структурні складові ПЗ.

ПЗ має бути динамічним, системним. Наукова думка виділяє структурні компоненти ПЗ (виробнича, ресурсна, інфраструктурно-логістична, ринково-економічна, соціальна, інституційно-регуляторна тощо). Ці компоненти впливають один на одного, тісно корелюють між собою. Окремі компоненти формують потенціал ПЗ, інші відповідають за розподілення продуктів харчування, за потреби населення. Одна з компонент ПЗ безпосередньо відповідає за координацію усіх процесів, забезпечення відповідності стандартам. Соціальний компонент механізмів ПЗ реалізується через програми продовольчої допомоги тощо.

Нагальною виступає можливість комплексної оцінки ефективності ПЗ. Поряд із цим важливо ідентифікувати проблемні аспекти та розробляти напрями посилення стійкості системи ПЗ загалом. Слід врахувати, що ПЗ являє собою інтегровану структуру. Вона забезпечує окремі елементи (виробництво, переробку, розподіл, споживання). Поряд із цим виділяють функції ПЗ (соціально-економічна, безпекова, інноваційна, стабілізаційна тощо).

Механізми ПЗ повинні охоплювати економічні стимули, інституційні трансформації, логістичну модернізацію та соціальні інструменти підтримки. Подальше формування ефективних механізмів ПЗ має базуватися на стратегічному плануванні, модернізації логістики, розвитку переробки, цифровізації моніторингу та інтеграції до ЄС як ключової умови зміцнення ЕБ держави.

Усе вищезазначене дає змогу узагальнено викласти зміст ПЗ, враховуючи насамперед його функціональне призначення.

Демченко Д.А. аспірант

Університет митної справи та фінансів

ГОСТИННІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР РОЗВИТКУ СЕРВІСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Гостинність є важливим феноменом сучасного суспільного життя, її роль з часом збільшується насамперед через розвиток науково-технічного прогресу, зростання обсягів та урізноманітнення потоків туристичних подорожей, підвищення вимог споживачів до якості послуг та товарів тощо. Об'єктивно поняття «гостинність» передбачає два виміри тлумачення: по-перше, як характеристику різних суб'єктів підприємництва, що приймають гостей; по-друге, як сферу господарської діяльності та напрям бізнесу, що спеціалізується на наданні різноманітних послуг гостям-споживачам та становить основу індустрії гостинності.

Гостинність як сфера економіки та вид бізнесу у свою чергу становить ядро сервісної галузі, і хоча окремі науковці наголошують на неможливості окреслення конкретної межі саме індустрії гостинності [1], на практиці у більшості випадків до неї прийнято відносити чотири сектори сфери обслуговування: гастрономія (сектор громадського харчування та напоїв); готельна індустрія (сектор розміщення); подорожі та туризм (туристичний сектор); дозвілля та відпочинок (сектор розваг, видовищ та оздоровлення) [2]. На наш погляд, якщо розглядати гостинність як властивість бізнесу та фактор розвитку і забезпечення конкурентоспроможності підприємства, то об'єктивно можна простежити наявність даної риси на будь-яких видах підприємств та закладів сфери послуг, але її вагомість та важливість для забезпечення бізнесового успіху на кожному з них є різною. Це дозволяє виділити декілька груп сервісних підприємств за значимістю фактору гостинності у їх розвитку.

До закладів, підприємств та установ із найвищим значенням гостинності у їх розвитку, де даний феномен є найголовнішим та найважливішим чинником забезпечення їх конкурентоздатності та загалом бізнесового успіху, з нашої точки зору, варто віднести підприємства туроператорського та турагентського сектору, що створюють та реалізують туристичні продукти, а також заклади обслуговування, які передбачають отримання споживачами певного спектру послуг за межами свого звичного середовища, тобто в районах, де споживачів можна назвати «гостями» таких територій (так само як і «туристами», на противагу місцевим мешканцям). Саме такі підприємства та заклади проявом своєї гостинності формують уявлення споживачів не лише про наданий у цьому закладі сервіс, а і загалом про регіон та місцевість, яку вони відвідують. Тому, поряд з туроператорами та турагентствами, сюди слід віднести і «підприємства-дестинації», що обслуговують здебільшого туристів – відвідувачів-гостей з віддалених регіонів та країн, – готелі та інші підприємства розміщення, а також заклади харчування, оздоровлення й лікування, розваг та видовищ, екскурсій, походів, що формують значні туристичні потоки.

До суб'єктів підприємництва з високим рівнем гостинності як чинника їх розвитку можна віднести аналогічні за профілем, але відмінні від попередніх за «віддаленістю клієнтури», тобто такі заклади, що обслуговують здебільшого місцевих жителів та населення прилеглих районів. Імідж та репутація таких підприємств залежить головним чином від прояву рис гостинності їхнього персоналу та середовища – люб'язності та доброзичливості, щирості, привабливості зовнішнього вигляду, естетичності гостьового простору тощо. У цьому випадку їх вплив на регіональний туристичний імідж є незначним.

Підприємства та установи із середнім та незначним рівнем важливості фактору гостинності у їх конкурентному

розвитку охоплюють основну частину сфери послуг, що орієнтована головним чином лише на місцевих мешканців, – побутове, банківське обслуговування, роздрібна торгівля тощо. Для таких закладів ключовим фактором успіху є результат виконання замовлень клієнтів, а ввічливість персоналу та дизайн оформлення приміщень для надання послуг відіграють при цьому другорядну роль. До цієї групи також можна віднести і установи освіти, медицини, страхування, забезпечення правопорядку і т. ін.

В цілому, в ідеалі гостинність є важливим індикатором розвитку будь-яких підприємств сфери послуг, показником якості та результативності їх діяльності, що демонструє загальний рівень розвитку культури в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Демчук Л.І., Тарасюк Г.М., Каленська В.П. Індустрія гостинності: до визначення поняття. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3819/3739>

2. Індустрія гостинності: основні сектори, їх розвиток та інтеграція у сучасному світі. URL : <https://rational.bmservice.ua/news/transformacziya-gostynnosti-golovni-akczenty-dlya-zaluchennya-kliiyentiv/>

Жидик А.І. докторант

Товт Ю.М. докторант

Університет митної справи та фінансів

ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В останні десятиліття значно загострилися глобальні екологічні проблеми. Це відбувалося на фоні стрімкого зростання чисельності населення Землі. При цьому

економічний прогрес супроводжувався дисбалансом між зростанням добробуту і справедливістю його розподілу, що загостило проблеми бідності та нерівності. Тому виникла концепція сталого розвитку (КСР), а перехід до сталості став центральним завданням міжнародної спільноти. КСР передбачає збалансований соціально-економічний розвиток з урахуванням природних обмежень і необхідності охорони довкілля [1; 2].

На початку ХХІ ст. перед людством постає необхідність докорінно змінити економічну модель відповідно до глобальних екологічних викликів. Враховуючи їхній характер, перехід до сталості повинен охопити всі країни світу, незважаючи на відмінності в суспільно-політичних системах і рівнях соціального та економічного розвитку. Це формує комплекс дослідницьких завдань, зокрема щодо формування ефективної міжнародної політики [2; 3].

Упродовж ХХ ст. у різних країнах світу з'явилася екологічна політика, значущість якої постійно зростає. На початку ХХІ ст. вона стає значно ширшою за спектром завдань і напрямів, охоплюючи всі аспекти сталого розвитку. Цей процес виходить на глобальний рівень, де виникає феномен міжнародної політики сталого розвитку. Вона є сферою міжнародних відносин (насамперед між державами) щодо формування правових умов, створення системи регулювання та розроблення спільних заходів для переходу до сталого розвитку. Така міжнародна політика передбачає цілеспрямовану діяльність із мобілізації зусиль задля сталості, що базується на комплексі відповідних принципів, цінностей, інтересів, норм безпеки, стандартів і правил співіснування [1; 2; 3; 4].

Основами міжнародної політики у сфері сталого розвитку є: 1) комплекс цілей, поставлених міжнародною спільнотою (насамперед Цілі сталого розвитку, які формують сучасний порядок денний для всіх держав); 2) базові принципи

(інтегрованість, справедливість, загальність, превентивність, партнерство, колективна відповідальність тощо); 3) нормативна база та відповідні інституціональні механізми реалізації правових рамок (міжнародні угоди, договори, конвенції, програмні документи ООН, механізми координації національних стратегій, глобальні стандарти розвитку тощо); 4) система глобального моніторингу (глобальні індикатори, національні огляди, статистичні бази, експертні дослідження, аналітичні публікації, наукові дослідження, міжнародні рейтинги); 5) міжнародні заходи (програми, проекти); 6) механізми фінансування заходів на умовах спільної участі, прозорості та підзвітності (програми, міжнародні фонди). Головними суб'єктами міжнародної політики у сфері сталого розвитку є держави, однак стрімко зростає роль міжнародних організацій – не тільки політичних та економічних, а й спеціалізованих, діяльність яких спрямована на підтримку переходу до сталості. При цьому дедалі ширшу роль відіграють національні центри, організації та спільноти, які беруть участь у формуванні й реалізації відповідної політики [1; 2; 3; 4]. Особливим випадком реалізації міжнародної політики сталого розвитку є ЄС, який є одним із глобальних лідерів у цій сфері, формуючи нову модель суспільної організації та економіки. В основі такої політики лежать: стратегія «Європейський зелений курс»; інтеграція Цілей сталого розвитку в усі напрями діяльності; значне фінансування заходів щодо «зеленого» переходу. Цьому сприяють цифрові трансформації та програми технологічної модернізації і перебудови промисловості, енергетики, транспорту. Також ЄС проводить активну зовнішню політику, зокрема щодо поширення та виконання комплексу екологічних і соціальних стандартів серед своїх партнерів [3; 4; 5].

Ключовими проблемами реалізації міжнародної політики у сфері сталого розвитку є:

1) геополітичне суперництво і фрагментація інтересів найбільш потужних держав світу (насамперед КНР та США);

2) слабкість міжнародних інститутів у сфері сталого розвитку та механізмів контролю;

3) складність досягнення екологічного консенсусу з огляду на економічні проблеми країн, особливо враховуючи різні рівні їхнього розвитку;

4) дефіцит інвестицій;

5) значна інерція, низька правова дисципліна та повільність переходу багатьох країн до нових економічних моделей через внутрішні проблеми й відсутність політичної волі;

6) технологічні розриви між країнами;

7) складність поширення нових екологічно чистих технологій тощо [3; 4; 5].

Як доводить світовий досвід, перехід до сталості може дати потужний імпульс соціально-економічній і технологічній модернізації, зумовити тривале економічне зростання. Однак для цього потрібна ефективна політика на національному рівні та активність урядів із відповідною наступністю протягом наступних десятиліть. Звичайно, міжнародна політика не може сформуватися без реальної участі всіх країн. Однак тут важливою є роль країн-лідерів, які повинні діяти як «локомотиви» для всієї міжнародної спільноти. На наш погляд, таку роль сьогодні відіграє ЄС, який прагне прокласти шлях до сталості для всього світу і намагається встановити порозуміння між різними сторонами. Тому Україна повинна ширше долучатися до стратегічного курсу та європейської політики у сфері сталого розвитку [3; 4; 5].

Список використаних джерел

1. The Club of Rome. URL: <https://www.clubofrome.org>.
2. Make the SDGS a reality. United Nations URL: <https://sdgs.un.org>.
3. European Union. URL: <https://european-union.europa.eu>.
4. European Commission. URL: <https://commission.europa.eu>.
5. European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu>.

Іванцов С.В. докторант

Університет митної справи та фінансів

ПІДТРИМКА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ З БОКУ ЄС

Розвиток цифрової економіки (ЦЕ) є одним із мегатрендів сучасної соціально-економічної трансформації, який багато в чому визначає модель майбутньої економіки та суспільний прогрес. Велику увагу цьому приділяє ЄС. Він реалізує стратегію «Цифрового компаса», розраховану до 2030 року, і проводить у цьому контексті політику «Цифрового десятиліття», всіляко підтримуючи цифрові трансформації в усіх сферах. Сприяння цифровим трансформаціям включає дві сторони: перша передбачає підтримку прогресу та дифузії цифрових технологій, створення необхідної цифрової інфраструктури та підвищення рівня цифрових навичок населення; друга передбачає всіляке стимулювання практичного використання цифрових технологій населенням, державними органами («цифрова держава», «цифровий уряд») та підприємствами всіх видів і секторів. З точки зору побудови ЦЕ останнє має вирішальне значення для того, щоб цифровізація призвела до зростання та конкурентоспроможності економіки.

З точки зору стратегічного цифрового переходу ЄС цифровізація бізнес-економіки має першочергове значення. Вона підвищує стійкість бізнесу до економічних шоків; наприклад, вона допомогла європейським компаніям швидко адаптуватися до потрясінь, викликаних кризою COVID-19 та війною в Україні, знайти ефективніші способи роботи. Компанії, які швидко цифровізуються, як правило, загалом працюють краще, вони є більш інноваційними та продуктивними [1; 2].

Основними напрямками використання цифрових технологій бізнесом є: 1) автоматизація процесів, що охоплює

виробництво, логістику, управління; 2) цифровізація та інтелектуалізація технологічних процесів, роботизація, адитивні технології; 3) аналіз даних та підтримка прийняття рішень; 4) цифровізація маркетингу; 5) комунікації з партнерами та клієнтами; 6) підвищення рівня безпеки в усіх аспектах, зокрема кібербезпеки. Кожен із цих напрямів передбачає цифрові інновації, у тому числі радикальні, глибокі, що заміщують старі моделі. В останні роки бізнес починає ширше застосовувати штучний інтелект (ШІ), який впроваджується в широкий спектр процесів, охоплюючи виробництво, аналітику, фінанси, продажі, логістику, бухгалтерію, управління тощо. Також розширюється використання хмарних технологій, які розширюють можливості управління даними. Це справляє комплексний вплив на всі аспекти економічної діяльності, створює значні переваги, а також супроводжується певними проблемами. Передові цифрові технології дозволяють фірмам виробляти продукцію більш капіталомістким способом, більше покладаючись на спеціалізоване обладнання та програмне забезпечення і менше – на робочу силу [1; 2; 3].

Активне впровадження цифрових технологій вимагає від європейських підприємств насамперед: значних додаткових інвестицій у впровадження, безпеку тощо; створення нових стратегічних компетенцій; залучення нових фахівців і перенавчання практично всіх категорій співробітників; зміни корпоративної культури; дотримання жорсткого регулювання (цифрового законодавства ЄС, технічних стандартів, вимог безпеки, захисту персональних даних тощо). Це є досить складним процесом змін, який може спричинити спад. Тому ЄС створює стимули для цифрових трансформацій, особливо для бізнесу. При цьому ЄС прагне досягти правильного балансу між перевагами цифрових технологій, їхнім позитивним впливом на економіку, з одного боку, та збереженням робочих місць із гідною оплатою праці – з

іншого. ЄС також прагне до створення довгострокових умов для масштабних цифрових трансформацій у всіх галузях економіки, а також до швидкого поширення переваг цифровізації [2; 3; 4].

Підтримка бізнесу у плані використання цифрових технологій з боку ЄС набула системного характеру і головним чином спрямована на створення необхідної інфраструктури та навичок, перенавчання співробітників, стимулювання масштабних інвестицій. Основними заходами підтримки в політиці ЄС є: 1) фінансові програми (насамперед «Цифрова Європа») та гранти від Європейської інноваційної ради, Європейського інвестиційного банку, а також через спеціальний механізм STER, спрямований на підтримку інвестицій у критично важливі технології; 2) мережа європейських цифрових інноваційних хабів (EDIH), які функціонують як «єдине вікно» для приватного бізнесу, надають різні послуги, безкоштовний аудит, доступ до лабораторій, навчання; 3) регуляторні «пісочниці» та підтримка, щоб компанії могли відпрацювати нові моделі до їхнього впровадження в практику; 4) доступ до галузевих просторів даних (Common European Data Spaces), що забезпечує доступ до величезних масивів знеособлених даних для навчання нейромереж. При цьому ЄС підтримує цифрові трансформації в межах інноваційної політики, також надаючи бізнесу гранти. Окремо приділяється увага підтримці бізнесу в цифровому секторі. Компанії ЄС, що працюють у цьому секторі або галузях, де цифрові трансформації є найбільш інтенсивними, як правило, впроваджують більше цифрових технологій. Підприємства, що впроваджують цифрові технології, зазвичай є продуктивнішими, зростають швидше і з більшою ймовірністю інвестують у навчання співробітників та використовують стратегічні системи моніторингу. Окремо ЄС підтримує використання цифрових технологій малим та середнім бізнесом. Ця підтримка, наприклад, включає:

ваучерну систему; відшкодування витрат на реєстрацію патентів; консультативну підтримку; каскадне фінансування (систему «малих грантів»); доступ до цифрової інфраструктури та комп'ютерних потужностей [2; 3; 4].

Список використаних джерел

1. European Commission. *European Commission*. URL: <https://ec.europa.eu>.
2. Europe's Digital Decade: digital targets for 2030. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en.
3. Shaping Europe's digital future. *European Commission*. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en>.
4. Müller, M., Kettemann, M.C. European Approaches to the Regulation of Digital Technologies. In: Werthner, H., et al. Introduction to Digital Humanism. Springer, Cham., 2024. P. 623–637.

Кіях Р.Б.

ТОВ «Вест Хім К»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ГНУЧКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИНАМІЧНИХ ЗМІН СЕРЕДОВИЩА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Забезпечення стратегічної гнучкості підприємства є необхідною умовою збереження його життєздатності та конкурентних переваг. Стратегічна гнучкість розглядається при цьому як здатність суб'єкта господарювання до швидкої та ефективної адаптації своїх цілей, ресурсів та процесів у відповідь на непередбачувані зовнішні виклики. Середовище господарювання сьогодні характеризується високим рівнем волатильності, що робить традиційні жорсткі стратегії

малоефективними. Стратегічна гнучкість виступає результатом цілеспрямованої розбудови внутрішнього потенціалу організації, що базується на поєднанні ресурсної мобільності та координаційних спроможностей менеджменту швидко перерозподіляти активи між різними напрямками діяльності. Ключовим аспектом забезпечення такої гнучкості є формування адаптивної організаційної структури, яка здатна оперативно реагувати на сигнали зовнішнього ринку. Жорсткі ієрархічні системи часто стають бар'єром для інноваційних змін через бюрократизацію процесів прийняття рішень. Натомість розвиток горизонтальних зв'язків та делегування повноважень дозволяють підвищити швидкість реакції на рівні окремих підрозділів. Важливим чинником є також когнітивна гнучкість керівництва, що передбачає готовність до перегляду застарілих бізнес-моделей та відмову від неефективних стратегій. Невизначеність середовища вимагає від менеджерів здатності бачити можливості там, де інші вбачають лише загрози.

Ресурсна складова стратегічної гнучкості передбачає наявність надлишкових або багатофункціональних активів, які можуть бути використані в різних сценаріях розвитку. Фінансова стійкість та доступ до ліквідних ресурсів створюють необхідний резерв для здійснення маневрів у критичні моменти. Диверсифікація діяльності підприємства також виступає потужним інструментом гнучкості, оскільки дозволяє компенсувати втрати в одній сфері за рахунок успіхів у іншій. Підтримка гнучкості потребує певних інвестицій у створення резервів, проте ці витрати є виправданими з точки зору мінімізації ризиків банкрутства. Ефективне управління запасами та оптимізація витрат у межах гнучких моделей дозволяють зберігати рентабельність навіть при різкому падінні попиту.

Процес формування стратегічної гнучкості включає розробку альтернативних планів розвитку, які активуються

при досягненні певних індикаторів середовища, що, в свою чергу, дозволяє уникнути управлінської паніки та діяти згідно з логічно обґрунтованими протоколами. Гнучкість стратегії полягає не лише в зміні напрямів руху, а й у вмінні вчасно виходити з ринків, які втратили свою перспективність. Такий підхід вимагає розвиненої системи аналітичного забезпечення, яка оперує якісними та кількісними даними про стан галузі. Постійний перегляд стратегічного набору підприємства дозволяє підтримувати його актуальність відносно вимог часу. Важливо, щоб гнучкість не перетворилася на хаотичність, тому всі зміни мають бути підпорядковані загальній місії та візії організації.

Економічна ефективність стратегічної гнучкості проявляється у здатності підприємства зберігати прибутковість у періоди криз для швидкого відновлення ринкових позицій після економічних спадів. Це обумовлено їхньою спроможністю до швидкого переформатування виробничих ланцюгів та адаптації асортиментної політики під нові потреби споживачів. Пріоритетним напрямом є розвиток стратегічного партнерства, що дозволяє залучати зовнішні компетенції без значних капітальних витрат. Такий підхід робить структуру підприємства «легшою» та мобільнішою. Водночас стратегічна гнучкість вимагає високої дисципліни виконання, оскільки навіть найкраща адаптивна стратегія не спрацює без чіткої реалізації на операційному рівні.

У контексті забезпечення стійкого розвитку стратегічна гнучкість має інтегруватися в загальну систему ризик-менеджменту. Ідентифікація стратегічних розривів та вчасне реагування на них дозволяють підприємству не лише виживати, а й використовувати зміни як трамплін для зростання. Особливу роль відіграє інноваційна активність, яка є рушійною силою оновлення ресурсного базису. Розробка нових продуктів та вдосконалення технологічних процесів створюють умови для випереджаючого реагування

на запити ринку. Стратегічна гнучкість, таким чином, виступає як інтегральна характеристика потенціалу підприємства, що поєднує в собі інтелект, ресурси та організаційну волю. Вона стає містком між поточним станом організації та її успішним майбутнім у нестабільному світі.

Забезпечення стратегічної гнучкості є безперервним процесом, а не одноразовим актом, що потребує постійного переосмислення методів конкурентної боротьби та пошуку нових джерел ефективності. Обґрунтування механізмів гнучкості дозволяє підприємствам уникати стратегічних помилок та впевнено почуватися в умовах глобальної невизначеності. Подальші наукові пошуки в цьому напрямі мають бути зосереджені на розробці інструментарію оцінки рівня стратегічної гнучкості та визначенні її оптимальних параметрів для різних галузей економіки. Підприємство має знайти власний баланс між стабільністю та змінами, орієнтуючись на специфіку свого внутрішнього середовища та агресивність зовнішніх факторів.

Розвиток концепції стратегічної гнучкості також тісно корелює з поняттям організаційної резильєнтності, що означає здатність системи повертатися до стану рівноваги після потужних дестабілізуючих впливів. У цьому контексті гнучкість виступає превентивним механізмом, що пом'якшує ударні навантаження на економічну структуру. Важливим аспектом є формування культури відкритості до змін, де кожен працівник усвідомлює необхідність постійного вдосконалення. Керівництво має стимулювати ініціативність та підтримувати експериментування в межах безпечних зон. Це дозволяє накопичувати досвід адаптації в малих масштабах перед проведенням великих стратегічних розворотів. Таким чином, стратегічна гнучкість стає невід'ємною складовою сучасної управлінської культури, що базується на принципах системності, адаптивності та передбачливості.

Колот О.
ТОВ «ТНП ТОРГ ЮА»

СЦЕНАРНИЙ ПІДХІД ДО ПЛАНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сценарний підхід до планування операційної діяльності підприємства в умовах невизначеності є важливим інструментом сучасного менеджменту. Сучасне економічне середовище демонструє високий рівень нестабільності та непередбачуваності. Традиційні методи планування часто базуються на лінійній екстраполяції минулих результатів, проте такий підхід виявляється неефективним у періоди суттєвих змін середовища господарювання, за які операційна діяльність підприємства потребує розбудови нових механізмів адаптації до динамічних умов. Сценарне моделювання дозволяє розглядати майбутнє як сукупність альтернативних траєкторій розвитку, що дозволяє сформувати належні моделі ринкової поведінки, адаптовані до різних варіантів перебігу подій. В умовах фундаментальної непевності, яка характеризується неможливістю кількісного визначення ймовірностей настання подій, сценарне планування виступає як когнітивний інструмент структурування хаотичної інформації та формування адаптивних стратегем поведінки.

Методологічний базис сценарного аналізу операційної діяльності ґрунтується на виявленні ключових драйверів змін, чий кумулятивний вплив формує вектор розвитку виробничої системи. Процес ідентифікації цих драйверів вимагає проведення глибокого аналізу каузальних зв'язків між екзогенними параметрами, такими як волатильність ресурсних ринків чи зміна векторів державної регуляторної політики, та ендогенними характеристиками підприємства. Замість лінійної екстраполяції минулих показників,

сценарний підхід оперує концепцією «сценарної воронки», яка візуалізує спектр можливих альтернатив від найбільш сприятливих до критично деструктивних. Це дозволяє менеджменту вийти за межі інерційного мислення та підготувати операційну базу до функціонування в режимі високої турбулентності.

Розробка сценаріїв операційної діяльності передбачає послідовну реалізацію етапів аналітичного конструювання альтернатив, де кожен варіант розвитку подій має бути внутрішньо логічним та узгодженим із наявним ресурсним потенціалом. В межах оптимістичного сценарію акцент зміщується на максимізацію використання ринкових можливостей та інтенсифікацію виробничих процесів, тоді як песимістичний сценарій орієнтований на розробку протоколів виживання та мінімізацію необоротних втрат. Особлива увага приділяється формуванню так званих «стратегічних резервів», тобто запасів фінансової та операційної міцності, які забезпечують безперервність циклу створення вартості при настанні неочікуваних шоків. Гнучкість операційної архітектури в даному контексті розглядається не просто як здатність до змін, а як стратегічний актив, що капіталізується через швидкість реакції на зовнішні виклики.

Операційне планування в межах сценарного підходу набуває варіативного характеру. Підприємство готує окремий план дій для кожної альтернативи. Виробнича програма стає гнучкою та здатною до швидкої трансформації. Це вимагає створення певних резервів матеріальних ресурсів. Обсяг цих резервів визначається на основі аналізу найгірших варіантів розвитку подій. Логістична система також повинна мати високу адаптивність. Диверсифікація джерел постачання стає обов'язковою умовою стабільності. Керівництво розробляє альтернативні маршрути доставки вантажів. Оцінюються ризики затримок на кожному етапі транспортного ланцюга. Важливим аспектом є управління людськими ресурсами.

Персонал повинен володіти навичками роботи в умовах зміни операційних режимів. Багатофункціональність працівників дозволяє ефективно розподіляти навантаження. Система мотивації має бути прив'язана до досягнення цілей у кожному конкретному сценарії.

Математичне обґрунтування сценарного підходу часто спирається на теорію ігор, в рамках використання інструментального апарату якої здійснюється розробка матриць рішень для вибору оптимальної стратегії (критерій Вальда дозволяє мінімізувати максимальні втрати в умовах повної невідомості, критерій Лапласа базується на припущенні про однакову ймовірність усіх сценаріїв). Вибір конкретного критерію залежить від схильності керівництва до ризику. Однак математичні розрахунки є лише допоміжним інструментом. Головна роль належить якісному аналізу та експертним висновкам. Логіка побудови сценаріїв дозволяє виявити приховані взаємозв'язки між процесами, що підвищує якість стратегічних та оперативних рішень. Моніторинг середовища проводиться на постійній основі. Для цього визначаються спеціальні індикатори або тригери. Зміна значення тригера є сигналом для переходу до іншого сценарію. Така система забезпечує високу швидкість реакції на зовнішні зміни.

Логістична компонента операційної діяльності в умовах невизначеності трансформується з лінійної послідовності операцій у розгалужену мережу альтернативних потоків. Сценарний підхід диктує необхідність диверсифікації постачальників та розробки багатоваріантних маршрутів товароруку, що дозволяє нівелювати ризики логістичних розривів. Крім того, важливе значення має адаптивність кадрового капіталу, оскільки реалізація різних сценаріїв вимагає від персоналу здатності до швидкої перекваліфікації та виконання крос-функціональних завдань.

Таким чином, сценарне планування операційної діяльності виступає не лише як метод прогнозування, а як цілісна концепція антикризового управління, що інтегрує аналітику, математичне моделювання та стратегічну інтуїцію. Впровадження цієї методології сприяє підвищенню якості стратегічного діалогу всередині підприємства, забезпечуючи синергію між різними функціональними підрозділами. В умовах тривалої невизначеності саме здатність до сценарного бачення майбутнього та готовність до оперативної трансформації виробничих систем стають визначальними чинниками конкурентоспроможності підприємства на внутрішньому та світовому ринках. Наукова новизна подальших досліджень у цьому напрямі має полягати у вдосконаленні методів оцінки ваги якісних драйверів та розробці галузевих специфікацій сценарних моделей для різних секторів економіки.

Лисенко В.В.

ТОВ «Meest China»

ВИКОРИСТАННЯ ФОРМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕЛИКИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Використання механізмів державно-приватного партнерства (ДПП) у процесі реалізації масштабних інноваційно-інвестиційних проєктів являє собою стратегічну необхідність для сучасної національної економіки, оскільки дозволяє акумулювати значні фінансові ресурси та об'єднувати зусилля державного і приватного секторів для вирішення складних технологічних завдань. В умовах обмеженості бюджетного фінансування саме ДПП виступає дієвим інструментом залучення приватного капіталу в сфері, які традиційно вважалися виключною прерогативою держави,

зокрема в розбудову стратегічної інфраструктури та розвиток базових галузей промисловості. Великі інноваційно-інвестиційні проєкти характеризуються високим рівнем капіталомісткості, тривалим періодом окупності та значним рівнем невизначеності результатів, що робить їх самостійну реалізацію приватним бізнесом надто ризикованою. Держава, у свою чергу, володіє важелями інституційного впливу та може забезпечити необхідні гарантії стабільності, що є критично важливим для довгострокових інвесторів. Такий симбіоз дозволяє не лише розподілити фінансове навантаження, а й забезпечити високу якість управління проєктом за рахунок використання приватного менеджменту та передових технологічних рішень.

Сутність інноваційно-інвестиційного проєкту в межах партнерства полягає у створенні нової вартості через впровадження наукомістких розробок, які мають високу суспільну значущість та економічну доцільність. Основним пріоритетом такої взаємодії є перерозподіл ризиків між партнерами, де кожен учасник бере на себе ту частину відповідальності, якою він може керувати найбільш ефективно. Приватний партнер зазвичай відповідає за технічне виконання, залучення інвестицій та оперативне управління, тоді як держава бере на себе зобов'язання щодо створення сприятливого регуляторного поля та забезпечення довгострокового попиту на кінцеві результати проєкту. Великі проєкти в енергетиці, транспортному машинобудуванні чи переробній промисловості вимагають узгодженості дій на десятиліття вперед, що обумовлює необхідність формування чітких законодавчих рамок. Інституційне середовище має гарантувати незмінність умов співпраці незалежно від політичних циклів, що є фундаментом довіри в межах державно-приватного партнерства.

Особлива увага при реалізації великих проєктів приділяється механізмам фінансового забезпечення, які можуть включати змішане фінансування, випуск інфраструктурних облігацій чи залучення коштів міжнародних організацій. Державна підтримка може виражатися не лише у формі прямих субсидій, а й через надання податкових пільг, митних преференцій чи надання державних гарантій за кредитами. Важливим елементом є система моніторингу та контролю за цільовим використанням коштів, що забезпечує прозорість усіх етапів інноваційно-інвестиційного циклу. Кооперація між науковими установами, промисловими підприємствами та державними органами дозволяє скоротити шлях від фундаментального дослідження до промислового впровадження нової технології. Такий інтегрований підхід сприяє подоланню «технологічного розриву» та зміцненню позицій національних виробників на світових ринках.

Механізми ДПП також стимулюють розвиток інженерної та управлінської думки, оскільки вимагають нестандартних підходів до проектування та експлуатації складних систем. Процес реалізації великих проєктів часто супроводжується створенням супутньої інфраструктури, що дає поштовх розвитку регіональних економік та покращує якість життя населення. Важливим фактором є забезпечення соціальної прийнятності інноваційних проєктів, що досягається через відкритість інформації та врахування інтересів місцевих громад. Стратегічне планування в межах партнерства дозволяє нівелювати загрози інфляційних процесів та валютних коливань через використання формул коригування цін у довгострокових контрактах. Відповідальність сторін за порушення умов угоди має бути чітко регламентована, що мінімізує ймовірність виникнення юридичних спорів та затримок у виконанні робіт.

Перспективи розширення використання ДПП пов'язані з необхідністю глибокої модернізації основних фондів у промисловості та житлово-комунальному господарстві. Інвестиційні потреби цих сфер є настільки значними, що їх покриття виключно за рахунок державного фінансування є неможливим. Водночас приватний інвестор зацікавлений у стабільних та зрозумілих правилах гри, які може запропонувати лише держава як рівноправний партнер. Формування спільних проєктних офісів та використання кращих світових практик дозволяє підвищити адаптивність виробничих систем до змін ринкової кон'юнктури. Інновації в управлінні проєктами, що впроваджуються приватним сектором, поступово переходять у державний сектор, підвищуючи загальну ефективність державного апарату. Таким чином, ДПП стає каталізатором технологічних та інституційних змін у суспільстві.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що ДПП є найбільш адекватною формою реалізації великих інноваційно-інвестиційних проєктів в умовах високої невизначеності. Воно дозволяє збалансувати інтереси держави щодо соціально-економічного розвитку та прагнення приватного бізнесу до отримання прибутку. Ефективність такої взаємодії залежить від якості підготовки контрактної документації, прозорості процедур відбору партнерів та наявності політичної волі до тривалої співпраці. Подальші наукові дослідження в цій сфері мають концентруватися на розробці методик оцінки чистого суспільного ефекту від реалізації проєктів та вдосконаленні моделей управління ризиками в умовах глобальних трансформацій. Розвиток державно-приватного партнерства є запорукою побудови сучасної, високотехнологічної та конкурентоспроможної національної економіки, здатної відповідати на найскладніші виклики майбутнього.

Лобов Г.А.
ТОВ «КОЛЯДА КА»

ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНО-КООПЕРАЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна парадигма економічного розвитку базується на розгляді інтеграційно-коопераційної взаємодії підприємств як одного із ключових чинників забезпечення їхньої довгострокової конкурентоспроможності. В умовах обмеженості ресурсів та високої мінливості зовнішнього середовища окремі суб'єкти господарювання часто не спроможні самостійно реалізувати масштабні проекти. Саме тому розвиток коопераційних зв'язків стає необхідним інструментом для акумулювання капіталу та об'єднання науково-технічного потенціалу. Інноваційні пріоритети в цій сфері спрямовані на створення синергетичного ефекту, який виникає внаслідок взаємного доповнення компетенцій різних партнерів. Науковий аналіз свідчить, що кооперація сприяє швидшому впровадженню нових розробок у реальний сектор економіки.

Одним із головних пріоритетів розвитку такої взаємодії є формування спільних науково-дослідних підрозділів (центрів та лабораторій), що дозволяє підприємствам розподіляти фінансові ризики, які неминуче супроводжують будь-який інноваційний процес. Спільне використання дорогого обладнання та залучення провідних фахівців підвищує ефективність наукових пошуків. Важливим аспектом кооперації є обмін знаннями та професійним досвідом між учасниками інтеграційного об'єднання. Такий інтелектуальний обмін створює сприятливе середовище для генерації ідей та вдосконалення існуючих технологій. Інноваційні пріоритети також включають розвиток спільних стандартів якості, що полегшує вихід продукції на ринки.

Узгодження технічних регламентів всередині коопераційної мережі знижує бар'єри для руху товарів та послуг між партнерами.

Інтеграційно-коопераційне співробітництво має базуватися на принципах довіри та довгострокового партнерства. Інституційне середовище відіграє вирішальну роль у стимулюванні таких зв'язків через створення сприятливих правових умов. Розвиток кластерних ініціатив є дієвим механізмом реалізації інноваційних пріоритетів на регіональному рівні. Кластери об'єднують не лише виробничі підприємства, а й наукові установи та органи місцевого самоврядування. Пріоритетним напрямом є модернізація матеріально-технічної бази на основі впровадження енергоефективних та екологічно безпечних технологій. Кооперація дозволяє спільними зусиллями проводити технічне переозброєння виробництва, що вимагає значних капіталовкладень.

Важливе місце в системі інноваційних пріоритетів посідає організаційна інноватика, що передбачає впровадження нових методів управління інтеграційними структурами та оптимізацію бізнес-процесів. Гнучкість організаційних форм дозволяє учасникам кооперації швидко адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури. Пріоритетом є створення стійких логістичних ланцюгів, які забезпечують безперебійне постачання сировини та збут готової продукції. Взаємодія в логістичній сфері дозволяє суттєво знизити транспортні витрати та витрати на складське зберігання. Економічна стабільність інтегрованих об'єднань залежить від рівня гармонізації інтересів усіх учасників. Тому розробка справедливих механізмів розподілу отриманого прибутку є необхідною умовою сталого розвитку співробітництва.

Особливого значення набуває розвиток кооперації у сфері підготовки та перепідготовки кадрів. Спільні освітні програми дозволяють готувати фахівців, чії навички

відповідають специфічним потребам інтегрованих структур. Інноваційний підхід до кадрової політики передбачає стимулювання творчої активності працівників та їхньої залученості до процесів оновлення виробництва. Коопераційна взаємодія також сприяє підвищенню соціальної відповідальності бізнесу. Спільні проекти в соціальній сфері зміцнюють репутацію підприємств та сприяють розвитку місцевих громад.

Ефективність реалізації інноваційних пріоритетів залежить від якості стратегічного планування. Учасники інтеграційних об'єднань мають формувати спільне бачення майбутнього та узгоджувати свої інвестиційні плани. Це дозволяє уникнути дублювання функцій та нераціонального використання ресурсів. Моніторинг результативності коопераційних зв'язків має здійснюватися на основі системи кількісних та якісних показників. Пріоритетом є досягнення високих показників рентабельності. Аналіз ризиків повинен бути невід'ємною частиною управління інтеграційними процесами. Кооперація дозволяє диверсифікувати ризики, розподіляючи їх між великою кількістю партнерів.

Подальший розвиток інтеграційно-коопераційного співробітництва потребує вдосконалення механізмів фінансової підтримки. Залучення банківського капіталу та створення спільних інвестиційних фондів сприяє реалізації капіталомістких інноваційних проєктів. Державна підтримка коопераційних ініціатив через податкові пільги та гранти є важливим стимулом для підприємств. Пріоритетним є розвиток державно-приватного партнерства в інноваційній сфері. Інтеграція вітчизняних підприємств у міжнародні коопераційні мережі відкриває доступ до передових світових технологій та управлінського досвіду.

Отже, інноваційні пріоритети розвитку інтеграційно-коопераційного співробітництва мають бути зосереджені навколо підвищення загальної ефективності національної

економіки. Поєднання зусиль підприємств навколо створення наукомісткої продукції забезпечує сталий економічний розвиток. Кооперація стає не лише формою економічної взаємодії, а й стратегічним інструментом виживання в умовах глобальної конкуренції.

Павлов В.В.

приватний підприємець, м. Дніпро

ВПЛИВ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРИЙ НА РОЗВИТОК ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зміни стану та характеристик туристичного підприємства, що забезпечують його конкурентоздатність на ринку відповідно до обраної стратегії, становлять основу його розвитку, який проявляється у вимірах: діяльнісно-функціональному (профільні напрями розвитку, спеціалізація), часовому (етапи розвитку та життєві цикли), територіально-масштабному (відкриття нових філій, масштабування). Фактори розвитку підприємства туризму мають як внутрішнє (специфіка управління та кваліфікації персоналу, інфраструктура та матеріальна база, зручність розташування та ін.), так і зовнішнє походження. Серед зовнішніх насамперед варто вказати політико-правові, фінансово-економічні, природно-екологічні, техніко-технологічні, соціально-культурні фактори. Креативні індустрії як види господарської діяльності, основу яких складає феномен творчості [1], та їх відповідні характеристики, прояви та технології, можуть виступати у якості і внутрішніх (наприклад, креативне мислення персоналу), і зовнішніх (культурна спадщина як туристичний ресурс та ін.) факторів розвитку та забезпечення конкурентоспроможності підприємств сфери туризму, що

мають головним чином соціально-культурне походження.

В цілому вплив креативних індустрій на розвиток туристичних підприємств об'єктивно можна простежити через три напрями – маркетингово-популяризаційний, сервісно-виробничий та дизайнерський (або напрям облаштування рекреаційного простору). Якщо проаналізувати зміст 12 виділених у відповідному нормативному документі [1] видів економічної діяльності, що належать до креативних індустрій, доцільним виявиться їх групування в 4 профільні блоки – народні художні промисли, мистецький, медійний та дизайнерський. Варто проаналізувати вплив кожного із зазначених блоків на кожен із вказаних напрямів розвитку туристичних підприємств та забезпечення їх конкурентоспроможності.

1. Народні художні промисли є важливим туристичним ресурсом, відвідування локацій їх зосередження та використання для задоволення рекреаційних потреб є важливою складовою частиною багатьох туристичних продуктів, з репрезентуванням сервісно-виробничого напрямку роботи підприємств туризму. Екскурсії, квести, майстер-класи на основі застосування народних художніх промислів є поширеними формами їх включення до різноманітних програм туристичних подорожей (наприклад, Косівська кераміка, Петриківський розпис, Кролевецька вишивка тощо). В окремих випадках вони можуть слугувати елементом маркетингово-популяризаційного та дизайнерського напрямку роботи туристичного підприємства, як фрагменти його логотипу та сувенірів для туристів від нього як від організатора подорожі.

2. Мистецький комплекс креативних індустрій охоплює такі їх напрями, як візуальне, аудіальне, аудіовізуальне та сценічне мистецтво. Прикладами даного блоку є живопис та графіка, скульптура, кіно, телебачення, відео- та фотомистецтво, жива музика та спів, анімація й

мультиплікація, театр, танець, оперне мистецтво, цирк та ляльковий театр тощо. Подієвий туризм у світі в останній час набирає своєї популярності, у складі продуктів багатьох туристичних підприємств часто можна зустріти відвідування фестивалів та концертів, вистав, художніх виставок та інших мистецьких заходів. У якості туристичних destinations у багатьох випадках виступають окремі популярні витвори мистецтва (картини, скульптури та ін.), наприклад, для безпосереднього спостереження та ознайомлення з картиною «Мона Ліза» («Джоконда») митця Леонардо да Вінчі багато шанувальників-туристів долають не одну тисячу кілометрів. В самому туристичному обслуговуванні все більше застосовуються креативні мистецькі підходи, що безсумнівно слугує конкурентною перевагою відповідного підприємства: театралізовані екскурсії, світломузичні ефекти в оздоровчих програмах, сценічне мистецтво різних жанрів та стилів у рекламних зверненнях тощо. Окремі форми візуального мистецтва застосовуються в дизайні та оформленні рекреаційно-гостьового простору.

3. Медійний блок креативних індустрій представлений здебільшого в рекламно-популяризаційній діяльності туристичних підприємств та включає друковані засоби масової інформації, новітні медіа та інформаційно-комунікаційні засоби й технології (відеоігри, програмне забезпечення, цифрові технології у видавництві та мистецтві – 3D-друк, віртуальну і доповнену реальність тощо), літературу і видавничу діяльність, рекламу й PR та інші креативні медіа-послуги. І цифрові й електронні (мобільні додатки, власні сайти, соціальні мережі та ін.), і друковані засоби популяризації продуктів туристичних підприємств на новій сучасній основі з креативним підходом широко використовуються у їх маркетинговій діяльності та додатково виступають у якості довідково-інформаційних і консультаційних матеріалів (туристичні довідники,

показчики, карти, порадики туристу й ін.) та документів (туристичні ваучери, квитки на транспорт, вхідні квитки-«ключі» до музеїв, парків, атракціонів, готелів тощо), значною мірою забезпечуючи їх бізнесовий та іміджевий успіх.

4. Креативні індустрії художньо-дизайнерського змісту вміщують музеї та бібліотеки, архіви, діяльність у сфері дизайну, моди, архітектури та урбаністики. Даний їх блок в туристичному підприємстві використовується головним чином як засіб креативного оформлення рекреаційного середовища та гостьового простору, як зовнішнього (антураж та облаштування міських кварталів і вулиць, паркових зон, туристичних стежин та теренкурів, екскурсійних маршрутів, оглядових майданчиків, зовнішній вигляд транспортних засобів, будівель, споруд та їх візуальних сполучень тощо), так і внутрішнього (дизайн та оформлення салонів транспортних засобів, готельних номерів та вестибюлів, рестораних і музейних залів та ін.). Важливим доповненням до цього є елементи fashion-дизайну вбрання обслуговуючого персоналу відповідних підприємств (екскурсоводів, офіціантів, інструкторів тощо). Сформовані протягом еволюції історичного розвитку та збережені елементи простору зі традиційними та новітніми архітектурними стилями в багатьох випадках виступають у якості туристичних ресурсів та дестинацій, забезпечуючи сервісно-виробничий та частково маркетингово-популяризаційний напрями роботи туристичного підприємства.

Таким чином, кожен із виокремлених змістовних блоків креативних індустрій є вагомим рушієм розвитку та чинником забезпечення конкурентоздатності й загальної успішності фактично усіх профільних видів туристичних підприємств, як виробників комплексних туристичних

продуктів, так і надавачів окремих послуг під час здійснення туристичних подорожей.

Список використаних джерел

1. Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2019 р. № 265-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhchoyi-diyalnosti-yaki-nalezhat-do-kreativnih-industrii>

Погуляйко Ю.М. Phd з економіки, докторант
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПРИКОРДОННИХ З ЄС РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Розвиток логістичної інфраструктури є базовою умовою інтеграції соціально-економічних систем, адже від неї залежить переміщення вантажів та пасажирів, що створює можливості кооперування підприємств та організацій, зосередження їх спеціалізації на виробництві тих чи інших товарів, забезпечуючи їх поставки «у певні місця, на певну дату, з мінімальними витратами».

Зважаючи на виклики, які сьогодні стоять перед Україною, перспективами для розвитку інноваційної, конкурентної євроінтеграційної економіки є розбудова ефективної логістичної інфраструктури, що забезпечуватиме логістичний супровід якісних вітчизняних товарів як усередині держави, на міжрегіональному рівні, забезпечуючи кооперацію вітчизняних підприємницьких структур, так і на світових ринках з наданням транзитних послуг вищого гатунку для вітчизняних та іноземних логістичних компаній, тому питання інноваційної модернізації стає важливою для усіх сфер, в тому числі логістичної інфраструктури.

Вищенаведене дозволяє виокремити концептуальні засади модернізації логістичної інфраструктури регіонів країни у повосенний період (табл. 1).

Таблиця 1. Концептуальні засади модернізації логістичної інфраструктури регіонів України у повосенний період

Складові	Технічна	Організаційно-економічна
Об'єкти	Дороги, морські порти, авто- та залізничні вокзали, аеропорти	Склади, логістичні центри, розподільчі центри, логістичні хаби, інформаційні системи
Функції	Забезпечення	Послуги із обслуговування
Система взаємозв'язків	Транспортні вузли	Логістичні ланцюги
Ціль модернізації	Удосконалення об'єктів	Удосконалення процесів

Таблиця 1 відображає концептуальний підхід до модернізації логістичної інфраструктури регіонів України в умовах реалізації євроінтеграційного курсу, структура якої заснована на розподілі інфраструктурних компонентів на технічні та організаційно-економічні складові, з акцентом на їхню роль у забезпеченні функціонування транспортної та логістичної систем.

Технічна складова містить інфраструктурні елементи, такі як дороги, морські порти, вокзали (авто- та залізничні), аеропорти, які є основою матеріально-технічної бази транспортної системи. Функціональна роль технічної складової полягає у забезпеченні базової інфраструктури для транспортування та перевезення вантажів, а система взаємозв'язків передбачає створення транспортних вузлів із забезпечення ефективної взаємодії між різними видами транспорту. Ціллю модернізації технічної складової є підвищення якості та ефективності об'єктів інфраструктури.

Організаційно-економічна складова включає такі об'єкти, як склади, логістичні та розподільчі центри, логістичні хаби та інформаційні системи, що забезпечують управління ланцюгами постачання. Функції даної складової зосереджуються на наданні логістичних послуг, таких як обслуговування товарних потоків, координація перевезень та зберігання. Система взаємозв'язків формує інтегровані логістичні ланцюги, які забезпечують оптимізацію процесів транспортування та доставки. Ціллю модернізації даної складової є удосконалення процесів, включаючи впровадження сучасних технологій і оптимізацію логістичних операцій.

Таблиця фактично показує, що модернізація логістичної інфраструктури вимагає гармонізації технічних і організаційно-економічних аспектів, що передбачає не лише відновлення та вдосконалення фізичних об'єктів, а й розбудову сучасних систем управління логістичними процесами для забезпечення ефективного відновлення економіки регіонів.

Наукова новизна цієї концепції полягає у системному підході до модернізації логістичної інфраструктури в умовах євроінтеграційного курсу України, а її інноваційні аспекти можна виділити за такими напрямами:

1. Поєднання технічних і організаційно-економічних складових: у концепції акцентовано взаємодію фізичних об'єктів інфраструктури (доріг, портів, вокзалів) та управлінських процесів (логістичних центрів, інформаційних систем), що створює інтегровану систему логістичного обслуговування.

2. Розробка цілей модернізації для різних складових: удосконалення технічної складової спрямоване на фізичну реконструкцію об'єктів, тоді як організаційно-економічний компонент орієнтований на впровадження інноваційних технологій і оптимізацію процесів.

3. Фокус на повоєнному відновленні: запропоновані концептуальні засади адаптовані до викликів післявоєнного періоду, таких як відновлення транспортних вузлів, підвищення ефективності логістичних ланцюгів і забезпечення стабільності регіональної економіки.

4. Інтеграція сучасних технологій: особливий акцент зроблено на впровадженні цифрових технологій та інформаційних систем, що сприяють оптимізації ланцюгів постачання та забезпечують високий рівень координації логістичних процесів.

5. Економічна ефективність і стійкість: пропонується підхід, який сприяє не лише швидкому відновленню, але й забезпеченню довгострокової стійкості регіональної логістичної інфраструктури.

Тобто дана концепція є інноваційною у контексті євроінтеграційного курсу України, оскільки інтегрує фізичну реконструкцію інфраструктури з сучасними логістичними і технологічними рішеннями, спрямованими на підтримку економічного відновлення та розвитку прикордонних з ЄС регіонів.

Список використаних джерел

1. Баула О.В., Лютак О.М. Організаційно-інституційні напрями посилення позицій України в міжнародній інвестиційній діяльності. *Міжнародна економічна політика*. К.: КНЕУ, №2 (31). 2019. DOI 10.33111/iep.2019.31.06

Svynarenko D.M. PhD, Associate Professor
University of Customs and Finance

THE STRATEGIC GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN THE EU

The rationale for the strategic guidelines for the development of higher education (HE) in the EU is based on

consideration of the global context, including technological and economic trends. The EU has provided significant positive changes in HE sector indicators, but the targets set for 2030 have not yet been met. One of the main tasks remains to ensure that HE meets the requirements of the modern labour market. The EU faces certain difficulties in attracting young people to obtain HE, as well as in increasing youth employment, especially in terms of gender and territorial dimensions. It is important to ensure the sustainable growth of HE as a sector and to increase its potential. At the same time, there are significant features of the development of HE in different EU countries, which can be divided into «leaders», «followers» and «outsiders». Given the nature of European integration and contemporary challenges, a number of imperatives can be identified in the EU's HE development strategy, focused on: strengthening its role in ensuring growth and increasing the competitiveness of the economy; ensuring the EU's innovative, intellectual, civilisational, political and cultural leadership in the world; promoting the green transition and spreading the paradigm of sustainability; improving the well-being of the population and combating social inequality. For member states and universities, EU policy creates significant advantages in adapting to new requirements and the global context.

The following can be identified as the main areas of development of HE in the EU: ensuring the accessibility of HE and improving its quality; increasing the scale of adult learning and implementing the concept of lifelong learning; aligning HE with technological change and the innovative economic model; expanding the role of universities in innovation systems and the economy as a whole; increasing the capacity of HE systems and the resource capabilities of universities; enhancing the global competitiveness of HE and creating world-class universities.

The creation of conditions for the development of HE in the EU is reaching a new systemic level, accompanied by further

consolidation of member states in this area. This occurs in the context of socio-economic globalisation, intensification of international migration, convergence of educational standards, etc. The processes of consolidation of EU countries are closely linked to the evolution of European integration as a whole and contribute to its deepening in social and institutional dimensions. Cooperation between member states in the field of HE generates synergies and significant benefits. The basis for the consolidation of EU countries in the field of HE is: harmonisation and unification at the level of the relevant systems; internationalisation of HE sectors, intensification of academic mobility and international cooperation at all levels. This strengthens the regionalisation of HE and contributes to the full integration of national education systems.

The development of HE is ensured at the following levels: political (a unified strategy and support; transition to the European level; a unified system of standards, etc.); organisational (strengthening the educational space, developing cooperation, increasing funding for HE, promoting it worldwide, etc.); economic (developing new types of education; implementing priorities; digital transformations, etc.); social (fulfilling social tasks, ensuring accessibility of education; solidarity of the population, etc.). In the context of educational consolidation, the polymorphism of HE systems of member countries remains, which concerns their various components, university models, funding models, etc.

The EU simultaneously stimulates competition and cooperation, which are interrelated. This promotes internal change and competitiveness. Global leadership is formed at the university level. At the same time, HEIs are undergoing a profound transformation, which is complemented by the EU's defined goals and priorities. The creation of world-class universities requires leadership in education, science, innovation and international representation. This is supported by the EU. Most EU countries

have their own initiatives and programmes to promote excellence in HE. This is coordinated within EU structures, spaces and programmes.

The innovative direction of HE in the EU is decisive, comprising two aspects: generating innovation in the economy and innovation in education itself. This is covered by EU strategic documents. Support for innovative activities of universities is provided within the framework of EU innovation policy measures (the Horizon Europe programme, activities of the European Institute of Innovation and Technology, etc.). Increasing the contribution of universities to innovation is encouraged within the framework of EU education policy, especially in the context of the green and digital transition. Special support is provided for cooperation between universities within the framework of: the European Universities Initiative, university associations, the European Network of Innovative Higher Education Institutions, innovation alliances, etc.

Educational innovation is a factor in the quality and relevance of educational services. Such innovation covers a wide range of changes, including: learning formats and methods, educational ecosystems, educational services, digital transformations, etc. Educational innovation is also closely linked to promoting the green transition and ensuring the sustainability of universities themselves, which are adapting to sustainability requirements. A significant portion of educational innovation is linked to digitalisation and the development of digital education. The EU stimulates and supports educational innovation within the framework of: the Community for Education Innovation, the HEInnovate initiative, the Strategic Transformation Toolbox for universities, Alliances for Innovation, etc. Cooperation between universities and businesses is also supported. Digital transformations in HE include a range of areas, in particular: the creation of new forms and methods of learning, the transformation of the learning process, the creation of new models of education

management, the improvement of digital infrastructure, etc. This is also supported by the EU within the framework of the relevant Digital Decade policy and educational policy measures (the Erasmus+ programme, the Initiative of the European Universities' Alliances, etc.).

References

1. European Education Area. *European Commission*. URL: <https://education.ec.europa.eu>.
2. European Higher Education Area. *European Higher Education Area*. URL: <https://eha.info>.
3. Education and training. *Eurostat*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training>.

Скоробогатова А.О. аспірант кафедри маркетингу
Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро)

КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНOSTІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СПОЖИВЧОМУ РИНКУ

Клієнтоорієнтованість не обмежується лише задоволенням поточних потреб споживача, а передбачає глибоке розуміння його ціннісних орієнтирів та очікувань. Комунікація в даному контексті розглядається як багатогранний процес обміну смислами, що дозволяє підприємству транслювати свою унікальність та формувати високий рівень довіри. Ефективна комунікаційна стратегія сприяє перетворенню випадкового покупця на лояльного партнера, що забезпечує стабільність фінансових потоків підприємства в довгостроковій перспективі.

Важливим аспектом комунікаційного забезпечення є створення прозорих та доступних каналів зворотного зв'язку, які дозволяють підприємству оперативно отримувати інформацію про ступінь задоволеності споживачів. Слухання

клієнта стає пріоритетним завданням маркетингу, оскільки лише на основі реальних відгуків можливо здійснювати корекцію якісних характеристик продукту. Комунікаційний процес має бути спрямований на подолання інформаційної асиметрії, що виникає між виробником та споживачем у процесі ринкового обміну. Чіткість, достовірність та актуальність інформації, що надається підприємством, безпосередньо впливають на сприйняття брэнда та рівень споживчої лояльності. Важливо, щоб комунікація була не просто декларативною, а підкріплювалася конкретними діями, спрямованими на розв'язання проблем клієнта.

Організаційна культура підприємства відіграє роль внутрішнього генератора клієнтоорієнтованих комунікацій, оскільки кожен працівник виступає носієм цінностей компанії. Внутрішньокорпоративні комунікаційні стандарти мають бути спрямовані на виховання в персоналу емпатії та готовності до активної допомоги споживачеві. Особистий контакт між представником підприємства та клієнтом залишається найбільш вагомим інструментом комунікаційного впливу на споживчому ринку. Професіоналізм, етика спілкування та здатність до вирішення конфліктних ситуацій формують позитивний емоційний досвід, який часто стає важливішим за технічні параметри товару. Таким чином, комунікаційне забезпечення інтегрує в собі вербальні та невербальні компоненти взаємодії, створюючи цілісний образ підприємства в очах громадськості.

Стратегічне значення комунікацій полягає також у формуванні та підтримці репутаційного капіталу підприємства, який є найціннішим нематеріальним активом у ринковій економіці. Репутація базується на послідовності комунікаційних повідомлень та їх відповідності реальним результатам діяльності. Будь-яка невідповідність між обіцянками та фактичним сервісом призводить до

комунікаційного розриву, що миттєво руйнує довіру споживачів. Пріоритетним напрямом є розвиток персоналізованих комунікацій, які враховують індивідуальні особливості та вподобання різних сегментів споживчого ринку. Розуміння психології споживача дозволяє підприємству адаптувати свої звернення, роблячи їх більш релевантними та переконливими.

Комунікаційне забезпечення клієнтоорієнтованості також передбачає активне використання методів прямого маркетингу та особистих продажів, де взаємодія набуває характеру діалогу. У межах такого діалогу підприємство не лише пропонує продукт, а й консультує споживача, допомагаючи йому зробити раціональний та обґрунтований вибір. Інформаційна підтримка на всіх етапах життєвого циклу продукту (від моменту виникнення потреби до післяпродажного обслуговування, що є ознакою високого рівня зрілості підприємницької діяльності). Створення системи сервісного супроводу дозволяє підтримувати комунікаційний контакт навіть після завершення трансакції, що закладає основу для повторних покупок.

Економічна ефективність комунікаційного забезпечення оцінюється через показники утримання клієнтів та зниження витрат на залучення нових споживачів. Відомо, що збереження існуючого клієнта обходиться підприємству значно дешевше, ніж пошук нового, що робить інвестиції в якісну комунікацію економічно доцільними. Крім того, лояльні споживачі часто виступають добровільними ретрансляторами позитивної інформації про підприємство, створюючи ефект «особистісного контакту». Цей вид комунікації має найвищий рівень довіри серед потенційних покупців, оскільки сприймається як незалежний та об'єктивний.

Наукове обґрунтування комунікаційних процесів вимагає застосування системного підходу, де кожен

інструмент взаємодії працює на загальну стратегічну мету. Важливо забезпечити узгодженість повідомлень, що транслюються через різні канали, щоб уникнути когнітивного дисонансу в аудиторії. Візуальна ідентичність, рекламні звернення та пакування товару мають бути частиною єдиного комунікаційного коду, який асоціюється з якістю та клієнтоорієнтованістю. Постійний аналіз комунікаційного поля дозволяє виявляти потенційні загрози для репутації та вчасно нейтралізувати негативні інформаційні впливи. Стійкість підприємства до кризових ситуацій безпосередньо залежить від міцності сформованих комунікаційних зв'язків.

На сучасному етапі розвитку підприємництва комунікаційне забезпечення клієнтоорієнтованості виходить за межі простого інформування та набуває рис соціальної відповідальності. Споживачі все частіше звертають увагу на етичні аспекти діяльності компанії, її ставлення до екології та соціальних проблем. Комунікація цінностей стає невід'ємною складовою ринкової стратегії, дозволяючи залучати однодумців та формувати спільноти навколо бренда. Такий підхід сприяє гуманізації підприємницької діяльності, де клієнт розглядається як особистість з власними переконаннями та потребами. Високий рівень комунікаційної культури стає ознакою цивілізованого бізнесу, орієнтованого на тривалий успіх та суспільне визнання.

Луцький національний технічний університет
Сумський державний університет
ВНЗ «Національна академія управління»
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
Наукового центру інноваційних досліджень (Естонія)
Університет Кіріккале (Kırıkkale Üniversitesi Yahşihan Campus)
(Туреччина)

МАТЕРІАЛИ
IV МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ
«Сучасна парадигма міжнародних економічних відносин в умовах
глобальних трансформацій»

Друкується в авторській редакції
Комп'ютерний набір та верстка: Наталія Галазюк

Підписано до друку 25.06.2024 р.
Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Ум. друк. арк 9,25. Тираж 30 пр.

Друк ВІП ЛНТУ
Свідоцтво Держкомтелерадіо України ДК №4123 від 28.07.2011 р.
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75, тел.: (0332) 74-61-02
e-mail: rvv_intu@ukr.net

Матеріали опубліковані за результатами IV Міжнародного науково-практичного семінару «Сучасна парадигма міжнародних економічних відносин в умовах глобальних трансформацій». Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2024. 194 с.

У збірнику представлені матеріали IV Міжнародного науково-практичного семінару «Сучасна парадигма міжнародних економічних відносин в умовах глобальних трансформацій». Призначений для науково-педагогічних працівників, аспірантів, здобувачів вищої освіти, практиків.